RIFAT ILGAZ RÜŞVETİN ALAMANCASI



RIFAT ILGAZ

1 0 0 Y A Ş I N D A

RÜŞVETİN ALAMANCASI



TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

7 Mayıs 1911, Rıfat Ilgaz'ın doğum günü. 7 Mayıs 2011'de tam 100 yaşında olacak babam. Okurları ona "Koca Çınar" diyor. Kolay değil tam 100 yıldır yaşıyor olmak...

Rıfat Ilgaz, eğitimsiz bir toplumda yaşayan bireylerin şiddet ve baskı kullanarak hedeflerine varmak isteyeceklerini vurgulardı her zaman. Sanata, kültüre ve eğitime önem veren toplumların çağdaş olabileceğine inanırdı. Sanatçı onun için toplumun yol göstericisiydi. Bu yüzden, kendi deyimiyle, "gözü toplumda, kulağı halkta"ydı. O, benim için bir baba olmaktan öte, bilge bir kişiydi. Bugün bile bu yönünün az bilindiği düşüncesindeyim.

Edebiyatın her türünde ürün vermiş olan Rıfat Ilgaz'ın, 70'e yakın yapıtı var. Şiir, roman, öykü, tiyatro oyunu, çocuk kitapları, anı, makale... Yazarlığının yanı sıra dergici, basın şeref kartı sahibi bir gazeteci ve dizgiciydi de...

Bugüne kadar milyonlarca kitabını okurlara ulaştırdığımız Rıfat Ilgaz'ın 100. doğum yılında, onun tüm yapıtlarını yeniden ele almak ve daha geniş kitlelere ulaştırmak için Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ile el ele verdik. Onun sıcaklığını sizlere birlikte taşıyacak ve son sözünü yerine getirmeye devam edeceğiz...

Aydın Ilgaz

Son Şiirim

Elim birine değsin,
Isıtayım üşüdüyse
Boşa gitmesin son sıcaklığım!

19 - XI - 1991

Rıfat Ilgaz

RIFAT ILGAZ, 7 Mayıs 1911'de Cide'de doğdu. 1930 yılında Kastamonu Muallim Mektebi'ni bitirdikten sonra altı yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. 1938'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu. Bir süre Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. Edebiyat kapısını şiirle aralayan Ilgaz'ın ilk şiirleri, Kastamonu'da yayımlanan *Nazikter* ve *Açıksöz* gazetelerinde çıktı (1927). *Sınıf* (1944) adlı ikinci şiir kitabının sıkıyönetim kararıyla toplatılmasından sonra altı ay hüküm giydi. Daha sonra Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Mim Uykusuz ile birlikte çıkardıkları *Markopaşa* başta olmak üzere çeşitli dergilerde çıkan yazıları ve yayımlanan kitapları nedeniyle yaşamının çeşitli evrelerinde birçok kovuşturmaya uğradı ve değişen sürelerle tutuklu kaldı. 1947'de öğretmenlikten çıkarılınca hayatını öykü, roman, tiyatro oyunu ve gazetelerde köşe yazıları yazarak kazandı. 1974'te *Yenigün* gazetesinden emekli oldu. 7 Temmuz 1993'te aramızdan ayrıldı.

Şiir: *Yarenlik* (1943); *Sınıf* (1944); *Yaşadıkça* (1947); *Devam* (1953); *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954); *Soluk Soluğa* (1962); *Karakılçık* (1969); *Uzak Değil* (1971); *Güvercinim Uyur mu?* (1974); *Kulağımız Kirişte* (1983); *Ocak Katırı Alagöz* (1987); *Bütün Şiirleri* (1983).

Öykü: *Radarın Anahtarı* (1957); *Donkişot İstanbul'da* (1957; *Palavra* adıyla, 1972); *Kesmeli Bunları* (1962); *Nerde O Eski Usturalar* (1962); *Saksağanın Kuyruğu* (1962); *Şevket Ustanın Kedisi* (1965); *Geçmişe Mazi* (1965); *Garibin Horozu* (1969); *Altın Ekicisi* (1972); *Tuh Sana* (1972); *Rüşvetin Almancası* (1982); *Sosyal Kadınlar Partisi* (1983); *Çalış Osman Çiftlik Senin* (1983); *Şeker Kutusu* (1990); *Dördüncü Bölük* (1992).

Roman: *Hababam Sınıfı* (1957); *Bizim Koğuş* (1959; *Pijamalılar* adıyla, 1973); *Karadenizin Kıyıcığında* (1969); *Meşrutiyet Kıraathanesi* (1974); *Karartma Geceleri* (1974); *Sarı Yazma* (1976); *Yıldız Karayel* (1981); *Apartıman Çocukları* (1984); *Hababam Sınıfı İcraatın İçinde* (1987).

Oyun: *Karadenizin Kıyıcığında* (1965); *Hababam Sınıfı* (1967); *Abbas Yolagiden* (1967); *Çatal Matal Oyunu* (1969); *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı-İbişo* (iki oyun bir arada, 1971); *Hababam Sınıfı Uyanıyor* (1972); *Hababam Sınıfı Baskında* (1972).

Deneme: *Cart Curt* (1984); *Nerde Kalmıştık* (1984).

Anı: *Yokuş Yukarı* (1982); *Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra* (1986).

Çocuk: *Halime Kaptan* (1972, roman); *Kumdan Betona* (1976, roman); *Bacaksız Kamyon Sürücüsü* (1977, roman); *Öksüz Civciv* (1979, roman); *Cankurtaran Yılmaz-Küçükçekmece Okyanusu* (iki kitap bir arada, 1979, roman); *Bacaksız Sigara Kaçakçısı* (1980, roman); *Bacaksız Okulda* (1980, roman); *Bacaksız Tatil Köyünde* (1980, roman); *Bacaksız Paralı Atlet* (1981, roman); *Hoca Nasrettin ve Çömezleri* (1984, roman); *Çocuk Bahçesi* (1995, şiir); *Durmak Yok* (2009, şiir).

Ödülleri: *Ocak Katırı Alagöz*, 1987 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü; *Yıldız Karayel*, 1982 Madaralı Roman Ödülü ve 1982 Orhan Kemal Roman Armağanı; 1983 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Rıfat Ilgaz'ın yaşamı ve yapıtları hakkında daha ayrıntılı bilgi için:

Asım Bezirci, *Rıfat Ilgaz,* Çınar Yayınları, 1997; Mehmet Saydur, *Biz de Yaşadık: Dünden Bugüne Rıfat Ilgaz*, Çınar Yayınları, 1998; *Rıfat Ilgaz Sempozyumu,* Çınar Yayınları, 2007.

TÜRK EDEBİYATI

RIFAT ILGAZ
RÜŞVETİN ALAMANCASI

Genel Yayın: 2213
Sertifika No: 11213

YAYIN DANIŞMANI
AYDIN ILGAZ

EDİTÖR
PINAR GÜVEN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
ASLI YALKUT

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASKI: YALÇIN YAYINLARI, 1982

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
1. BASKI: NİSAN 2011, İSTANBUL

ISBN 978-605-360-235-4

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL (0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

rüşvetin alamancası

RIFAT ILGAZ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İÇİNDEKİLER

RÜŞVETİN ALAMANCASI

Altı yüz kilometreyi bir solukta almış, Kapıkule'de, yarı ölü, yarı diri, bir lokantaya girmiştik. Ceplerimizdeki bütün levaları masanın üstüne boşaltmıştık. Bunları son meteliğe kadar harcayıp girmeliydik hududan içeri. Bir mirasyedi çalımıyla:

"Bonfile!" dedim. "İkişer porsiyon! Birer şişe de şarap! İki şopski salat... Etler hazırlanana kadar sosis, salam, peynir... Hazırda ne varsa... Çabuk!"

Yanımızdaki masada sakalları uzamış, gün yanığı iki yolcu, benim hovardalığımı hoşgörüyle izliyor, çat pat bildikleri Bulgarcalarıyla işimizi kolaylaştırmaya çalışıyorlardı. Ismarlamamız bitince:

"Nerden böyle?" diye sordular.

"Paris'ten!" dedik.

"Kaç günde geldiniz?"

"Şöyle böyle bir hafta sürdü."

"Ohooo!" dedi genci. "Bizim için iki günlük yol!"

Ağzımız açık baktığımızı görünce:

"Düsseldorf'tan dün sabah çıktık!" dedi.

"Dün sabah mı?"

"Ne olacaktı ya!"

Anlamıştık. Araba alıp araba satanlardandı bunlar. Kapıdaki Mercedes onlarındı demek. Biz yemeklerimizi bitirmek üzereydik, onlar yarım bardak şarapla oyalanıp duruyorlardı.

"Bir bozukluk mu var arabanızda?" dedim.

"Aman ağzını hayra aç ağbi!" dedi genci. "Daha yeni çıkardık fabrikadan!"

"Kimi bekliyorsunuz burada? Geriden gelecek arkadaşınız mı var?"

Birbirlerinin yüzüne baktılar:

"Şarabımızı içiyoruz!" dedi yaşlısı. "Bitsin hele!"

İnanmadığımızı görünce:

"Motor dinlensin biraz!" dedi. "İki bin kilometre, hiç durmadan!"

Arkadaşım:

"Nah, hudut şuracıkta!" dedi. "Girin de, dinlensin İstanbul'da motor! Siz de dinlenirsiniz, araba da dinlenir!"

Güldüler...

"Hele nöbet değişsin!" dedi yaşlısı.

"Ne nöbeti bu?"

"Ne nöbeti olacak, gümrükçü nöbeti!"

"Yani..." dedim. "Bizim de mi beklememiz gerekiyor?"

"Sizi bilmem!" dedi. "Bizim işlerimiz biraz karışık da... Kurt dediğin, dumanlı havayı sever, hele hava kararsın!"

Bir iki parça kap kacak almıştık, emaye tencere, emaye çanak... Vitrinde bembeyaz görünce dayanamamıştık... "Geçirebilir miyiz?" diye sordum.

Katıla katıla güldüler:

"Biz, koskoca bir arabayı geçireceğiz!" dedi delikanlı. "İçindekilerle birlikte!"

Bütün gençler gibi becerikliliğiyle övünüyordu. Yaşlı arkadaşı onun bu ataklığını hoş görmemişti. Alay edercesine:

"Gözü pektir bizim Erol'un!" dedi. "Gözünü kırpmadan yirmi saat araba sürebilir. Sürmesine sürer de, gümrükçülerle yüz yüze gelince de boğuşmayı hep bana bırakır."

"Bizim gümrükçülerle boğuşmak o kadar zora benzemiyor..." dedim. "Almanya'da falan ne yapıyorsunuz gümrükçülerle?"

"Önce çok zorluk çekiyorduk ya..." dedi yaşlısı. "Sonraları onlar da alıştı, biz de alıştık!"

Dilinin bağı birden çözülüvermişti:

"Daha doğrusu, onları da kendimize benzettik! Avusturya'dan Almanya'ya giderken bir şehir var. Innsbruck mu nedir... Orda bir gümrük şefi vardı ki, herif namuslu mu namuslu! İki tane halımı yakaladı içeri sokarken, rahatça beş yüz mark verebilirdim kurtarmak için... Başka bir seferinde de bir baş!"

"Baş mı dedin? Ne başı bu?"

"Ne başı olacak, heykel canım..."

"Yaaa!"

"Kurtardık, ama çok da pahalıya patladı. Hep bu adamın yüzünden!"

Öfkesinden bardağının dibindeki şarabı birden dikivermişti. Bizim şişelerden hemen doldurdum. Birkaç yudum da koyduğum şaraptan içtikten sonra:

"Dur sen dedim! Bak nasıl yola getiririm ben seni!" diye anlatmaya başladı:

"Bir oda tuttum otelde. Sırf bu namuslu Alman gümrükçüsünü yola getirmek için!"

"Anlamadım!" dedim.

"Canım, herifi rüşvete alıştırmak için! Almanların bir huyu vardır: Hediye vermesini de severler, hediye almasını da... Sanat haline getirmişlerdir bu işi! İnceledim, en uygun hediye verme yolu, doğum günü için... Baktım, herkes birbirinin doğduğu günü ezbere biliyor. Sicillerine bile işleniyor memurların doğum günleri... Herhalde birbirlerine hediye vermeleri içindir... Bir kibrit kutusunu kabul etmeyen namuslu bir memur, doğum gününde hediyedir diye ne versen alıyor, hem de masası başında... Benim ortaktan telgraf almıştım bir gün. Sekiz parça Acem halısıyla geliyordu. Giriş gününü hesapladım. Birkaç gün önce hani terslik eden gümrük şefi vardı ya... Öğrenmiştim arkadaşlarından, bayılırmış taşlı kol düğmelerine... Herifçioğlu koleksiyon meraklısıymış! İstanbul'da elden düşürdüğüm iki taşı ne zamandır saklıyordum. Gittim, Antep'ten yaptırdığım kol düğmelerine bu taşları taktırdım kuyumcuya... Sildirdim, parlattım. Gene memleket işi bir kutuya yerleştirdim. Tam arkadaşım huduttan gireceği günün sabahı vurdum bizim gümrük şefinin kapısına:

'Buyrun!' dedim. 'Doğum gününüz için!'

'Doğum günüm mü?' diye baktı şaşkın şaşkın yüzüme.

'Yavol!' dedim.

'Yanlışınız olacak! Benim doğum günüme daha bir ay var!'

'Biliyorum...' dedim. 'Tam yirmi yedi gün...'

Hesapladı:

'Evet...' dedi. 'Tam yirmi yedi gün!'

'Ama ben maalesef o gün burda bulunamayacağım. Bu akşam huduttan girecek olan arkadaşının arabasıyla Münih'e gidiyorum!'

Odasında yalnızdı. Kutuyu bir kuyumcu hüneriyle açıp önüne koydum. Gözlerini alamıyordu bakmaktan. Kendini tutamadı:

'Aman aman!' dedi. 'Harika!'

'Memleket işi!'

Yalanın küçüklerine inanılmayacağını biliyordum.

'Eski bir saraylıdan aldım bunu...' dedim. 'Abdülaziz, Fransa'ya gittiği zaman takmış bu kol düğmelerini!'

'Üzerindeki taşlar... Zümrüt...'

'Öyle diyorlar, ben pek anlamam!'

Öyle ya! Anlayan biri, doğum günü için böyle değerli bir kol düğmesini nasıl çıkarıp verirdi hediye olarak!

'Bu mutlu günümü hatırladığınız için çok duygulandım!' dedi. 'Çok... Çok teşekkür!'

'Aman efendim, biz çok severiz Almanları... Babam seferberlikte Çanakkale'de bir Alman generalinin hizmet eriymiş!'

'Benim babam da subaymış İstanbul'da! Biz de çok severiz Türkleri!'

Belki yanlış da değildi sevgisi... İşçilerimizin sayısı henüz elli bini bulmamıştı. Çalışmaya gelenlerin turist olup olmadıklarını sormuyorlardı huduttan girerken. Kaçak girenler için vur emri de çıkmamıştı henüz!

O akşam arkadaşın arabası geldi, dayandı gümrük kapısına, sekiz parça Acem halısıyla. Yavaşça sokuldum şefin yanına:

'Sayın bayım!' dedim. 'Münih'e gidiyorum, bir emriniz?'

Bana iyi yolculuklar dileyecek kadar dost oluvermiştik. Elini uzattı, saygıyla sıkarak geçtim arkadaşımın yanına. Bagajın kapağına elini bile sürmedi.

Son ayrılığım değildi, bu hudut kasabasından. Arkadaşım, arabayı yükleyip de tel çekti mi İstanbul'dan gelip iniyordum otele... Ertesi gün de doğru gümrük şefinin odasında alıyordum soluğu:

'Sayın bayım!' diyordum. 'Hediyemin kabulünü rica ederim, doğum gününüz için... Ufak bir hatıra! Biz Almanları çok severiz! Biliyorsunuz babam hizmet eriydi Çanakkale'de, bir Alman generalinin yanında!'

Bir gümüş şekerlik oluyordu verdiğim çoğu zaman... Ya Erzurum işi gümüşlü bir kamçı... Ya da Antep işi bir hançer... İşimiz devamlı olduğu için bırakmıştım sahte antika hediyeleri... Onları sürebileceğimiz yerlere sürüyorduk!

O, her seferinde aynı şaşkınlıkla bakıyordu yüzüme.

'Doğum günüm için mi dediniz' diyordu. 'Daha altı ay var!'

Ben de şaşmayan bir kesinlikle:

'Yarın arkadaşın arabasıyla gidiyorum da...' diyordum. 'Şimdiden takdim etmeye geldim... Mutlu yıllar dilerim!'

Hediyemi, hiçbir gün geri çevirme nezaketsizliğini göstermemişti. İki gün sonra da beni uğurlarken elimi sıkıyordu, bu rüşvet almayacak kadar dürüst gümrük memuru, 'Güle güle!' diyordu. 'Hayırlı yolculuklar!'"

Pişkin pişkin gülüyordu İstanbullu arkadaş, sigarasını savura savura:

"Sanmam ki..." dedi. "Almanların da zararı olsun soktuğumuz mallardan! Evlerini, apartmanlarını halı-

larla, kilimlerle döşedik. Antika eşyalarımızla süsledik. Karşılığında da Taunus'larını, Mercedes'lerini, Volkswagen'lerini, Opel'lerini, yerine göre de kızlarını aldık getirdik. Caddelerimizi, sokaklarımızı doldurduk. İçine tükürdük trafiğin!"

Şarabımız da bitmişti, yemeğimiz de... Son levalarımızı bahşiş diye tabağa bırakırken uzattı elini hemşerimiz:

"Topla şu paraları!" dedi. "Koy cebine! Alıştırma bu adamları bol bahşişe! Sen bırakır gidersin, ama sıkıntıyı biz çekeriz sonra! Haydi yolunuz açık olsun!"

ELDEN DÜŞME

Europaeischer Hof Oteli'ndeki odamızın telefonu çaldı. Her dili ana dili, baba dili, kardeş dili kadar bilen yol arkadaşım (anası da babası da, kardeşi de ayrıca ikişer, üçer dil bilirdi) yapıştı telefona. Almanca yerine temiz bir Fransızcayla:

"Sen misin Corciyo!" dedi. "Nerden haber aldın geldiğimizi? Evet, doğru, senin için zor bir iş değil haber almak. Seksen tarakta bezin vardır, ama gene de şaşmadım değil... Daha şimdi çıkmıştık odamıza. Üç dakika önce!"

Konuşma sürüp gidiyordu. Bir ara alıcıyı eliyle tıkayarak (ki çok yersizdi bu; benimle Türkçe konuşacaktı) "Bugün önemli bir işiniz yok, değil mi?" diye sordu. "Gideriz Corciyolara, ne dersin?"

"Kim bu Corciyo?" dedim.

"Zor hemen anlatmak. Görmeden olmaz. Geliyor bizi almaya!"

"Peki!" dedim. "Görelim, bakalım!"

Bir süre daha konuştuktan sonra kapattı:

"Bir Volvo almış, spor... Onunla gelip alacak bizi. Çok meraklıdır... Nesi varsa göstermeye. Özenir burju-

valığa, ama pek hali vakti yerinde olmadığı için de bizim Hoca Nasrettin gibi boyuna torbayı bozar, heybe yapar!"

Salona inmiştik ki, ceketsiz, blucinli, ayağı sandallı, alt yanı Alman, ortası İsviçreli, üstü Fransız kıpır kıpır biri bekliyordu asansörün ağzında. Sarılmalı öpüşmeli bir tanışmadan sonra, ellerimizden çekiştirerek götürdü arabasına bizi:

"Bilir Bülent beni!" dedi. "Yarışmacıydım gençliğimde. Sakın korkmayın, iyi araba sürerim beṇ!"

Geçti direksiyona, uçaktaki gibi kemeri sardı beline.

"Yeni aldım bu arabayı!" dedi. "Yirmi bin kilometrede... Elden düşme olduğuna göre yeni tabii..."

Motorun çalışmasıyla arabanın ok gibi fırlaması bir oldu. Sağıma soluma tutunmaya vakit bulamadan varmıştık yolun sonundaki kırmızı ışıklara.

"Bir villa tuttum Grunewald Ormanı'nda, elden düşme..." dedi. "Bir İngiliz'le tanışmıştım Stuttgart'ta. Berlin'den ayrılırken bıraktı içindeki eşyalarla iki bin iki yüz marka... Çok seveceksiniz! Bizim gibi çalışan adamlar yazlığa çıkamadığından, iyisi mi dedim biraz şehirden uzak olsun..."

"Doğru!" dedim. "Altınızda böyle bir araba olduktan sonra..."

"Değiştireceğim! Bir Mercedes spor elden düşürebilirsem..."

Kilometre saatine baktım yüz yirmiyle gidiyorduk... Yüz kırka yükseldi finişe çıkmış gibi...

"Mercedesler daha yollu!" dedi.

Yeşil ışığı kaçırmamak için hızla geçti işaret ışıklarının önünden, ağaçlı bir yolun sonunda zınk diye birden bastı frenlere. Alnım cama doğru gidip geldi.

"İşte bizim elden düşme ev!" dedi. "Bilmem, nasıl bulacaksınız!"

Kemerini çıkarıp attı, fırladı dışarı:

"Buyurun!"

Çimenli bir yoldan merdivenlere doğru yürüdük. Merdivenin demirine bağlanmış bir köpek ayaklarının üstüne kalkıp karşıladı bizi:

"Hav! Hav hav hav!"

Koştu Corciyo, ölçülü el hareketleriyle okşadı başını:

"Bayılırım bu Kostar'a! Nasıl, güzel köpek değil mi?"

Bayıldığı mayıldığı yoktu. Eh, kent dışı bir villaydı bu... Gerekirdi bir köpek. Bülent:

"Hayrola!" dedi. "Hiç köpek sevmezdin sen!"

"Kim demiş! Bayılırım böylesine! Hele şu kulaklara bak, tüylü tüylü!"

"Hav! Hav hav hav!"

"Nürnbergli bir arkadaşım vardı, çellist! Frankfurt'a gidiyordu, bıraktı bana sekiz yüz marka."

Bülent güldü:

"Yani..." dedi. "Elden düşme!"

"Evet, evet! Eve alışamadı diye bağlıyoruz!"

"Adam!" dedim. "Ne bakış bu böyle! Kuşkulu kuşkulu bakıyor adama. Bağlı olmasa üzerimize atlayacak!"

"Ah monşer!" dedi. "Sorma! Köpek çok iyiydi, iki ay önce okula bıraktık... Orada bozuldu."

"Ne okulu bu?"

"Köpek okulu canım! Tatile gidenler köpeklerini bırakıyorlar yaz kurslarına. Öyle ya! Neden götürsünler! Hem köpekleri barınır, hem eğitilir. Eğer kötü alışkanlıkları varsa düzelir bu okullarda."

"Pek eğitilmişe benzemiyor seninki!" dedim. "Adamın paçasına sarılıyor! Hele şu bakışa bak!"

"Dedim ya, hiç memnun değilim. Polis şeflerinden bir arkadaş aracı oldu, polis köpekleri okuluna yazdırdı. Sivil okullar çok pahalı olduğundan... Okula giderken bir fiş vermişlerdi, doldurdum. Kent dışı bir villada yaşadığımız için biraz dedim ev bekçiliği öğrensin, girene çıkana mukayyet olsun!"

"İyi, ama bir şeyler öğrenmişe hiç benzemiyor!"

"Üniversite öğrencileriyle boğuşmak için hazırlanan köpeklerin arasına katmışlar bizim Kastor'u. İhtiyarlara neyse ne, ama kapıdan bir genç girdi mi canavar kesiliyor!"

Arka bahçeye bakan bir salona girdik. Açık pencereden seslendi:

"Juliaaa!"

Bülent sordu:

"Kim bu Julia?"

"Bizim kız canım!"

"İki yıl önce kızın mızın yoktu senin!"

"Canım yoktu, ama hanım baktı ki çocuğumuz olmuyor, gitti kimsesizler yurdundan bu çocuğu aldı getirdi. Evlat edindik Julia'yı. Hanım da kanserden geçen yıl ölünce işte böyle kaldı üzerimde; ama göreceksin, çok sevimli kız. Julia'ya da düşman bizim Kastor. Oysa okula vermeden hiç de böyle değildi, çok iyiydi araları. Bir daha mı! Polis köpeklerinin yanına verirsem! Bu yıl sivil kış kurslarına verip eğitmem gerekecek! Gel sana kemanlarımı göstereyim! Şunu Floransa'dan aldım, şu kemanı Rijeka'dan, şunu da Napoli'den. Hep elden düşme bunlar! Bak içine şunun!"

"Stradivarius mu yoksa?"

"Yapımı değil de, stili öyle! Guarneri bunun adı. Karım bu keman yüzünden müziğe başladı!"

"Karım mı dedin!"

"Karım ya! Waltraud kanserden ölünce Julia'ya bakmak için İsviçre'de annemin tanıdıklarından bir kız getirtmiştim, nişanlısı burda üniversitede okuyordu, çatı arasındaki odayı onlara verince çok ucuza gelmişti bana. Nişanlısıyla bozuşunca da..."

Bülent gülüyordu:

"Demek, hanım da elden düşme ha! Baştan çıkardın kızı desene!"

Birden çattı kaşlarını:

"Yooo!" dedi. "Ben kimseyi baştan çıkarmadım. Açık açık söyledim şartlarımı! Benimle evlenirsen dedim, sana verdiğim üç yüz markı keserim, ama buna karşılık hayat sigortam var... Emekliliğim var... İşte şu koleksiyonlar, kemanlar... Bir hesapladı, ayrıldı nişanlısından, benimle evlendi!"

Bülent:

"Hani senin üniversitede bir kardeşin olacaktı!" dedi. "Bitirdi mi?"

"Ne bitirmesi? Kavga... Dövüş... Hangi üniversiteli bitirmiş ki, bizim Manuel bitirebilsin? Çocuk çok çekti bu işgaller sırasında!"

Seslendi pencereden:

"Bak Maria, sana Türk arkadaşları tanıtayım!"

Şişirme bir lastik havuzda Julia'yı yüzdüren Maria başını kaldırıp baktı bize:

"Geliyorum!" dedi. "Hiç sorma Corciyo, az daha boğuluyordu çocuk!"

Kastor birden acı acı havlamaya başlamıştı. Altüst ediyordu ortalığı.

"Ne oldu bu köpeğe?" dedi Corciyo. "Hiç böyle havlamazdı bu köpek! Okula vereli büsbütün edepsizleşti! Kastooor! Sus bakalım, edepsiz! Ne oluyor böyle!"

Köpeğin sesine sinirli bir genç adam sesi de karışmıştı.

"Hav hav hav! Hırrr!"

Corciyo:

"Heeey Kastor!" diye bağırdı. "Ben evdeyim, nedir bu telaş!"

Zincirini koparan Kastor'la birlikte içeri bir genç girdi itişe kakışa.

"Heeeyt! Çekil şöyle bakayım! Tanıtayım size, üniversitedeki kardeşim Manuel!"

Bizim arkadaş:

"Gerçekten kardeşin mi?" dedi, ortaklaşa bildiğimiz bir dille.

"Kardeşim!" dedi. "Ne olmuş?"

"Şaşılacak şey doğrusu!"

"Ne var bunda şaşacak, anlayamadım!"

"Demek, elden düşme olmayan bir Manuel var öyle mi? Özbeöz senin olan?"

Anlamıştı ne demek istediğimi:

"Yok canım!" dedi. "Babam ölünce annem evlenmiş bir Bavyeralı'yla... Kardeşim o babadan işte!"

"Demek, Manuel de elden düşme haaa!"

Gülüyorduk, Corciyo da katılmıştı gülüşlerimize... Manuel bile...

ALİ OSMAN'IN ÇAKALI

İlçe belediye meclisi için aday listelerinin düzenlenmesi işi birden hızlanıvermişti. İl merkezinden gelen kurt yönetici Avni Şaşmaz, gelir gelmez, meyhaneleri, kahveleri, gazinoları dolaştıktan sonra bir akşam çıktı parti başkanının karşısına:

"Hayır!" dedi. "Gösterdiğiniz adayların hiçbirinde iş yok! Gezdim dolaştım, halk tanımıyor onları. Merkezin gizli emri var... Bu seferki seçim kıran kırana... Ancak seçim kabiliyeti olanlar aday gösterilecek. Nihat Özer mi, geeeç! Herkes biliyor, kapatması varmış aşağı mahallede! Hasan Atılgan mı, sapığın biriymiş... Hiç durma üzerinde. Nuri Yılmaz... Tek kuruş vermemiş mücadeleci delikanlılara... Olmaaaz! Kendini aday göstermek isteyen babayiğit, eli titremeden açacak kesenin ağzını... Bizim partimiz, bir koy, beş al partisi!"

"Ya İhsan Ataç?" dedi. "İlçe başkanı Yaşar Oydangel."

Onun için de kulağı doldurulmuştu Avni Şaşmaz'ın:

"Geçenlerde kaç otomobil istendi kendisinden, başkanın geleceği gün?" diye sordu. "Haa? Kaç araba is-

tendi, on araba değil mi? Pekii, kaç arabayla çıktı gelen misafirlerin yolunun üstüne?"

"Üç mü, dört mü ne..."

"Bu üç araba da garajdan kiralanmış, İbrahim'in garajından. İbrahim kim? Partinin demirbaş adamı değil mi? İhsan Ataç kiralamasa, bu arabalar nasıl olsa katılacak değil miydi karşılayanların arasına? Bir partinin ileri gelenlerinden araba istendi mi yarıdan çoğu hususi olacak ki bir şeye benzesin! Bizi itibarlı kişiler karşılamaya çıkmış diye şişinecekler misafirlerimiz. Çürük çarık dolmuşlarla yol üstüne çıktın mı, çekiver kuyruğunu. Sen İhsan Ataç'ı da geç!"

"Ya Ali Haydar?"

"Onu da geç canım!"

"Maden direği hamallarının gösteri yürüyüşünü durduran..."

"Ali Haydar mı durdurdu? Biz rica minnet bastırılan gösteri yürüyüşüne, durduruldu diyemeyiz! El etek öperekten... Parti olarak böyle durdurmalar istemiyoruz biz."

Parti başkanı, yelkenleri büsbütün mayna etmemek için:

"Bu kadar değil!" dedi. "Adamlarımız hiç de bu kadar değil... Daha neler var, neler elimizin altında. Karşı tarafın baltalamasından çekindiğimiz için gizli tutuyoruz... Var, liste başı olacak değerli adamlarımız... Bize bağlı, altı okka partililer... Birden bomba gibi çıkaracağız ortaya... Hilmi Pekmezci, Nuri Serdümen, bir ayağı köyde bir ayağı kasabada bir Ali Osman var ki..."

"Şu Çıngıraklıköy'ün Ali Osman'ı mı?"

"İşte o!"

"O da çalındı kulağıma..." dedi. "Peki, ne iş yaparmış bu adam?"

"Ne iş mi yapar? Kimin ne iş yaptığı belli olmaz ki beyim! Sata sata beş on dönüm toprağı kaldı köyde Ali Osman'ın amma... Sözü geçer Allah için bütün ilçede... Tam seçim kabiliyeti olan bir adam işte. Sevilir doğrusu."

"Bankadaki durumu?"

"Bankayla bir alışverişi olmaz ki Ali Osman'ın."

"Yani protestosu murotestosu?"

"Yok öyle şeyi!"

"Oldu mu ya! Protestosu olacak ki, partiye eyvallahı olsun!"

"İtibarlı adamdır Ali Osman, sözü dinlenir adam... Dağa taşa sözü geçer... Kurda, çakala..."

"Ha deyince, yol üstüne üç yüz, beş yüz adam dizebilir, öyle mi?"

"Dizmesine dizer, iş oraya gelince. Severiz Ali Osman'ı, Allah selamet versin!"

Ertesi gün düştü Ali Osman'ın peşine Avni Şaşmaz. Önce aşağı mahallenin muhtarından başladı işe. Eğildi kulağına sordu:

"Tanır mısın Ali Osman'ı?"

Çok ciddi bir şey sorulacağını sanan adamların gevşemesiyle, birden çözülüverdi muhtarın çatık kaşları:

"Bizim Ali Osman mı?" dedi. "Eyi adamdır, hoş adamdır!"

Gülüyordu. Hem de dişlerini tam sayı göstere göstere.

"Yani..." dedi Avni Şaşmaz. "Sevilir adam demek istiyorsun, öyle mi?"

"Köylüsü de sever, kentlisi de, Allah için! Bi tanedir Ali Osman!"

"Tuttuğu iş?"

"Ne tutarsa üstesinden gelir amma... Şimdilik hazırdan yiyor işte! Akıllı adamdır Ali Osman..."

"Nüfuz ticareti falan mı yapıyor yoksa?"

"Demek ki öyle... Geçinip gidiyor işte!"

"Elinde avucunda..."

"Nesi olacak!" dedi muhtar. "Ünü var, yetmiyor mu?"

"Ününden bize ne! Ha deyince yüz elli, iki yüz kişi dikebilir mi yol üstüne?"

"İsterse bütün memleketi ayağa kaldırır! Herifte kafa var be, buluş var... Böyle adamları sokacaksın ki belediye meclisine memleket şenlensin! Buralarda meyvecilik öldü. Tahılcılık öldü. Kalkınsak kalkınsak hancı tavuğu gibi hâşâ huzurdan yolcu fışkısıyla kalkınırız! Turistlerden demek istiyorum! Yalan mı beyim?"

"Doğru ama... Bundan Ali Osman'a ne!"

"Yaratır namussuzum! Turizm ne demek? Antikalık yapıp dışardan gelenlerin gözlerini boyamak değil mi? Sen demek Çıngıraklı Ali Osman'ı tanımıyorsun haa!"

"Çıngıraklı mı dedin? Benim bildiğim bir köy var, Melen taraflarında... Çıngıraklıköy!"

"İşte Ali Osman'ın köyü... Köyün asıl adı Çıngıraklıçakal köyü... Çakalını biliriz de, söylemeyiz biz! Eski adı Çorakköy'dü. On yıl içinde ne çoraklığı kaldı, ne kuraklığı! Cennete döndü Ali Osman'ın sayesinde!"

"Nasıl oldu bu?"

"O sıralarda Çorakköy'de mısır ekermiş Ali Osman. Mısırlar kelleye durdu mu, çakallardan baş alamazmış. Bir gece sayvanda beklerken çakal sürüsü mısır tarlasına inince tuzakla bir çakal yakalamış... Boynuna bir

çıngırak bağlayıp salıvermiş çakalı ormana... Sürüsüne dönmek isteyen çakal, çalıların arasından çıngır mıngır geçerken..."

Olayı gözlerinin önüne getiren Avni Şaşmaz gülmeye başlamıştı katıla katıla. Anlatıyordu muhtar:

"Çıngıraklı çakal gider, önünden sürü kaçar... Çakal gider, sürü kaçar... Çakalların saklandığı bütün çalı diplerini bildiği için, kendilerine çıngıraklı bir hayvanın yaklaştığını görünce, hurraaa! Çoban köpeklerinin üzerlerine yürüdüğünü sanan çakallar başlarını alıp kaçarlarmış dağdan dağa... Köyde kala kala bir çıngıraklı çakal kalmış... Herkesin kulağı kirişte artık... Çıngırak sesini duyan, Ali Osman'ın çakalı geliyor diye çıkarmış yol üstüne. Çakalın ünü yayıla yayıla Çorakköy'ün sınırlarını aşmış, kasabaya dayanmış... Oradan da komşu illere... Tam turistlerin şurda burda yeni yeni göründüğü yıllar... Ali Osman'ın çakalı gazetelere geçince görmek için gelen gelene!"

"Tamam!" dedi Avni Şaşmaz. "Turizmin memleketimizde hızla kalkınması için Ali Osman gibilerin belediye meclislerine girmeleri gerek! Meclise partimiz adına gösterilecek adayların bundan iyisi can sağlığı!"

Kurt politikacının da aklı yatmıştı Ali Osman'da iş olduğuna, ama partinin hali vakti yerinde, tarla tapu sahibi daha nice nice değerli üyeleri vardı. Ufak bir tartışmadan sonra listenin en altında kalıvermişti Ali Osman'ın adı. Son gözden geçirmelerde de silinip çıkarılıvermişti bir kalemde!

Belediye meclisine girmek gibi bir hevesi yoktu Ali Osman'ın, ama bütün bu olup bitenler birden kafasının kapağını attırıvermişti. Ününün sınırları içinde saltanatı

sürüp giderken, deliye döndürmüştü politikacıların oyuncağı oluvermek! Bir gün çekti kafayı, çekti kafayı dayandı parti meclisine, merdivenin ta alt basamağında açtı ağzını:

"Kimmiş beni önce listenin üst başına geçirip de iki paralık adamların hatırı için liste dışı bırakanlar!" diye verip veriştiriyordu. "Dükkânım yok, tezgâhım yok, tarlam tapum yok, param pulum da yok, ama ünüm var benim, ünüm! Benden iyisini mi bulacaksınız belediye meclisine aday gösterecek! Ulan bir kel çakalla adını yedi memlekete duyuran kim var, benden başka!"

AĞIR GELİR SANA!

Memur aylıklarının yetersizliğinden, geçim koşullarının dayanılmazlığından hemen her gün başköşede yana yakıla söz eden başyazarımızın, patronluğuna sığındım bir gün:

"Aldığım parayla geçinemiyorum!" dedim.

Gazetedeki görevim önemli bir iş sayılmazdı, düzeltmendim. En zor görülen bir görevdi bu, ama yine de bütün hor görülen insanlar gibi yaşamak, rahat soluk almak zorundaydım.

"Geçinemiyorsan..." dedi. "Kolayı var!"

Kaşlarına büyük adam çatıklığı vererek ekledi:

"Kendine daha uygun bir iş bulursun!"

"Bulamadım!" dedim. "Hiç olmazsa bu iki yüz elli lirayı, üç yüz yapamaz mıyız diye gelmiştim."

"Nasıl yaparız!" dedi. "Yapamayız! Seninkini üç yüz yapmamız için en azdan kırk kişinin daha aylığına bir şeyler eklemem gerekmez mi?"

"Sizin işinize karışmam!" dedim. "Artırmak, artırmamak sizin bileceğiniz iş!"

"Eğer benim bileceğim işse, olduğu gibi kalsın!"

Akşama düzelttiğim yazının konusu "asgari geçim

endeksi" idi. Makalede sayın patronumun salık verdiği aylık, altı yüz liradan başlıyordu. Göğsüm kabara kabara düzelttim yazıyı. Bununla birlikte altı yüz sayısını, iki yüz elli diye düzeltmem gerekirken kalemimin ucuyla bile dokunmadım. Ben bu düzeltmeyi yaparsam yazı tümüyle anlamını yitirir, patron da bana kapının yolunu gösterirdi.

Gazetemizin açtığı bu geçim savaşında, başyazarımızı kendi kişisel sorunlarımla yormamak için köşemde uslu uslu oturmaktan başka bir iş kalmıyordu bana. Üç yüz liralık bir gündüz işi bulup dengeyi tutturmalı, kendi sorunumu, kendim çözümlemeliydim.

Gazetedeki işin bulunmaz bir özelliği vardı, gece işi olması... Bütün gün boş kaldığım için, istediğim yerde çalışabilirdim, uykuya ayıracağım boş zamanlarımı değerlendirir, üç yüz liralık bir işe girebilirdim en azdan.

Çok geçmeden bir kitabevinde düzeltme işi açıldığını öğrendim. Gazetedeki görevimi sabaha doğru bitirip elimi yüzümü yıkadıktan sonra, doğru adam arayan kitabevinde aldım soluğu. İnsaflı birine benziyordu patron, bana başka bir işte çalışıp çalışmadığımı bile sormadı. Bir iki kolon yazıyı önüme sürerek hemen bir denemeden geçirdi beni. Bu işlerde elektronik bir yetenek edinmiştim yıllardan beri. Yazı dizenlerin yanlışlarını yakalayıp yüz geri etme alışkanlığını kazanmış olmam benim için pek övünülecek işlerden sayılmazdı. Patron, eski harflerden yeni harflere bir aktarma yaptırdı. Yaşımın gerektirdiği tabldot bir bilgiyle onun da çıktım içinden. Dil öğreten okullarda birkaç yıl sürten kişilerin bilgiçliğiyle sordu:

"Fransızca bilir misin?"

"Bilirim!" dedim. "Bir işe yarar mı düzeltmenlikte?"

"Sen bil de gerisine karışma! Başka?"

"Biraz Arapça..."

"Başka!"

"Biraz da Acemce..."

"Güzel! Başka?"

"Eh, İngilizce biraz da..."

"Nerden öğrendin bunları?"

"Pek azını okulda... Daha çoğunu kendi kendime..."

"Başka?"

"Bunlar yetmezse kurslara gider öğrenirim," dedim.

"Biz öbür kitabevleri gibi değiliz. Bilimsel kitaplar, değerli sanat eserleri basarız; kültür ister!"

"Çok haklısınız!"

"Yani demek istiyorum ki, çok dikkatli olman gerekecek!"

"Elimden geldiğince çalışırım!"

"Sormamı hoş gör, bir diploman var mı?"

"Vardı, kayboldu!"

"Ya! Nerden almıştın?"

"Verdilerdi, Ankara'da bir yüksekokuldan!"

"Kayboldu demek diploman..."

"Pek işime yaramadığı için olacak, bırakmışım bir yerde. Lazım olursa çıkartayım yenisini."

"Sanmıyorum. Vereceğimiz aylık iki yüz elli lira..."

"Üç yüz yapsanız."

"Hele sen, işe bir başla, kolay!"

Sustuğumu görünce:

"Kaç lira alırdın, bundan önceki işlerde?" diye sordu.

Ufak şeyler için yalan söyleme alışkanlığım yoktu.

"İki yüz elli liraya kadar alırdım..." dedim.

"Daha yukarısını da burda alırsın, bizi memnun edersen!"

Eh, haksız da sayılmazdı. Şu kadar yıl çalıştığım yerden üç yüz lira yapmasını isteyince, bir kovulmadığım kalmıştı. Henüz emeğimin geçmediği yerden nasıl verirlerdi bu parayı.

"Peki!" dedim. "Siz bilirsiniz!"

Yeni işimize de başlamış olduk böylece. Gazetedeki işim, üçte dörtte bitiyordu, sabaha doğru... Sekize kadar masamın başında kestirdikten sonra kalkıyor, elimi yüzümü yıkayıp yeni işime koşuyordum.

Kitabevindeki görevim öyle patronun şişirdiği gibi önemli bir iş değildi. Dizimevinden ha babam kolonlar, sayfalar akmıyordu, düzeltmek için. Geldikçe hemen düzeltiyor, gönderiyordum. Bu arada müşteri bastırıp, benden bir kitap soran olursa, "Benim ne üstüme vazife!" diye terslemiyordum. Kalkıp istediği kitabı buluyor, gerekirse paketleyip eline tutuşturuyordum. Bunları yapmam için mutlaka tezgâhtar olmam gerekmezdi ki. Depodan, hamalın sırtında gelen kitabı, adamı yükün altında tutmamak için kalkıp indirmem de işten mi sayılırdı... Ciltçiden gelen kitapları, hamalın sırtına yerleştirip depoya göndermek de öbür işin tersyüz edilmişiydi. Böyle ufak tefek işlerin, sürekli masa başında çalışanlara iyi gelen yararlı bir yanı da olmalıydı. Bu yararlanmayı daha da artırmam için patron, elinden gelen çabayı göstermiyor değildi. Yük taşımada gösterdiğim başarı, onun kadar beni de sevindiriyordu.

O günlerde kitabevimizin basın bölümünde çalışmak için aylıklı bir yük işçisi aranıyordu. Patron sanki

kızına damat seçiyormuş gibi ince eleyip sık dokuyor, sorgudan sınavdan sonra da hemen her gelene gösteriyordu kapıyı. Bir gün, boyu bosu pek yük işçisine yakışmayan bir adam geldi, patronun karşısına dikildi. Necmettin Bey, öbürlerine uyguladığı sınava başlamıştı, hafiften bir el ense çekerek... İlk barajı başarıyla aşan adama:

"Hele otur şöyle!" dedi.

Adam, kendisini kapıda bir bekleyen varmış gibi oturmak istemiyordu.

"Canım otur hele!" diye üsteledi. "Çay mı içersin, kahve mi?"

"Sağ ol, bir şey içmem!"

"Canım, iç bir çay! Nerelisin sen?"

"Niğdeli!"

Patron, kahveciye gönderecek adam arıyordu bakışlarıyla. Çocuk postaneye gitmişti. Kalktım, karşıdaki kahveciye çayını söyledim Niğdeli'nin. Döndüğümde patron verilecek işin tanımlamasını yapıyordu:

"Basımevine sekizde, bilemedim sekiz buçukta gelirsin! Akşam yediye kadar..."

"Peki!" diye kesti sözünü. "Öğlenleri yemek paydosu..."

"Eh, bir saat falan... Yemeğini hemen yer, gelirsin işinin başına!"

Niğdeli suratını ekşitti:

"Olmaaaz!" dedi. "Bir saat az!"

"Canım hadi bir buçuk saat olsun! Hiç dışarı işi yok... Müdür kahve çay söylemeye bile yollasa, gitmezsin!"

"Çırak yok mu bu işler için?"

"Var, olmaz olur mu?"

"Bu kadar mı?"

"Makineye kâğıt toplarını verir, basılınca da alırsın! Gelen sokak hamallarına yüklersin, yüklüyse indirirsin yükünü sırtından! Eh, oraları derleyip toplamak da senin işin!"

"Çıraklar ne güne duruyor!"

"Doğru! Çıraklar yapsın!"

"Yediye kadar orda kapalı kalmak... Ben dışarda..."

Necmettin Bey sözünü kesti:

"Dedim ya, dışarı işi yok! Kâğıtları verirsin makinelere, oturursun!"

"Sen aylıktan haber ver! Kaç lira aylık?"

"Şimdilik dört yüz lira..."

Niğdeli anasına sövülmüş gibi birden fırladı yerinden:

"Ne söylüyorsun sen!" dedi. "Dört yüz liraya adam çalışır mı böyle günde!"

"Canım şimdilik!"

"Bu para benim boğazıma yetmez! İki ekmek yiyorum bir oturuşta!"

"Peki peki, ekmek parasını ayrıca... Dört yüz elli olsun!"

"Hadi eyvallah! Bize gelmez!"

Adam çayını getiren kahvecinin terazisine çarparak basıp gitti. Ciltçiden kitap paketleri gelmişti, hamalın sırtından indiriyordum. İşim bitince utana sıkıla:

"Efendim!" diye sokuldum patronun masasına.

"Söyle!"

"Basımevindeki işe..."

"Eee?"

"Beni verseniz..."

"Ne yapacaksın basımevinde?"

"Kâğıt toplarını makineye vermek... Basılanları..."

Geniş geniş güldü Necmettin Bey:

"Yani..." dedi. "Yük işçiliği mi?"

"Hamallık" diyemiyordu.

"Evet!" dedim. "Yük işçiliği!"

Birden karıştı yüzü:

"Bırak şakayı da, geç işinin başına!"

"Gücüm, kuvvetim, çok şükür yerinde..."

"Yapamazsın sen!"

"Nesi varmış yapılmayacak! Bir top kâğıt, gelse gelse on kilo, on iki kilo gelir. Denedim burda ben, elli kiloya kadar, tuttuğum gibi..."

"Ne söylüyorsun! Yapamazsın diyorum sana!"

"Neden yapamazmışım!"

"Yapamazsın! Ağır gelir sana!"

"Anlayamadım, nesi ağır gelir? Taşıdığım kâğıt topu mu?"

"İşin adı ağır gelir! Yapacağın iş düpedüz hamallık! Hamallık ağır gelir!"

"Ağır gelsin, onu da taşırım! Gecemi gündüzümü bileyim artık! Varsın hamal desinler. Akşam yatacağım yeri bileyim... Etmeyin, verin bu işi bana!"

"Yapamazsın! Efendi adamsın sen!"

"Bıktım böyle efendilikten!"

Ben bıkmıştım, ama onlar beni efendi görmekten bıkmamışlardı. Çok gördüler bu insanca işi bana... Kurtulamadım efendilikten.

SAĞLAM BİR ADAY

Her şeyi düşünürdüm de, eski yapıları alıp, arsasına yeni apartmanlar oturtan bizim Mühendis Nazmi'nin, milletvekilliğine özeneceğini hiç düşünmezdim! Azılı bir milletvekili heveslisi olup çıkıvermişti!

Seçim bölgesi olan Zonguldak'a taşınıp dururken, "Nasıl oldu da, bu sevdaya tutuldun?" diyecek olmuştum da, terslemişti beni:

"Halka hizmet etmek, sevdaya tutulmak mı?" diye yıkmıştı kaşlarını. "Kendisine hizmet edeni halk bulur çıkarır, baş tacı eder."

"Yahu, senin baş tacı olmaya hiç ihtiyacın yok! Aksaray'ı, Fındıkzade'yi ihya ettin! Her yurttaşa bir ev! Kaç kişiyi ev sahibi ettin! Hepsinden bir oy alsan..."

"Bir de Zonguldak'ı, Ereğli'yi, Bartın'ı, Amasra'yı dolaş bakalım, onlar kaçar oy veriyor!"

"İstanbul'dan koysan adaylığını, nasıl olur?" diye sormuştum.

"İstanbul büyük yer!" demişti. "Kim tanır Mühendis Nazmi'yi! Sen git de, Zonguldak bölgesinde sor beni!"

Dediği bölge, benim doğma büyüme memleketimdi.

Memleketim olmasa bile altında arabası olanın Bartın'ı, Amasra'yı görmemesi büyük bir kayıptı. Fatih Sultan Mehmet, iyi şeyler duymasaydı kalkıp İstanbul'dan Bartın'ı, Amasra'yı zapt etmeye mi giderdi!

Bir haziran günü Ankara asfaltından sapıp, Mengen'den geçtik... Girdik Devrek'ten Zonguldak bölgesine... Bu bölge, Zonguldak bölgesi değil, bizim Mühendis Nazmi'nin bölgesiydi. Daha yol kıyısındaki kahvede çayımızın kaşığına el atarken sordum:

"Siz Mühendis Nazmi'yi tanır mısınız?"

"Kim tanımaz ki Mühendis Nazmi'yi!" dediler. "Sen tanımıyor musun yoksa?"

"İstanbul'da aynı apartmanda oturuyoruz!" dedim.

"Bak oğlum, bey ne içiyor!"

"Teşekkür ederim!" dedim. "Çayım elimde!"

"Sen kulak asma o çaya! Yolcu işi o... Basri, hele sen taze bir çay demle! Bizim Nazmi Bey'in komşusuymuş bey!"

Biraz deşmek için:

"Demek tanırsın, öyle mi?" diye üsteledim.

"Sen ne konuşuyorsun? Yedisinden yetmişine, kime sorsan tanır onu! Şu okul var ya... Adını Nazmi Dinçer Okulu koyacaktık da, kendisi razı olmadı. Sor çocuklara bakalım, 'Kim yaptırdı bu okulu?' de onlara!"

"Kendi parasıyla mı yaptırdı?"

"Paranın ne ehemmiyeti var! Ha o vermiş, ha ben... İş, önayak olmayı bilmekte!"

"Yaaa! Böyle demek! Bizim Nazmi buralarda..."

"Bütün ilçelerde hep böyle... Şu çeşme var ya... Önünde arabaların durduğu çeşme..."

"O mu yaptırdı?"

"Bırak çeşmesini, suyunu bile o getirtti!"

"Yani parası da ondan çıktı, öyle mi?"

"Canım paranın ne ehemmiyeti olur... Milletin başına geçip..."

"Doğrusu ben bizim Nazmi'nin bu yanını hiç bilmezmişim! Mükemmel bir devlet adamı yeteneği varmış kendisinde... Demek, bu seçimlerde yüzde yüz..."

"Ne yüzde yüzü, yüzde beş yüz!"

"Ama geçen seçim..." diyecek oldum, lafı ağzıma tıkadı:

"Daha tanımıyorduk ki onu!"

"Ama bu seçim?"

"Yüzde bin!"

Bartın'da Avukat Sakaoğlu'nun yazıhanesinde yorgunluk kahvesini içiyordum.

"Bizim Mühendis Nazmi..." diyecek oldum. Lafı tıktı ağzıma:

"Sizin mi? Nerden sizin oluyormuş? Siz İstanbulluların, öyle mi?"

"Yok canım!" dedim. "O anlamda söylemedim. Aynı apartmanda oturuyoruz da..."

Yüzünün anlamı birden değişiverdi:

"Demek aynı apartmanda oturuyorsun ha!"

"Onun yaptığı apartmanda!"

"Biz de aşağı yukarı, onun kurduğu şehirde oturuyoruz. Şu yollar, şu çeşmeler... Orduyeri köprüsü... Hükümetin önündeki havuz... Bir de sinema... İstanbul'da az bulunur böylesi... Yakında gelecek, memurlar kulübünün temelini atmak için..."

"Peki!" dedim. "Ya köyler? Köylüyle arası nasıl?"

"Sen köylünün yolunu yap da, bir yana duruver!

Bakalım unutur mu seni! Yollar, nerdeyse bitmek üzere... Her köye bir okul diye tutturdu... Nazmi bu! Diline bir doladı mı, üstesinden gelmeden bırakmaz. Gene de bu memlekette Nazmi gibiler için yapılacak çok, çok işler var!"

"Bu seçimi mutlaka kazanacak şu halde."

"Valla!" diye güldü Avukat Kemal. "Seçim işi bu! Hiç belli olmaz sandıktan kimin çıkacağı!"

"Halk oyunu vermez mi demek istiyorsun? Halk bu kadar nankör olabilir mi?"

"Hiç de nankör değildir halkımız. Kendisine iyilik yapan kim olursa olsun, unutmaz. İster Halk Partisi'nin getirdiği vali olsun, ister AP'nin yolladığı kaymakam! Elverir ki kendisine bir yararı dokunsun. Buraya ne devrimci kaymakamlar geldi, arkasına baka baka uğurlandı Kokasu'dan!"

"Şu halde bizim Nazmi..."

"Hele seçimler gelsin... Kolay!"

Amasra'yı günlük güneşlik bir gününde buldum. Limanların büyüğü de, küçüğü de tıklım tıklımdı denize girenlerle. Bir yalı lokantasında kolyozlarla rakımızı içerken konuyu, döndüm dolaştırdım bizim Nazmi'ye getirdim:

"O da çok sever uskumruyla rakı içmesini!" dedim.

Bütün masadakiler:

"Bayılır!" dediler.

"Demek, tanırsınız Nazmi'yi?" diye üsteledim.

"Onu kim tanımaz ki..." dedi parti başkanı.

"Demek sizden?" diye sordum çekine çekine.

"Bizden değil ama... Koysun bağımsız adaylığını, partinin bütün oylarını alsın götürsün!"

"Seviyor Amasralılar, öyle mi?"

"Adamın böylesini kim sevmez! Bir tel çekeyim yarın burdadır. Bir köye okul mu lazım, çağır, yapsın planını. Bir bucağa belediye binasının temeli mi atılacak, bizim başkanla karşılıklı kessin kurdeleyi. O, törene katıldı mı temel lafta kalmaz, yapının iki ay demeden çatısı çatılmış, bayrağı çekilmiştir."

"Demek bu seçim..."

"Tamam!"

Yenikapı'da, denize açılan geniş balkonumuzda kadehlerimizi doldururken:

"Yaşa Nazmiciğim!" dedim. "Sevdirmişsin kendini! Köylerde, bucaklarda seni tanımayan yok! Ne yaptın da sevdirdin böyle?"

"Ne yapacağım, ev yaptım, yol yaptım, okul yaptım..."

"Çok para döktün demek bu işlere?"

"Ne parası be! Her şey parayla mı olur? Sen halka iş gösterdin de, çalışmadı mı? Almanya'ya izinsiz giren işçiye, vur emri çıktı da ne oldu? Halkımız yine akın akın giriyor sınırdan. Kurşunun üzerine gözünü kırpmadan yürüyor. Sen iş göster millete! İster paralı, ister parasız... Gönlünü alıp çalıştırmasını bil! İlerisi için bir umut kapısı arala, çekil bi yana!"

"Canım, üç beş, sen de harcıyorsundur elbet!"

"Üç beş değil, beş on! Ama o kadarını başkası da harcıyor canım! Halk, ona düşman, benimle dost. Biri kötü niyetle harcar, biri iyi niyetle!"

"Demek bu seçimde..."

"Gittin gördün! Var mı bir kuşkun?"

"Yok!" dedim. "Yüzde yüz!"

“Öyle görünmüyor mu?”

“Öyle görünüyor!”

Nazmi seçim günlerine doğru kayboldu. Bağımsız adaylığını koymuş, seçim konuşmaları için köy köy dolaşmaya çıkmıştı. Mühendis olduğu için bütün teknik olanaklardan da yararlanmayı düşünmüştü. Konuşurken akım kesilirse diye, dinamolar bile götürmüştü. İşittiğime göre gidebileceği köyleri harmanlamış, dağ köylerini atla dolaşmıştı.

Seçim günü geldi geçti. Aldığı oyları günü gününe, saati saatine öğrendim. Bu oylarla ancak mahalleye muhtar seçilebilirdi Nazmi. Nasıl olmuştu bu? Hiç aklım ermemişti bu yenilgiye!

Seçim bölgesinden dönüp geldiği zaman, ağzını bıçak açmıyordu Nazmi'nin.

“Namussuzluk bu kadar olur!” diyordu. “Nankörlük! değil, kalleşlik!”

“Sandıklar mı çalındı?” diyecek oldum.

“Hayır!” dedi. “Ah bir çalan çıksaydı da, halka bu adamları linç ettirseydim!”

“Parayla satın mı alındı seçmenler?”

“Benim seçmenlerime kimsenin parası geçmez!”

“AP mi ağır bastı?”

“Ağır bassa ne çıkar?”

“CHP mi yoksa?”

“Benim onlardan istediğim bir tek koltuktu! Gerisini aralarında paylaştılar zaten!”

“Peki, ne oldu öyleyse?”

“Ah, bilsem ne olduğunu!”

Bunu ben öğrenebilirdim. Havaların ısınmasını bekledim. Avukat Kemal Sakaoğlu'nun Hükümet Cadde-

si'ndeki yazıhanesinin önüne çektim arabamı. Soluk soluğa çıktım merdivenleri.

"Yahu!" dedim. "Siz ne yaptınız bu Nazmi'ye?"

Masanın üstündeki dilekçeyi katlayıp zarfa sokarken:

"Ne yapmışız?" dedi.

"Oy vermemişsiniz, daha ne yapacaksınız!"

"Öyle oldu!" dedi.

"Demek bu halk sevmiyormuş Nazmi'yi!"

"Onu nerden çıkardın?"

"Ortada işte! Halk sevseydi, mebus yapar, Ankara'ya gönderirdi."

Zarfı kapadıktan sonra:

"Ne dedin?" dedi. "Anlamadım!"

"Yani halk sevseydi dedim..."

Sinsi sinsi güldü:

"Yani..." dedi. "Halk sevdiği adamı, işine yarayan adamı tutup Ankara'ya gönderecek, öyle mi?"

"Değil mi?" dedim.

"Halkı sen ne sanıyorsun be!" dedi. "Halk bu kadar aptal mı, işine yarayan adamı memleketten uzaklaştırsın! Halkın gözü çoktan açıldı azizim! Şimdiye kadar yolladıklarından hiç hayır gelmedi. Nazmi'yi de milletvekili yapıp gönderecek de, köyler okulsuz, çeşmesiz, yolsuz mu kalacak? Hele bir iki seçim daha geçsin aradan, yaşlansın biraz, atlayıp sıçrayacak hali kalmasın, onu da yollarız!"

BÖYLE BAŞ

Biliyorum, suçun hepsi berberlerin değil... Birazı da kafamın! Yuvarlak desem, yuvarlak değil... Yumurta gibi hiç değil... İki kiloluk yağ kutusu biçiminde, armuda benzer bir kafa... Yerelması görünüşünde de, maltaeriği biçimine benzer... Şu yeryüzünde her varlığın bir biçimi vardır da, kafamın yoktur. Belki bu yüzden ne biçime girer, ne de bir düzene... Saç tıraşına gelmeyişi de bundan olacak!

Herkes berbere niçin gider, kafasına uygun bir görünüş vermek için değil mi? Kafamın ölçüye gelir bir biçimi yoktur ki, berber onu biçime soksun!

Saçlarım bir aylık olup da, başımın yamukluğu, basıklığı, tümsekliği biraz örtülmeye, ayıp yanları kapanmaya başladı da insan içine çıkacak bir görünüş kazandı mı, hanım dikilir karşıma:

"Benden utanmıyorsun, hiç olmazsa eşinden dostundan utan da git, bir saç tıraşı ol!" diye çatar kaşlarını.

Tıraş ha! Berberin önüne oturup buyur diye ona kafayı teslim etmek ha! Tümseklerinde, çukurlarında şıkır şıkır makas gezdirmekten, makine ustura oynatmaktansa kesip atsın dibinden bu kafayı daha iyi!

Saç sakal sahibi olduğumdan bu yana, tıraşın hiçbir türünden hoşlanmadım gitti. Ne olursa olsun, kafamı bütünüyle başkasının keyfine bırakmanın biraz da aptallık olduğunu bildiğimdendir bu belki de... Tıraş eden kişi, alacak kellemi eline, ben "Biraz kulak arkalarını alıver, ensemi düzeltiver," desem de, kulağımın dibinde makasını şıkırdata şıkırdata önce beni uyuttuktan sonra, canının çektiği gibi saçımı da sakalımı da duman edecek! Her şey olup bittikten sonra da alacak yan duvardaki aynayı, enseme tutup, "Nasıl beyim?" diye aynanın içinden gözlerimi arayıp soracak. Yani sizin anlayacağınız, "Bak, nasıl kuşa benzettim!" demek isteyecek. Dengesiz bir terazi gibi sakal başlarından birinin ağdığını bile göremeden kendini Sevil Berberi sanıp şişinecek. Bir de bahşiş ha! Neyin bahşişi, hangi işçiliğin karşılığı, hangi ustalığın ödülü bu haraç?

Tıraş dönüşü ne vakit kapıdan içeri girsem, hanım kapıyı aralayıp bakacak yüzüme, eve yabancı bir erkek giriyormuş gibi:

"Gene kime oldun bu Kürt tıraşını? Ne biçim ense bu?"

Her zaman böyle karşılanırım kapıdan, hiç değişmez. Tıraşın üstünden on beş, yirmi gün geçip de aynada saçlarımın, kulağımın üstüne doğru indiğini gördüm mü bir üzüntüdür çöker içime. Hanım, her zaman son tıraş olduğum berberden öylesine soğutur ki beni, bir daha dükkânının önünden bile geçemem. Her seferinde başka bir berber.

Geçen gün kıydım paraya, daha çok kıydım zamanıma... Girdim cadde üstündeki lüks berberlerden birine. Tam iki buçuk saat, elimde *Akbaba*, sıra bekledikten

sonra ancak oturabildim koltuğa. Berber, yakamın içine kadar giren saçlarıma baka baka:

"Saç mı, sakal mı?" diye sormaz mı!

"Daha uzamamış mı saçlarım?" dedim.

"Hiç belli olmuyor ki beyim!" dedi. "Geçen gün bir herif geldi, Allah seni inandırsın, üç numaraya vursam saçlarını, bir minder doldurur rahatça... 'Saç istemez daha, çok kısa...' dedi. 'Hele sen sakalı alıver, büyüsün de düzeltirsin sonra.' 'Doğru,' dedim, 'hele biraz büyüsün de oturur öreriz.' Yani demem şu ki, bir kaza yapmayalım diye sordum."

"Yok yok kaza yapmazsın. Alıver fazlasını."

"Fazlasını" dedim ki, kafamı cascavlak çıkarmasın diye... Sen misin böyle diyen. Elime tutuşturduğu bir gazeteye daldığımı görünce makineyle kulaklarımın çevresini açmaz mı yangın yeri gibi. Kendime gelip de:

"Ne yaptın?" dedim. "Hani fazlasını alacaktın?"

"Öyle yaptım beyim!"

"Kulaklarımı tencere kulpu gibi çıkarmışsın iki yandan."

Şöyle sağa sola dönüp bir baktım ki, ense bir karış kalkmış yukarı.

"Oldu mu ya?" dedim. "Ben şimdi hanıma..."

Sustum birden... Küçümseyerek baktı yüzüme.

Boyun atkımı sardım sarmaladım boynuma. Öylece girdim kapıdan içeri. Kaçar mı gözünden hanımın:

"Haydi sokakta sardın sarmaladın boynunu..." dedi. "Bir sürü misafir var bu gece. Ne yapacaksın, ne yüzle gireceksin yanlarına? Böyle Nazi subayları gibi!"

Tam bir ay saçın yenisini yetiştirmek için adam içine çıkmadım. Bir ay içinde berbere hünerini gösterecek bol

bol saç yetiştirdikten sonra, mahallemiz gençlerini tıraş eden berberin koltuğuna oturdum.

Yeni berberim korkunç bir kulüpçü çıkmıştı. Bir gün önceki maçın kıran kırana bir eleştirisini yaparak tuttuğum takımı batırdı, çıkardı. Ona cevap yetiştirirken, bildiğini okumuştu.

"Sıhhatler olsun!" diye ak örtüyü boynumdan sıyırınca bir göz attım aynaya ki, o bol saçtan, parmak uçlarımla tutup çekecek kadar bile kalmamıştı tepemde.

Süklüm püklüm girerken kapıdan:

"Hele bir dön bakayım!" dedi hanım, gözlerini devire devire. "Nedir bu ensenin kepazeliği?"

"Gene ne buldun ensemde?"

"Ne biçim ense bu?"

"Ne biçim?"

"Dört köşe!"

"Ne çıkar dört köşeyse?"

"Ne mi çıkar? Amerikan ensesi be!"

"Amerikan ensesi mi? Ensenin de Amerikan'ı, İngiliz'i olur mu?"

"Her şeyi olur da Amerika'nın, ensesi neden olmasın?"

Şaşırıp kalmıştım. O söylüyordu boyuna:

"Lafa gelince söylersin, her şeyimiz Amerikan oldu diye! Kafalar neden olmasın? Üstelik de kazımış enseni usturayla pırıl pırıl! Coni'lerin enseleri gibi!"

"Usturayla mı kazımış?"

"Haberin yok mu? Nerdeydin berber enseni kazırken?"

"Nerde olacağım, Aydın-Galatasaray maçında!"

Arkasını dönüp yürüdü:

"Çıkamazsın bu kafayla insan içine?"

Gene kapandım eve. Tam bir ay yenisini yetiştirmeye çalıştım. Ustalığına inandığım bir berberin koltuğuna oturduğum zaman bir göz attım aynaya tıraştan önce. Saçlarım yakamın içine kadar uzamış, eski kafadan en küçük bir iz kalmamıştı:

"Al sana tertemiz bir kafa!" dedim. "Dilediğin gibi çalış üzerinde!"

Dilediği gibi makas oynatmaya başlamıştı. Aynayı tutup da ensemi göstermeye kalkışınca:

"İstemez!" dedim. "Ben beğenmişim, beğenmemişim hiçbir faydası yok! Nasıl olsa akşam denetleyecek hanım!"

Göğsümü gere gere dikildim karşısına akşamüstü:

"Hadi bakalım!" dedim. "Bunun da bul bir kusurunu, göreyim seni!"

Başını uzatıp enseme bir göz atar atmaz, bastı yaygarayı:

"Nereden buldun bu berberi? Tepeni adamakıllı açmış!"

"İnsaf hanım!" dedim. "Tepenin açılmasında ne kusuru olabilir berberin?"

"Saçlarını kısa keserse tepen böyle ayna gibi çıkar ortaya. Bir daha gitme bu berbere."

"Gitmem hanımcığım, bundan sonra eğer istersen hiç berbere gitmem!"

Yaz gelmiş, hanımı annesine yazlığa yollamıştım. Gidişi, tıraş zamanıma rastladığı için, rahatça salıvermiştim saçı sakalı. Oh be! Bu da ayrı bir özgürlükmüş meğer. Saç sakal özgürlüğü! Özgürlüğün her türünün ayrı ayrı özlemini çektiğimiz için, saç sakal koyvermenin de

bir özgürlük olabileceğinin kolay kolay farkına varamıyor insan! Bu da bütün özgürlükler gibi kökleri derimizin altına, taa içgüdülerimize kadar dayanan bir özgürlük işte!

Uzun bir süre berberin önünden bile geçmedim. Karımın geleceğine beş on gün kala, sözümü geçireceğime inandığım bir dükkândan içeri daldım. Saçlarıma hemen hiç el sürdürmeden, enseyi, kulak arkalarını düzelttirdim hafiften.

Hanım izin gününü doldurup da, evin kapısını çalıp elindeki valizi daha yere koymaya vakit bulamadan:

"Nedir bu kepazelik?" diye yürüdü üzerime. "Tıraş olacak paran mı yoktu? Nedir bu saçlar, ensendeki çizgi bile kaybolmuş, papazlara dönmüşsün! Yürü, doğru berbere!"

Ben, hanımın beğenisi ile berberin keyfi arasında mekik dokuya dokuya kafamın dış görünüşünü, onların bireysel anlayışlarına peşkeş çekerken, bir gün kafamın içyapısıyla da toplumsal bakımdan ilgilenenler çıkmıştı.

Ve bir gün ilgilenmeyi meslek edinmiş kişiler, beni tuttukları gibi cezaevinin berber koltuğuna oturtuverdiler:

"Vur saçlarını üç numaraya!" dediler berbere...

Usta, her yerde olduğu gibi, cezaevinde de zanaatının eri, keyfinin berberiydi. Aldı eline üç numara makineyi, yoz toprağı sürer gibi alnımdan girip ensemden çıktı. Sonra makası alıp kafamın şurasını burasını sözüm ona düzelterek tuttu enseme aynayı. Ben:

"Hâlâ mı ayna?" diye bağırdım. "Hâlâ mı ense be?"

Berber, hiç soğukkanlılığını bozmadan:

"Bak!" dedi. "Enseye bak! Cetvelle çizilmiş gibi."

"Hâlâ mı ense çizgisi? İstemiyorum bu çizgiyi artık. Al fırçayı eline, sabunla başımı. Öylesine kazı ki, hiç kimse bu çizgi için bir daha ağzını açıp laf etmesin!"

Şaşkın şaşkın bakıyordu:

"Ne duruyorsun?" diye bağırdım. "Hep sizin keyfinize, sizin emrinize göre mi olacak bu kafanın tıraşı? Siz mi biçim vereceksiniz kafama benim? Vur diyorum usturayı! Kafa benim değil mi be? İster makineye vurdururum, ister usturaya! İstersem giyotine uzatırım. Size ne benim kafamdan, öf be!"

HASSAS KANTAR

Şimdiye kadar bahşiş diye, hediye diye çok rüşvetler vermiştim, ama böylesi yeni geliyordu başıma. Bundan önce verdiklerimin bir özelliği vardı:

İstenmemiş olmaları...

Bu seferki açıktan açığa istenmişti, hem de kaç lira olduğu belirtile belirtile, vergi keser gibi... Hepsinden kötüsü yıvış yıvış bir gülüşle, alay edercesine isteniyordu. İşi yokuşa süre süre... Eşeği kaybettirip, buldura buldura...

"Elli lira!" demişti gözlerimin içine baka baka...

"Ne parası bu?" diye sormuştum.

"Kantar payı!"

Kaşlarımı çatıp:

"Vermiyorum!" diye direttiğim zaman da hiç kızmamış, gözlerinin içine kadar gülmüştü:

"Cancağızın bilir! Seni zorlayan yok! Görevim, araba basküle oturdu mu kaç kilo geldiğini söylemek! Eğer 950'den fazla gelirse vergisi 500 lira kadar fark eder senede. Paran bolsa ödersin her sene tıkır tıkır..."

Dört yıl imanım gevremişti Almanya'da. Bütün işçiler gibi yememiş içmemiş memlekete bir arabacık soka-

bilmek için peynir ekmeğe, sosis ekmeğe yatmıştım. Kapıkule'den sokana kadar ne bahşişler, ne hediyeler vermemiştim. Bu seferki göz göre göre haraçtı.

İki boydu arabalar, benim arabam 950 kilodan düşük olduğu için, küçük boydan sayılıyordu. 934 kilo olduğunu, kilosu kilosuna fabrikası yazmıştı bir alüminyum parçasına da, arabanın burnuna çakmıştı. Böyle terslik edenlerin gözünün içine sokmak için.

Sayın kantarcımız bakmaya bile yanaşmamış:

"Biliyorum!" demişti. "Bu arabalar, kilosu kilosuna tam 965 kilodur. Boşuna yorma beni!"

"Hayır!" diye diretmiştim. "Tam 934 kilo! Nah yazılı işte, burnunda!"

"Yazılı olabilir! Görevim kantarcılık! Tartarız! Şu var ki bu model Opel'ler tam 965 kilo!"

Biraz daha açıklamak gereğini duymuştu:

"Tabii her zaman değil! Bahşişi verilmediği zamanlar!"

Demek, arabamın 934 kilo olduğunu da biliyordu. Elli lirayı vermezsem kantarla oynayıp en azdan söylediği kiloyu tutturacaktı. Ben de böylece her sene açıktan 500 lirayı ödeyecektim tıkır tıkır. Ne olursa olsun, vermeyecektim bu parayı! Gözümü açacak, el çabukluğu yapmasını önleyecektim:

"Geç kantarın başına da..." dedim. "Tartalım!"

"Hayhay!"

Atladım arabama, kantarın önündeki madeni zemin üzerine yavaş yavaş yürüttüm. El frenini çektim. Koştum kantarcının kulübesinin penceresine, içerde baskülün düğmeleriyle bir süre oynadıktan sonra sarı bir düğmeye sıkıca bastı. Yol kenarındaki otomatik tartılardan çıktığı gibi bir kart fırladı delikten.

Kendisi göz ucuyla bile bakmadan uzattı bana:

"Oku!"

Okudum:

"1082 kilo!"

Aynı yıvışık gülüşle:

"Nasıl?" dedi. "Hiç aldanmamışım değil mi?"

"Olamaz!" diye bağırdım. "Nasıl olur!"

"Gözünün önünde tarttık!"

"Aklım ermez benim, kapağın içinde yazılı! Fabrikası yanlış yazmaz!"

"Fabrikası yanlış yazmazsa, bu kantar da yanlış tartmaz. Bu da Alman malı!"

Hiç düşünmeden yapıştırdım:

"Kantarcı ne malı?"

Ağzımdan çıkıvermişti bu söz. "Vay, vazife başında hakaret haa!" diye üzerime yürümesini beklerken büsbütün yılışarak:

"Bakıyorum, Almanlara fazla güveniyorsun, Alman fabrikalarından çıkan mallara..." dedi. "İklim farkını hiç hesaba katmadan... Bu kantar da, araba da Almanya'ya göre ayarlanmış... Elbet bu kadar fark yapacak, iklim farkı!"

Gözümün önüne birden Almanya'daki kantarcılar gelmişti. Hiç benzemiyorlardı bizim kantarcılara... Belki de bu da iklim farkından! Şöyle bir süzdüm tepeden tırnağa... Tüvit ceket. Nyltest gömlek vardı sırtında... Alt yanında dar tiril tiril kaşe pantolon... Trevira bir kravat sarkıyordu, kayışının pırıl pırıl yanan tokasına doğru... Doğruydu, iklimi çok başkaydı buraların! Almanya'da güneşli günlerde kantarın topuzuna güderi eldivenle yapışmazlardı böyle. Hele iş için gelenlere te-

peden alay edercesine hiç bakmazlardı. Herhalde iklim farkından olacak, pek bilmezlerdi yıvış yıvış gülmesini.

Hâlâ gülüyordu gözlerimin içine baka baka.

"Kantarına da inanmıyorum!" dedim. "Sana da!"

Sırıtarak:

"İnanmayabilirsin!" dedi. "İtiraz etmek hakkın! Gider maliyeye itirazını yaparsın!"

"Gidiyorum!"

"Gitmeden de olurdu ya... Aklına koydun bir kere. Haydi güle güle!"

Gülüyordu! Neden gülüyordu, niçin gülüyordu, anlamıyordum! Hayır, hayır, çok iyi anlıyordum. Sırıtarak, yılışarak, yıvışarak haraç istiyordu benden. Rüşvet istemek bile değildi bu! Haraç istemenin erkekçe bir yanı vardı. Gücünü ortaya koyarak istenirdi haraç. Kurban olayım, bıçağını dayayıp haraç isteyen göğsü kıllı kabadayılara! Bu adam bıçağını, tabancasını göstermiyor, yalnız yeni fırçalanmış dişlerini göstere göstere istiyordu. Buna dayanılmazdı işte!

Atladım arabaya, doğru garaja.

"Boşaltın depodaki benzini!" dedim.

Boşalttılar.

"Bagajda ne varsa çıkarın!" dedim. "Kriko, stepne, el lambası, teneke, ne varsa!"

Ne varsa çıkardılar.

"İngilizanahtarı! Tornavida!"

Onları da attılar dışarıya.

"Trafik üçgeni!"

O da çıktı.

"Radyatördeki suyu da yarılayın!"

Suyu da yarıya indirdiler.

"Haydi eyvallah!"

Yeteri kadar benzinle çıktım yola. Maliyede, ayakta yazdığım dilekçeyi verdim itiraz komisyonuna. Yazmadığım ayrıntılarını da ağızdan anlatmaya başladım. Yer gösterip dinlediler. Kahve bile ısmarladılar üstelik...

Her şey yolunda gidiyor derken, karşı masada oturan en güler yüzlüsü, dilekçeme uzun uzun bir şeyler yazıp tutuşturdu elime:

"Buyrun, doğru defterdarlığa!"

"Aman!" dedim. "Trafikten aldığım mühlet bu akşam doluyor!"

"Zararı yok!" dedi. "Opel acentesine da uğrayıp arabanın kaç kilo olduğunu bildirir bir belge de aldınız mı, tamamdır!"

Gülüyordu bu memur da... Bir bakanın yurttaşa güler yüzle davranın, diye genelgeyle yaptığı uyarı, harfi harfine yerine getirilmek için olacaktı bu gülüş. Ah, keşke sayın bakan bu memurlara daha başka uyarılarda da bulunmuş olsaydı!

Acenteden belgeyi aldım, dilekçeye ekleyip götürdüm defterdarlığa. Verdiğim dilekçeyi okudular, belgeyi incelediler:

"Tamam!" dediler. "Doğru maliyeye!"

"Ordan geliyorum ben!"

"Gene oraya gideceksin!"

"Dolaştırmayın beni boşuna! Vaktim doluyor!"

"Bu sefer son!"

Yitirdiğim zamanı yoldan kazanmak için son hızla sürüyordum arabayı. Sirkeci'den geçerken tam istasyonun karşısında zınk diye durmaz mı!

"Ah!" dedim. "Benzin bitti!"

Arabalarından çıkan şoförler, kendilerine yol açmak için, tuttukları gibi benzinciye kadar ittiler arkamdan. Beş liralık benzinle buldum maliyeyi. İki saat önce bıraktığım memurlar öylesine değişmişlerdi ki, onlar gitmişler, yerlerine başkaları gelip oturmuşlardı sanki.

"Buyurun!" diye uzattım havale edilmiş dilekçemi...

Bir saat önce kahve ısmarlayan memurdu karşımdaki. Yeni görüyormuş gibi yüzüme baktı baktı da:

"Nedir o?" diye sordu.

"Havale ettiler size, defterdarlıktan!" dedim.

"Tartı itirazı mı?" dedi. "Artık yarına!"

"Aman!" dedim. "Biliyorsunuz, bu akşam doluyor süresi! Bir imza, bir imzacık!"

"Ne imzası! Tartılacak araba, imza sonra!"

"Biliyorsunuz ki, bu araba..."

"Tartılacak!"

"Peki!" dedim. "Tartılacaksa çabuk olalım!"

Birbirlerinin yüzüne baktılar. Biri:

"Haydi Hurşit Bey!" dedi. "Gidiver kantara kadar."

Atladık arabaya, yolda, eski havayı yeniden estirmek için, güneşten, yağmurdan, bahardan, yazdan tutturarak girmek istiyordum konuya, boşuna! Adam dilini yutmuştu sanki. Bir ara:

"Uzatmayacaktın bu işi!" dedi.

"Uzatan ben değilim ki!"

"Sen değil, kim?"

"Kantarcı!"

"İş, onun işi değil, senin işin!"

"Terslik eden o!"

"Hiç sanmam!" dedi. "Çok terbiyeli arkadaştır!"

"Doğru!" dedim. "Terbiyesine hiç diyecek yok! Üstelik de çok güler yüzlü!"

Gelmiştik tartı yerine. Sayın kantarcımız beni yalancı çıkarmamak için, dişlerinin sayısınca sırıtarak karşıladı bizi:

"Geldiniz mi?" dedi. "Buyrun, çekin arabayı tartıya!"

Daha da incelmişti görmeyeli, gözlerinin bebeğine kadar gülüyordu. Arabayı tartı levhasının üstüne oturttum. Kulübeye memur da girmişti. Kantarcı yanındakine düğmeyi gösterdi:

"Basıver!" dedi.

Delikten çıkan kartı okudu yüksek sesle:

"1096 kilo!"

Biraz daha yıvışarak sordu:

"Gramını da ister misiniz?"

"Bir o eksikti!" dedim.

Tepem atmıştı:

"Olmaz böyle şey!" diye bağırdım. "Daha da ağırlaşmış araba!"

Biraz da gelen memura güvenerek:

"Nasıl olur bu!" diye söylenmeye başladım. "Demek, bozuk bu kantar!"

Kantarcı yıvışıklığından hiçbir şey yitirmeden:

"Efendim!" dedi. "İtiraz hakkınız var! Yüksek itiraz komisyonundan müfettişler getirtebilirsiniz!"

Kuyruktaki arabaların şoförleri:

"Uzatmaaa, kısa kes!" diye bağırdılar gerilerden.

Kısa kesmek için yapılacak işi biliyordum, ama bir türlü kendime yediremiyordum. Kantarcı kulağıma eğilmişti, en yıvışık gülüşüyle:

"Yüz elli!" dedi. "Yüz elli oldu!"

"Neden?" diye dikleştim.

"Eee! Siz öyle istediniz de..."

"Verememm!"

"Siz bilirsiniz! Dedim ya, itiraz hakkınız var! Ama bu sefer yüz elliyle de kurtulamazsınız! Ona da itiraz ederseniz, bin! Ne olursa, size olur yine! Bana gelince, hiçbir şey değişmez, bana düşen pay, hep elli lira!"

Önümüz yazdı, plaj mevsimi... Almanya'da çalıştığım dört yılın yorgunluğunu çıkarmalıydım. Dört yıl, bir araba edinmek için anam ağlamıştı çünkü... Hakkımdı arabama atlayıp bir iki arkadaşla plajlarda yatıp yuvarlanmak...

"Eee, pekiii, sonra ne oldu?" diyeceksiniz!

Ne olacak, haziranın ilk günü çektim arabayı Kilyos'a...

"Canım, şu tartı işi ne oldu?"

"Haaa! Tartı mı? Suç bendeymiş! Bir yanlışlık olmuş... Hani arabalarda taban halısı vardır ya... Tartıdan önce onları çıkarıp atmam gerekirmiş! Hep acemilik! Fazla yormadılar beni, üçüncü defa arabayı tartıya sokmadan, bu halıların kilosunu eski kilodan düşüverdiler... Biraz açığımız kalmıştı, bir depo benzinin ağırlığı kırk beş kilo tutuyormuş, onu da düştüler, el lambasını, trafik üçgenlerini de... On gram bir fazlalık kalıyordu, hani küllük vardır ya, sigara küllüğü... İkinci tartıda dökmemiştim telaştan... Onu da düşünce, tam 934 kilo! Çaktılar imzayı! İş, iyi niyetli olma meselesi! Hırlaşmalar, dırlaşmalar olsa da siz kulak asmayın! İyi niyet olduktan sonra bütün engeller kalkar ortadan, bütün pürüzler düzeliverir böyle, ayna gibi..."

BENZİN KOKUSU

Havaların ısınmaya yüz tutması, bizim gibi kabuğuna çekilmiş olanları birden diriltmişti. Cağaloğlu'nda çıkmazdaki bir işi bahane ederek atladım dolmuşa, Mecidiyeköy'den... Böyle uzun menzilli dolmuşa kolay kolay rastlanmaz olmuştu son aylarda. Dolmuşçular istedikleri zamları belediyeden koparamayınca, indi bindilerle İstanbulluların canlarına okumaya başlamışlardı. Aktarmasız Taksim'e gitmek bile bir talih işi olmuştu Şişli'den...

Demek istiyorum ki, benim dolmuşçu böylesi açıkgözlerden değildi. Kim bilir onun çıkarı da, ay dolmuşu gibi uzun menzilli yolculuklarda olacaktı.

İnip binenlerin beni rahatsız etmemeleri için ay modülüne geçer gibi köşeye büzülüp kalmam gerekirdi, ama nerde bizde öyle talih! İtiş kakış tam şoförün yanına düşmüştüm. Sol yanım, kar görmüş İstanbul sokakları gibi bir anda felç oluvermişti. Şoförü şaşırtmamak, viteslerine kolayca yapışmasını sağlamak için sol ayağımın burnundan, sol kulağıma kadar battal etmiştim sol yanımı, kendi isteğimle.

Gaz pedalına basıp da yola girince, burnunu direksiyonun altına doğru uzatıp kokladı:

"Duyuyor musun kokuyu?" dedi, beni dirsekleyerek.

"Ne kokusu?" dedim.

"Ne kokusu olacak! Benzin kokusu... Petrol Ofisi'nin kokusu bu!"

"Petrol Ofisi'nin ayrıca bir kokusu mu var ki?"

"Var ya! Olmaz olur mu? Yerli benzin kokusu bu! Biz nerde, petrolcülük, benzincilik nerde? Ne zaman dara gelip Petrol Ofisi'nden depoyu doldursam hep böyle pis pis benzin kokar! Öf be! Kırıldı burnumun direği!"

"Ben duymuyorum!" dedim, biraz da dalına basmak için.

"Ne burun be!" diye horlayan bakışlarını dikti gözüme. Başını çevirip gerilerden tanık aradı. Arkamda oturan, Türkçe'yi Amerikan şarkıları gibi çekiştire çekiştire konuşan bir kız, koştu yardımına:

"Öf!" dedi. "Ben duyuyorum! Öööö! Aman, ne pis kokuyor böyle!"

Bunları söyleyen perhizci, süpürge saçlı kızlardan biri mi, değil mi diye bir bakayım dedim.

Çevirmek istedim başımı geriye. Sen misin çevirmek isteyen! Boynum kazık gibi! Çevirebilirsen çevir! Kızdan önce yanındaki dibine kadar indirilmiş camı görünce:

"Bayan!" dedim. "Şu camı lütfen!"

"Ne olmuş cama?" diye tersledi beni.

"Ne olacak!" dedim. "Açık da..."

"Duymuyor musunuz benzin kokusunu? Temiz hava gelsin biraz!"

"Duymuyorum!"

"Ben duyuyorum!"

"Siz duyabilirsiniz, ama boynum tutulmuş sizin pencerenizden!"

Önüme dönecek yerde, şoföre döndüm:

"Siz kapatın önce şu solunuzdaki camı! Kapatın da, bayan nasıl kapatılacağını görüp öğrensin!"

Kız, kimseden bir şey öğrenmeye ihtiyacı olmadığını belirtmek için yapıştı camın yağsız koluna, gıcır gıcır çevirmeye başladı. Cam mı gıcırdıyordu, dişleri mi, belli değildi!

"Mersi!" dedim.

Şoför de aralık camını kapattı birden:

"Tamam!" dedi. "Var mı başka bir diyeceğin?"

"Ne diyeceğim olsun?"

"Benzin kokusundan falan?"

"Bir şey duymuyorum ben!"

Sen misin koku almayan! Gerilerden bir gülyağı kokusu kanatlandı ki, nerdeyse arabanın içinde görecektim kanat çırpıp dolaştığını... Bir koku, öylesine bir koku ki... Herhalde arkadaki bakkal kılıklı adam, bir güvercin gibi ceketinin ardından çıkarıp pırr diye salıvermişti bu kokuyu... Burnuma kloroformlu bir pamuk gibi yapışıp kalmıştı.

"Bir, iki, üç, dört!" diye başlamıştım saymaya, bayılıp bayılmadığımı anlamak için.

Evet, Isparta'dan mal almaya gelmiş olacaktı bu bakkal kılıklı adam. Cam açık olduğu için farkına varmamıştık kokunun...

Araba İlkyardım'ın önünden geçerken bir indi bindi oldu. Baktım başı sarılı bir adamdı oracığa ilişiveren. Onunla birlikte bomba gibi bir lizol kokusu da patlamıştı arabanın içinde. Ama nasıl öğürtücü bir koku! Is-

partalı'nın gülyağı kokusuna, limon gibi sıkılmış, araba savrula savrula yürüdükçe bir mayonez gibi köpüklenmeye başlamıştı. Şoför durup dururken sağ omzunun üstünden:

"Ne güzel hava!" dedi. "Nisanda böyle hava olsun, şaşılacak şey!"

Birazcık alay var mı bu sözlerde diye baktım yüzüne.

"Yok mayonez gibi!" dedim öfkeyle:

"Öööö!" dedi kız. "Arttı benzin kokusu, öf be!"

"Aferin!" dedim. "Güzel anlıyorsunuz benzin kokusundan!"

"Hele yerlisi olursa!"

Ispartalı bakkal da lafa karıştı:

"Gözünü sevdiğimin Amerika'sı, benzin çıkarmak onların harcı!"

"Gülyağı gibi benzin yapıyorlar!" dedim. "Depoya doldurma da, üstüne başına dök!"

"Süperi de var bu benzinin!" dedi şoför. "Bir uçak benzinleri var ki, karşıdan sigarayı görse ateş alıyor."

Haşarata ilaç püskürtür gibi koku gittikçe artıyordu. Camlar kapanmıştı çünkü. Sol kulağımın dibindeki sert poyraz kesilmiş, sağ kulağımda bir İzmir imbatı esiyordu hafiften. Şoför, indi bindileri sağ yanımdaki iki parmak aralıklı camdan yönetiyordu. Burdan sızan hava, kokuların çıkmasına, değil yardım etmek, inadına onları yıvıştırıyordu arabanın içinde. Ne yapmış da kapattırmıştım camları! Artık açtıramazdım, hele o şirret diskotek kızına...

Karaköy durağında bir indi bindi daha oldu, Ispartalı gitmiş yerine bir bir...

Artık kimin bindiğini anlamak için başımı çevirip

bakmak gereksizdi. Şöyle dolmuşun havasını bir koklamak yetiyordu. Bu yeni gelen olsa olsa bir lakerdacı, bir hani Köprü'ye yanaşan sandallarda tazedir diye kokmuş balık satanlar vardır ya... Sudan yeni çıktı, diri diri, diye bağıran... Çankırılı balıkçılardan hani... Dolmuşun havası başkalaşıvermişti bu bayat balıkçı yüzünden.

Hacıyağı kokusuna karışan lizol kokusu, soyluluğundan hiçbir şey yitirmemekle birlikte, son gelen bayat su ürünleri kokusu hepsini bastırmış, bütün eski kokuları arabanın bir köşesine sindirmişti. Ispartalı'nın gidişi, gülyağı kokusunda en küçük bir azaltma yapmamıştı.

Burnumun dibinde birden yoğun bir gülyağı kokusu...

Dönüp baktım, kızın ojeli parmakları arasında bir tüp... Burnumun ucuna değdirirken şoföre doğru uzatıyor:

"Sür kardeş! Hidayet Dayım getirmiş Mekke'den... Benzin kokusunu dağıtır!"

"Canını seveyim!" dedim. "O benzin kokusunun ben!"

"Buyrun, siz de sürebilirsiniz! Çok bozuldu havası arabanın!"

Demek Ispartalı dediğim, bakkal kılıklı efendiden adama iftira etmişim. Koku ondan değil, kızdan geliyormuş meğer!

Yanımda oturan dirsek arkadaşım Eminönü'nde indi. Hemen yerini gencecik biri almıştı. Kim olabilirdi bu genç adam diye burnumu çevirince, şoför:

"Hapşuuu!" diye kapandı direksiyona.

Mısırçarşısı'nın bütün kokularını özetleyen keskin bir karabiber kokusu yayılmıştı birden ortalığa. Mekke'nin hacıyağı kokusu, İlkyardım'ın lizol kokusu, bayat deniz ürünlerinin tuz yüklü kokusu, bütün bu kokular, birer köşeye sinmişlerdi, bu yeni gelen biber kokusu yüzünden... Ortada kala kala bu hapşırık tozuna benzeyen koku kalmıştı. Şoför arka arkaya hapşırıyordu, direksiyona kapana kapana... Bir kaza çıkarması işten bile değildi. Son hapşırmasında:

"Çok yaşaaa!" dedim. "Sakın benzin kokusu genzine kaçmış olmasın!"

"Yok beyim! Ne benzini? Öyle bir koku ki, tarçın mı desem, karanfil mi desem, karabiber mi! Müsaadenle beyim, açıyorum şu camı!"

Yanındaki pencereyi küt diye indirdi dibine kadar. Temiz bir hava dolması gerekirdi içeriye... Dolmasına dolmuştu, ama kenara köşeye sinen dört beş çeşit koku birden toz kaldırmış gibi, havalanıvermişti, hepsi birbirine karışaraktan... Şoförün hapşuları sürüp gidiyordu yol boyunca.

"Gaza dirice bas da..." dedim. "Şu yerli benzinin kokusu çıkıp bastırsın bütün kokuları!"

Gaz pedalını öfkeden köklemişti, ama faydasız. Kız:

"Öfff!" dedi. "Şu benzin kokusuna da dayanamıyorum artık!"

Karabiberci:

"Bütün gün biz ne kokuların içindeyiz abla!" dedi. "Canım feda benzin kokusuna!"

"Öööö! Kusacağım!"

Yüzümü kızartıp karıştım lafa:

"Sizi kusturacak koku, gaz pedalından değil, eliniz-

deki hacıyağından geliyor! Koyun çantanıza! Koyun çantanıza, ben de kusacağım nerdeyse!"

"Öööö!"

Çantasını açıp mendil çıkarmaya yetişememişti. Keskin bir viski kokusu kaplamıştı ortalığı. Yerli benzinden başka burnu koku almayan şoför:

"Öf be!" dedi. "Bu da ne kokusu böyle?"

"Süper benzin!" dedim. "Su katılmamış, Amerikan benzini! Açın camları, kapıları da çıksın dışarı!"

DEVRİMCİ KAYMAKAM

Mevlitçi kaymakam gitmiş, yerine devrimci kaymakam gelmişti. Kaymakamla birlikte, mahalle bekçisinden tut, tahrirat kâtibine kadar hep devrimci olup çıkmıştık. Karakolun telefonundan beni çağırtmış makamına. Adamlı olarak karşısına çıktım:

"Sizin iyi bir futbolcu olduğunuzu işittim..." diye başladı.

"Aman efendim!" diye sözünü kestim. "Biraz oynardık öğretmen okulunda... On sene var ki, ayağımı topa değdirmiş değilim!"

"Tamam!" dedi. "Doğruymuş demek... Bana sizin gibi devrimci, genç, atılgan, ateşli öğretmenler lazım! Bizi Ereğli maça çağırıyor. Gideceğiz tabii..."

"Efendim, biliyorsunuz ki... Ortada ne top var... Ne top oynayacak adam. Forma... Ayakkabı... Kulüp yok ki..."

"Hepsi tamam. Ben şube başkanına telefon ettim. Depodan on beş çift postal verecek..."

"Kimi oynatacağız?"

"Bekçilere emir verdim. Yarın akşam Çil İsmail'in tarlasında hazır olacaklar. Sen de kahveleri dolaş... Şöyle eli ayağı düzgünlerinden..."

"Forma... Çorap..."

"Bizim odacı kadın patiskadan forma dikecek... Maç günü giyerler... Şimdi içdonlarıyla çıksınlar sahaya..."

"Hangi sahaya?"

"Canım Çil İsmail'in mısır tarlasına dedik ya..."

"Biliyorsunuz ki, bu iş biraz da bilgi, tecrübe meselesi... Bilen oyuncu lazım... Bir sürü baldırı çıplakla..."

"Canım ben de oynayacağım. Bu meretten biz de çakarız. Ereğli kaymakamı devrimci de, bizim elimiz armut mu topluyor? Ben kızarsam maça bile çıkarım. Onun karanfili... Söyletme beni... Gençliğimde tığ gibiydim. Santradan alırdım topu... Pire gibi fordum. Sağ, sol, hepsi bende. Bir asıldım mı, tiril tiril titrerdi kaleciler... Ereğli kaymakamına devrimciliğin ne demek olduğunu gösteririm ben. O alsın boyunun ölçüsünü!"

Şöyle bir boyuna bosuna baktım. Boy, yallah yallah bir altmış... Kilo, ortalama doksan beş, yüz... İri bir göbek... Kat kat ense... Tombul tombul eller, ak ak...

Gülümsediğimi görünce:

"Bir haftada forma girerim. Göreceksin, forluk geçti, ama bizden, beton gibi bir bek çıkacak karşına!"

Kulağıma doğru eğildi:

"Ankara'dan gençlik faaliyetleri için rapor istiyorlar. Ben, Devrim Kulübü için ilk raporumu yolladım. Siz dolaşın kahveleri üye kaydedin! Halkı kurtaralım kahveden. Girsinler kulübe. Oynayan oynar, oynamayan aidat verir. Daha olmazsa jandarmaylan boşaltırım kahveleri!"

Ertesi gün postalları giydik. Pazarcıların atlarını, eşeklerini bağladıkları Çil İsmail'in tarlasında antrenmanlara başladık. Kaymakam, bir yere şamandıra gibi

demirliyor, ayağına yuvarlanan paslara, tutturabilirse bomba gibi çakıştırıyordu. Iska geçtikçe de millet, kırılıyordu gülmekten.

Kahvehanelerden jandarmayla adam çıkarmaya hiç lüzum kalmamıştı. Bekçi tahsildarı Osman:

"Hey uşaklar!" diye bağırıyordu kahve kapısından. "Ne duruyorsunuz! Kaymakam, Çil İsmail'in tarlasında top oynuyor!"

Tavlayı kapatan koşuyordu. Bir devşirme takım çıktı ortaya, dördü bekçi, üçü çırak, ikisi kâtip... Geri kalanı da kumarcı... İçlerinde işe yarar bir kahveci çırağı vardı: Bilal. Ayakları bu işe yatkındı, ama peynir ekmekten anası ağlıyordu. "Koş Bilal!" dedikçe, melül melül bakıyordu yüzüme. Öbürlerinin de ondan hiç aşağı kalır yeri yoktu bakımsızlıkta.

Yola çıkmadan bir gün önce formaları giydik. Arkamızı Karadeniz'e verip bir de resim çektirdik. Kaymakam sıkı bir demeç verdi. Devrimcilikten, memleketin şerefinden uzun uzun konuştu. "Yenilmeyeceğiz!" diye bağırdı. Ölmek var, yenilmek yok! Ereğlililere devrimciliğin ne demek olduğunu gösterecektik. Parolasını koydu ortaya kaymakam:

"Ölmek var, dönmek yok!"

Ertesi gün Mişmin'in motoru bizi Ereğli iskelesine bıraktı. Kaymakam ne kadar memur varsa zorla getirmişti. Bizim çocuklar karşılaşmaya gelenlerin arasında kayboluvermişlerdi. Maça daha iki üç saatlik bir zaman olduğu için çarşı içinde geniş bir salona tıktılar bizi. Elimizi yüzümüzü yıkamış bekliyorduk.

Tahrirat kâtibi kapıyı aralayıp bakıyordu. Bir ara:

"Geliyorlar!" diye açtı kapıyı ardına kadar. Önce içeriye nefis bir koku doldu. Az sonra odacı kılıklı

adamların elinde tepsiler... Ayran sürahileri... Tepsilerde Ereğli'nin, adını duyup da yiyemediğimiz meşhur peynirli pideleri yatıyordu. Arkadan da sepetler girdi salona... Meşhuuur Ereğli çilekleri... Çileklerin kokusu nerdeyse fırından çıkmış peynirli, yumurtalı pidelerin kokusunu bastıracaktı.

Ereğlili sözcüler, buyur ettiler. Bizim kaymakam geçti başköşeye:

"Yiyin çocuklar!" dedi.

Dedikleri kadar vardı. Enfesti peynirli pideler. Baktım benim Bilal'e... Kıvırıp kıvırıp atıştırıyordu.

"Haydi Bilal..." diyordum. "Bulamazsın bizim orda! Dayan!"

Kaymakam, tıkandıkça asılıyordu ayrana.

"Ohhh!"

Tepsiler boşalınca çilek sepetleri geldi ortaya. Mis gibi kokuyordu çilekler. Ne gidiyordu ya, pidenin üstüne. Biz avuç avuç atıştırdıkça Ereğlili idareciler kıs kıs gülüyorlardı.

Masanın üstü tertemiz çıkınca çektik sandalyeleri... Top gibi doymuştuk.

Sandalyelerin üstünde rahat oturamıyor, kıpır kıpır kıpırdanıyorduk. Kahveleri getiren odacı, kaymakama uzatmış tepsiyi, bekliyordu:

"Buyurun efendim!"

Hafiften kestiriyordu kaymakam. Tahrirat kâtibi onun kahvesini de koydu masanın üstüne.

"Susun çocuklar!" dedi. "İçi geçti. Kestirsin biraz, iyidir! Açılır!"

O işi biz de yapsak daha iyi olacaktı. Bir ara Ereğlili idareciler göründüler:

"Eeee!" dediler. "Çıkalım yavaş yavaş!"

Yüzümüze soğuk sular serptik. Kendine gelemeyenler başlarını tuttular musluğun altına. Çocuklar kurbağa yutmuş yılanlar gibi kıvranıp duruyorlar, dolanacak bir ağaç gövdesi arıyorlardı sanki...

Sarılmışlardı gazoza, içtikçe içiyorlardı.

Şekerlemeyi yarıda bırakan kaymakam:

"Haydi devrimci aslanlarım, göreyim sizi!" diye başladı. "İşte beklediğimiz gün geldi... Ölmek var, dönmek yok. Yeneceğiz, mutlaka yeneceğiz! Unutmayın ki, arkanızda ben varım!"

Bu demeç, ona takımda bek oynamayı hatırlatmıştı. Devrimcilik damarları kabarmıştı kaymakamın:

"Ben de oynayacağım!" diye tutturdu. "Bek oynayacağım!"

Düştük yola... Git git bitmiyordu. Çarşı içinden geçtik, mahalle aralarından yürüdük. Bir şoseye düzüldük. Git babam git! Kaymakam en sonunda bir ağaca yaslanıp kaldı:

"Benden paso çocuklar!"

"Geldik, aha şuracıkta!" dediler.

"Gidemem!" diye çöküverdi. "Kalbim! Kalbim! Kalbim!"

Sonra da "Midem! Midem!" diye tutturdu.

Çaresiz tahrirat kâtibi, girdi koluna, alıp götürdü otele. Kan ter içinde indik oyun yerine. Bir dere kenarında soyunduk. Hakemin düdüğüyle çıktık ortaya. Ereğli takımına bir de baktık ki... Bizi iskelede karşılayan, salonda bizimle pide yiyenlerden tek kişi yok... Bambaşka bir takımdı bu. Mideleri bizim gibi şişkin de değildi. Hakemin düdüğüyle birden düğmelerine basılmış gibi fırladılar. Daha ikinci dakikada indiler kaleye:

"Gooool!"

Kaleci bir köşede peynirli pideleri eritiyordu. Elini bile kaldırmadı. Bekler çivilenmiş kalmışlardı yerlerinde. Top santradan bir daha döndü:

"Gooool!"

Topun santraya gitmesiyle, geri dönüp kaleye girmesi bir oluyordu:

"Gooool!"

Seyirciler bizi gayrete getirmek için, tepine tepine bağırıyorlardı:

"Yaşa pide!"

"Yaşa peynirli!"

"Ayran bravooo!"

"Yaşa çileeeek!"

Bizim oyuncular, elleri arkasında dolaşıp duruyorlardı sahanın ortasında. Eğer top yanlarından geçerse postallarını uzatıyorlar, topun çarpmasını bekliyorlardı.

"Yaşa postaaal!"

"Goool!"

Goller on ikiyi bulunca hakem nezaket olsun diye sordu:

"Devam edecek misiniz?"

Kaymakamın parolasını unutmamıştık:

"Ölmek var, dönmek yok!"

Ama bizim malmüdürü devrimcilikte kaymakam kadar hızlı değildi. Girdi araya. Parolayı tersyüz etti:

"Dönmek var, ölmek yok!"

Tek kayıp vermeden döndük, geldiğimiz yere. Çocuklar üç gün kendilerine gelemediler, üç gün de acıkmadılar.

ÇİNAKOPLARIN SAĞLIĞINA

Bedros, beni bekliyormuş sanki, sormadan rakımı uzattı. Birinciyi içtim, ikinciyi yarı edince kulağımın pası açılmıştı. Duyuyordum artık. Sağıma soluma bir kulak kabarttım:

"Hep beraber girdik Papağan Bar'a. Bir masaya çöktük. Yedik, içtik... On iki lira! Şimdi on iki liraya bir domates salatası... Hey anam heeey!"

Bu konuşma beni açmamıştı. Muhaliflik akıyordu bu sözlerden. Zaten konu da değişmişti kendiliğinden:

"Çinakop küçüktür. Küçük olmasına küçüktür, ama zehir gibi balıktır. Ele avuca sığmaz. Ağzı büyüktür, dişleri sağlamdır. Daldı mı koparır."

Köşeden bir istasyon daha yayına başladı:

"O gece ne içmişim ağabey, körkütük olmuşum. Bizim tansiyoncu Talat görmüş, girmiş koluma. Hani şu Talat! Bir tansiyon beş kâğıt, var ya! On tansiyona baksa eder elli kâğıt. Nesi var, sıktığı pamuk gibi kollar da caba!"

"Doktor mu bu?" diye sordular.

"Ne doktoru be? Bulmuş bir tansiyon aleti. O gün gazetelerde araba kaçakçılarına savaş mı var. Alır çanta-

sını koltuğunun altına. Talimhane'de, Şişli'de, Osmanbey'de alır soluğu. Şunu bunu emekliye mi ayırıyorlar, kapı kapı dolaşır, Aksaray'da, Karagümrük'te..."

"Dişleri kerpeten gibidir çinakopun. Bir yapıştı mı, koparmadan bırakmaz. Sen hiç zokayla torik çektin mi? Çektinse görmüşsündür. Nah kürek kadar toriğin sırtında pençe pençe yara, çinakopun diş yarası. Hiç bakmaz, dalar. Dalınca da götürür ha! Bakmaz gözünün yaşına. Şu kadarcık çinakop, pabuç kadar toriği götürür abi!"

"O kadar uzun boylu değil! Torik her zaman için toriktir. İri balıktır, büyüktür demek istiyorum. Amma şişirdin ha! Çinakop, çinakop!"

Çinakop konuşması sürüp gidiyordu:

"Sen ıstakozculara sor çinakopu! Livara'lara yanlışlıkla bir çinakop düşmesin. Duman eder sepeti... Parçalar alimallah! Dişli balıktır çinakop. Uskumru mu sandın çinakopu be! Uskumru, balıkların en miskinidir. Bir tüye aldanır enayi. Kıyı balığıdır uskumru... Açılamaz korkudan. Harem'in oralarda attın mı çapariyi, her tüye bir uskumru... Canlı canlı çıkar da kuyruğunu bile sallamaz, ama çinakop öyle mi?"

Tansiyoncu Talat da sürüp gidiyordu:

"Bir kolumda Talat... Bir kolumda arkadaşı, tam Kasımpaşa'ya inerken ekip çıktı karşımıza. Kime ne zararımız olur bizim? Bir nara atmışım o kadar. Muavin beni askıda görünce:

'Bırakın şunu be!' dedi. Bıraktılar. Baktı ki, üçümüz de harmandalı..."

Bedros dördüncüyü doldurdu. Tezgâh başında, biri karpuz turşusunun nasıl yapılacağını anlatıyordu:

"Daha karpuz yumruk kadarken sokacaksın kavanozun içine. Beş on gün karpuz büyüyecek..."

Bedros kızmıştı:

"Canım, güneş görmeden nasıl büyür karpuz? Hem kavanozun içine niye sokarsın karpuzu! Büyüsün bostanda kendi bildiği gibi! Güneş görsün!"

"Fazla güneş istemez karpuz. Nah bu kadar olunca..."

"Kırmaz mı kavanozu?"

"Kırar sonunda tabii, ama baktın ki fazla irileşiyor, koparırsın! Doldurursun suyu ağzına kadar! Bas üstüne bol tuzu! Kur salamurasını, rafa koy! Al sana karpuz turşusu!"

"Tuh böyle karpuzun karpuzluğuna!"

Toriğin avukatı gittikçe ateşleniyordu:

"Arkadaş, ne olursa olsun, çinakop küçük balıktır. Eğer torik torikse, yani büyük balıksa demek istiyorum, yutacaktır onu. Böyle gelmiş, böyle gider bu dünya!"

"Çinakop cıva gibi balıktır. Zokaya gelmez. Ucundan yemi koparır da kaçar, haberin olmaz! Uyanık olacaksın, tetikte olacaksın! Vurdu mu, nah şöyle çekeceksin! Kazık gibi çekersen hava alırsın! Hadi zokayı yuttu diyelim. Öyle kolay kolay salıvermez kendini. Dişini bir taktı mı misinaya... Jilet gibi keser atar. Gözü karadır çinakopun!"

"İş zokayı yutana kadar, yuttu mu iflah olmaz bir daha!"

Herkes, elinde bardak, torik mi, çinakop mu, tartışmasının sonunu bekliyordu. Lafa karışmıyorlardı, ama çoktan ikiye bölünmüşlerdi. Çinakopçu, kolay kolay zokayı yutup da teslim olacağa benzemiyordu:

"Arkadaş!" diye başladı. "Sen çinakoptan başka, zokadan kurtulan, zokayı kesip de kaçan balık gördün mü? Kurtuldu mu da bi daha zor yanaşır zokaya! Torik akını başladı mı, bütün istavritler, uskumrular, toriğin işkembesine girip torik olmuş kalmıştır. Ege'yi ara, Karadeniz'i, Akdeniz'i ara, küçük balık bulamazsın, ama yine çinakop ortalardadır. Sürüyle dolaşan çinakopa senin enayi toriklerin hele hiç yanaşamaz. Torik büyük balıktır, diri balıktır, ama enayi balıktır. Daha doğrusu kendine güveni yoktur toriğin!"

Çinakopçular coşmuştu. "Yaşa Hasan!" diye kadehlerini kaldırdılar. Çinakopçular adına konuşan genç:

"Torik büyük balıktır, işte o kadar! Büyüklük her zaman para etmez!" diye kestirip atmak istedi.

"Büyüktür, küçüğü yutacaktır, değişmez bu. Bu kanunu senin çinakopun mu bozacak yani?"

"Yutar, belki... Ama zor yutar! Senin toriklerin sırtında diş yarası varsa, anla ki sözüm haybeden değildir. Çinakop dişli balıktır. Çinakop zehir gibi, cıva gibi balıktır. Çinakopu sen ıstakozculara sor. Çinakop çinakoptur, işte o kadar!"

Çinakopun övgüsünü yapan da zehir gibi, cıva gibi dişli bir delikanlıydı. Kolları sıvalıydı, pazuları yumruk yumruk oturmuştu. Kadehini kerpeten gibi sıkıyordu avucunda. Kısa kesmek için:

"Arkadaşlar!" dedi. "İçelim!"

Torikleri tutanlar hariç, bütün kadehler kalktı. İçlerinden biri:

"İçelim" dedi. "Çinakopların çinakopluğuna!"

Ben de yapıştım kadehime... Bu kadehi hep böyle çinakoplar için kaldırmışımdır. Bu bir meyhane alışkanlı-

ğı değildi. İnanıyordum çinakoplara... İnanıyordum çinakopların bir gün büyük balıkları önüne katıp, şu denizlerden, karaya vuruncaya kadar kovalayacaklarına!

"Çinakopların sağlığına!"

Biri açıklayıverdi aklından geçirdiklerini:

"Sağ kalan yürekli çinakopların sağlığına!"

NESİ MEŞHUR?

"Öyle adamlar var ki... Dikiliyor yol üstüne de 'Ulan Şoför Kâmil, gözünü seveyim, kaburgalarımı düzeltmeden geçme!' demeye getiriyor. Üzerine üzerine geliyor adamın! Ben on yıldır bu yolda gider gelirim, daha bir kazın kanadını bile incitmedim, bak ne adamım!"

Bandırma'dan kalktık, Gönen'e doğru yol alıyoruz. Şoför Kâmil'in bir çift gözü, tek tek yarı bağımsız dikiz aynasında fıldır fıldır dönüyor. Bir gözüyle az önce binen yosmaları ayarlarken, öbürüyle de geriden yetişecek otobüsleri gözetliyor. Öyle ya, ölü diri bütün ördekler Şoför Kâmil'in, rakı parası nerden çıkacak!

Biletçi, "Sağdeee!"leri "Soldeee!"leri çoktan bırakmış, "Geliyor aaabi!" diye sinyal verdi mi, tutmayın Şoför Kâmil'i!

"Ağır ol aaabi... Binecek var!" İki buçuk papel daha düştü demektir Şoför Kâmil'in kesesine!

"Temeeem!"

Göz göre göre geriden gelen arabaya kim kaptırır ördekleri, hangi enayi? Ot yüklü at arabasını solluyor, kaptıkaçtının sağından kıvırıyor, seksenle virajı aldıktan sonra toz oluyor ortadan.

Pilot Kâmil bu! Böyle kaç otobüsü hurdaya çıkardı on senede. İyi şofördür ha! Dalına basmayacaksın. Sollamaya kalkışmayacaksın! Üstelik de tıkadın mı yolu, hiç bakmaz bindirir geriden, göz göre göre.

"Şoför efendi!"

"Buyur abiii!"

"Bir acelemiz mi var? Kurdele kesmeye mi gidiyoruz, yoksa temel atmaya mı? Ağır ol biraz!"

Sonra bana döndü gözlüklü:

"Anlamıyorum, beyim!" dedi. "Bir buçuk saat sonra varmamışız da, bir saat önce varmışız. Ne olacak yani? Yarış mı kazanacağız?"

Şoför Kâmil bana laf bırakmadı:

"Sen öyle bil abi!" dedi. "Canavar gibi geliyorlar geriden!"

"Bırak gelsinler de geçsinler canım!"

"Sen ağzındaki kemiği, bile bile kaptırır mısın başkasına!"

"Sizin kemiğiniz için biz canımızdan mı olacağız be! Hele yavaş ol da, iki laf edelim tatlı tatlı... Söyle bakalım, Gönen'in şeftalileri Çarşı Camisi'nin önündeki pazara dökülmeye başladı mı?"

"Şeftaliler mi? Bu sene ölen ölene... İlaçtan!"

"Çeşmeler kurudu mu yoksa?"

"Bırak, sorma abi... Gönen'in altı üstü su... Velakin susuzluktan anamız ağlıyor!"

Turist kılıklı adam bilgiç bir çalımla:

"Gönen'in nesi meşhur? Söyle bakalım!" dedi.

"Suları mı demek istiyorsun? Yani kaplıcaları!"

"Kaplıcalar mı? Kaplıcalar, Bursa'da da var!"

Soruyu hepimize birden sorduğunu belirtmek için başını geriye doğru çalımla çevirdi:

"Ha? Söyleyin, Gönen'in nesi meşhur?"

Ta gerilerden:

"Şeftalisi!" diye inceden bir ses geldi.

"Bursa'da da var şeftali!" diye tersledi gözlüklü.

"Merinos koyunları meşhur!"

"Bursa'da da var. Hem de fabrikası!"

Başka biri atıldı:

"Patlıcanı!"

"Bursa'da da var... Mor kadife!"

"Öylesi değil Gönen'inki... Göstermesi ayıp, nah şöyle! Bıldırcın eti gibi!"

"Geç patlıcanı geeeç..."

"Armudu meşhur!"

"Armuttan bol ne var memlekette! Silindir şapka giyip nutuk çekeni bile yetişti maşallah!"

"Hıyarı meşhur bey abi!"

Gözlüklerinin altından sinsi sinsi güldü:

"Afiyet olsun sana!"

"Kaymakamı meşhur... Öyle bir kaymakamımız var ki... Eli kulağındadır. Nerdeyse tutar Mehmet Can'ın tuttuğu yolu!"

"Hayır hayır! Bilemediniz... Çok şükür, öyle meşhur kaymakamlar bol bol yetişmeye başladı! Nesi meşhur Gönen'in? Hani ben Gönen'de doğdum diye göğsünü gere gere söylermiş... Turna dizileri gibi geçerlermiş Çarşı Camisi'nin önünden... Mahalle mektebine giderlermiş... Hani, hocanın eşeğinin burnuna enfiye üflemişler de hoca 'Eğer kim hapşırırsa şart olsun falakaya çekerim!' dediği için eşeği falakaya çektirmiş!"

"Evet, evet..." dedi Şoför Kâmil. "Büyümüş de paşa olmuş!"

Biletçi de karıştı:

"Usta!" dedi. "Sakın İsmet Paşa olmasın bu!"

"Bir paşa var işin içinde, ama Namık Kemal Paşa mı desem... Yoksa Mithat Paşa mı, bilmem!"

Biletçi:

"Sonra gelmiş Bursa'ya tiyatro yaptırmış... Değil mi?"

"Değil... O paşa değil!"

"Kim öyleyse?"

"Bir hikâyeci!"

"Hikâyeci mi? Amma da yaptın be aabiii! Şişirdin, şişirdin de, ben de sandım ki... Ya bir sadrazamdır ya da bir paşa! Hikâyeci ha! Yani radyolarda masal söyleyen, meddahlık eden..."

"Hayır canım, büyük bir yazar..."

"Yani başmuharrir falan?"

"Eh... Onun gibi bir şey..."

"Hangi mahalledeymiş evi?"

"Bilen kim? Bu kadar edebiyatçı var. Yaşayan yazarların bile oturduğu evi bilmezler. Evini bulup, resmini çekmeye gidiyorum onun!"

"Adı ne bu adamın, sormak ayıp olmasın?"

"Ömer Seyfettin!"

"Hiç de duymadım. Bilse bilse bizim muhtar bilir evini... Demek bizim Gönen'in ne şeftalisi meşhurmuş ne de patlıcanı... Hikâyecisi meşhurmuş ha!"

Otobüsten iner inmez, şöyle dört yanıma bir bakındım. Çarşı Camisi'nin minaresini arıyordum. Çarşı içinde tek bir minare bile göremedim. Gözüme kestirdiğim bir ihtiyara:

"Baba," dedim, "Çarşı Camisi ne tarafta?"

"Nah şuracıkta cancağızım!"

"Ne dedin? Cancağızım mı dedin? O da çok kullanırmış cancağızımı."

"Kim?"

"O işte... Ömer Seyfettin."

"Ömer Seyfettin mi dedin? Ne iş yaparmış bu adam?"

"Yazı yazarmış... Ben Çarşı Camisi'ni..."

"Nah, şuracıkta cami!"

"Hani minaresi?"

"Zelzelede gitti... Cami de gitti ya... Yenisini yaptırdık..."

Otellerin önünden geçtim, saptım camiye. Demek bu caminin önünden geçip gidermiş mahalle mektebine büyük hikâyecimiz!

"Merhaba baba!"

"Merhaba evlat!"

"Ömer Seyfettin'in evini arıyorum!"

"Kimin evini dedin?"

"Ömer Seyfettin Bey'in!"

"Toprak Ofisi'ndeki Ömer Bey olmasın!"

"Hayır, o değil! Benim sorduğum, yazar... Hem de çok büyük yazar!"

"Tabelacı falan mı? Bizim Nedim bilir onları!"

Mahalle içine doğru yürüdüm.

Kahvenin önüne iskemleleri atmış bir sürü aylak... En yaşlısına yanaştım. Selamdan sonra:

"Ömer Seyfettin'in evini arıyorum..." dedim.

Ocağa doğru seslendi:

"Bak Ali Efendi!" dedi. "Seyfi Bey'in evini arıyormuş. Şu yeni gelen malmüdürü olacak!"

"Sâfi Bey mi? Arka sokakta oturur. Bu kahveye gelmez o... Havuzlu'ya çıkar."

"Sâfi Bey değil, Ömer Seyfettin Bey!"

"Bu kahveye çıkmaz, dedik ya!"

"Ben evini soruyorum... Kendisi sizlere ömür..."

"Ya! Vah, vah! Evini postaneden bilirler... Nah şurada postane!"

Gişede memura sordum. O da birine seslendi:

"Ömer Seyfettin'i soruyorlar, bak Şakir Efendi!"

"Ömer Seyfettin mi dedin? Ha, bilirim. Orta Mahalle'de..."

"Kaç numaralı ev?"

"Ne evi?"

"Ömer Seyfettin Bey'in evi!"

"Sana ev diyen kim?"

"Bilirim demediniz mi, az önce?"

"Bilirim tabii... Tam yirmi beş yıldır teperim bu sokakları. Nah, şurdan gideceksin. Çarşıya doğru uzanan sokak... Ömer Seyfettin Sokağı..."

"Ömer Seyfettin Sokağı mı? Güzel! Evi de o sokakta olacak!"

Yürüdüm gösterdiği yana doğru... Sokağın başındaki plakayı buldum: "Ömer Seyfettin Sokağı". Evi mutlaka bu sokaktadır... Makineyi çıkardım kılıfından. Bir resmini olsun çekeyim dedim, gelmişken. Otobüsteki gözlüklü, görsün bakalım, adam nasıl atlatılırmış! Biz de yarı buçuk gazeteci değil miyiz!

Ben kapılara pencerelere baka baka yürürken bir bekçiyle burun buruna geldim:

"Begim!" dedi. "Kimin evini arırsen?"

"Ömer Seyfettin Bey'in!"

"Ne iş göriy bu adam?"

"Muharrir!"

"Öyle desene... Onlara polis karışiy... Buyur karakola!"

Karakol ölenlere, öldürenlere karışmazmış.

Çalmadık kapı, sormadık yetkili bırakmadım. En sonunda turizm derneğinde aldım soluğu:

"Ömer Seyfettin Bey?"

Masa başında oturan delikanlı, elindeki tükenmezkalemin burnuyla önündeki listeyi incelemeye koyuldu:

"Efendiiiim! Ömer Seyfettin, Ömer Seyfettin, Ömer Seyfettin... Şeftali Bayramı için gelen gazetecilerden olacak! Bunların bir kısmını İnci Palas'a, bir kısmını da Belediye Oteli'ne yerleştirdik... Otelleri dolaşacaksınız beyim! Neydi adı? Ömer Besim mi dediniz? Ömer Besim... Ömer Besim... Ömer Besim... Evet, evet... Yok bizim listede!"

KIBRIS'A ÇIKIYORUZ!

"Her sokakta bir milyoner" devrinin yetiştirmelerindendi. Yalnız apartman yapıp satmakla kalmamış, bir de kredi mıredi bir fabrikacık uyduruvermişti, tıkır tıkır işleyen bir poplin fabrikası... Devir değişmiş, gidenler gitmiş, tepetaklak olanlar olmuştu, ama kendisi dimdik yalı kazığı gibi ayaktaydı işte. Gene içiyordu, gene her işte olduğu gibi, o işte de hızlıydı. Deftercilerdendi, kaydedip geçicilerdendi, ama bu sefer çok pis tutulmuştu şu Aysel'e. Kurtaramıyordu burnunu, domuz gibi soluyup soluyup duruyor, kurtaramıyordu işte!

"Doldur!" dedi. "Silme olsun! Yarın ne olacağımız belli değil. Bakarsın ki top patlamış, tutmuşuz Kıbrıs'ın yolunu!"

Aysel birden kayıverdi kucağından:

"Orhancığım!" diye cilvelendi. "Beni bırakıp nasıl gideceksin oralara!"

Doğruydu. Nasıl bırakacaktı şu sofrayı? Silme doldurduğu viski bardağını yarıya indirdi, yumuldu fasulye pilakisine. Yapamıyordu işte! İçkinin alafrangasına alışmıştı, ama mezeye gelince, babadan gördüğünden şaşmıyordu. Ancak havyarla ıstakozu ekleyebilmişti

sofrasına. Istakoz ona eski kurdele kesme törenlerini hatırlatıyordu. Havyar da parti kodamanlarını. Neydi o günler, beş yüzlük, binlik törenler! Gözleri çakmak çakmak olmuştu:

"Vazife!" dedi. "Hadi deyince çekeceğiz çizmeleri, ama kim çıkıp da hadi diyecek! Bizim çocuklar boş durmuyor Ankara'da. Bak, Ayselciğim, Orhan demişti dersin. Biz kurtaracağız Kıbrıs'ı er geç! Göreceksin, iktidarı aldık mı, ertesi gün Lefkoşe'deyiz! Teker teker temizleyeceğiz bütün adaları. Haydi şerefe! Nurlu ufukların, görülmemiş kalkınmaların, büyük büyük zaferlerin şerefine!"

İçtikçe içmiş, kulak dolgunluğu eski günlerden kalma baraj nutuklarına geçmiş, eserlere eserler katmıştı!

Ayşe onu sızdırmak için veriyordu gözüne viskiyi. Parti merkezinde iki gündür atıp tuttuğu için çok hızlıydı bu gece. Masa başında leş gibi sızıp kalınca, Aysel hemen kalkmış, ılık banyosunu alıp girmişti yatağa. Bu vücut ona çok lazımdı daha.

Ertesi sabah sıcağı sıcağına yapışmıştı telefona Aysel. Bütün gece tasarladığı planı uygulama zamanı gelmişti. Zaten çığırtkan gazeteler, onunla işbirliği edercesine sallamışlardı manşetleri. Ekmeğine tereyağı sürmüşlerdi onun.

"Alooo!" diye gürledi. "Nasıl adamsın sen! Harbe giriyoruz da kılın kıpırdamıyor! Ne! Aldanıyor muyum, kıpırdıyor demek! Evet, söylemiştin! Bravo! Keskin görüş bu kadar olur. İyi, ama arayıp sormak da mı yok! Bana bir allahaısmarladık demeden mi çekip gideceksin Kıbrıs'a? Mahallede neler konuşuluyor biliyor musun, yarın sabah namazı Kıbrıs'taymışız. Evet, evet! Uçak-

lar... Aklın adamakıllı yattı ha? Aferin doğrusu, anlıyormuşsun bu işlerden. Seninle iftihar ediyorum... Zeki adamsın! Şimdi Orhancığım, eline kâğıdı kalemi al! Söylediklerimi alt alta yaz! Ufff! Gece iler tutar yerimi bırakmamışsın! Bütün vücudum kıyma makinesinde çekilmiş gibi. Haberin yok mu? Hep böyle dersin zaten! Sanki beni bu hale koyan sen değilsin! Hazır mısın? Yaz canım! On teker kaşarpeyniri! Ne? Anlayamadın mı? Harbe girmiyor muyuz? Vaz mı geçtin Kıbrıs'a asker çıkarmaktan? Seni tabansız seni! Yurtseverliğin bu kadar mıydı senin? Ne olacak on teker peynirden. Harbe giriyoruz. Çizmeler ayağını sıktı daha şimdiden! Sen başını alıp gideceksin, ya ben? Yaz! Beş çuval sabun! Çok fazla ha! Kafamı kızdırma! Ben senin nikâhlı karın değilim. Başını alıp hangi cehenneme gideceksin, kim bilir! Sefil mi olayım buralarda? Yaz diyorum sana! Beş çuval da pirinç... Ne? Zihnimi karıştırma kuzum, yaz! Şeker... Toz istemem... On sandık kesme! Soonraa... Peynir! Canım bu peynir başka peynir! Beş teneke... Beş çuval da un yaz sen! İki parmak kar yağdı mı, fırınlar paydos! Ekmek gene karneye binecek değil mi? İki çuval daha koy, yedi olsun! Ne dedin? Kamyon, kamyon, tabii... Fabrikanın Varşova'sıyla sen evine ıspanak gönder, hanımına dolmalık yaprak! Bana özel kamyon tutacaksın tabii! Harbe giriyoruz be! İçki sofralarında, parti toplantılarında direk direk sallamaya benzemez! Soooonaaaa! Sucuk! Bilirsin ne kadar sevdiğimi. On kilo mu dedin? Sen Varşova'ya koy da hanımına gönder o kadarını. Sabahları maşada kızartsın da sandviç yapsın! Yaz bakalım, elli kilo! Elli de pastırma!

Bil bakalım, daha ne severim ben? Aferin, helva ta-

bii... Bildiğin için üç teneke olsun, iki de çikolatalı helva! Bilemeseydin on teneke yazdıracaktım. Yazdın diii mi? Şimdi bırakalım çuvalları, tenekeleri, paketlere geçelim! Sen söyle bakalım, ne yazacaksın şimdi? Bravo, zeki adamsın! Evet, makarna! Dur hele bir şey unuttuk, yağ... Üç teneke mi? Çok avanaksın be! Yaz, yaz! On teneke de Urfa... Neresi çok, harbe giriyoruz aslanım!

Harp harp diye verirsin cayırtıyı! Urfa yağına gelince dilin dolaşıyor. Söyle bakalım, şimdi sıra nede? Bilirsen yarı yarıya tenzilat! Kahve mi? Çekilmiş kahve ha? Sen bırak çekilmişini de, çekirdek yaz! İki çuval çekirdek kahve! Seksen kilodan aşağı olmasın çuvallar! Kahve dedim de ne geldi aklıma? Paketlerden? Çay! Çay tabii... Yüz paket, pardon yüz kutu filiz çayı... Canım, oldu olacak, yüz de adi çaylardan olsun! Haaa! En önemli şeyi unuttuk, hiç de hatırlatmıyorsun. Çuvallardan tabii... Fasulye! Harp demek, kuru fasulye demek! Beş çuval da fasulye! Sonra efendim, sonraaa, zeytin... Elli teneke!

Korktun değil mi, hadi affettim, beş teneke! Yazdın mı? Şimdi söyle bakalım benim çok sevdiğim kırmızı, mavi ambalajlı... Çikolata, aptal! En büyük paketlerden... Üç yüz tane çikolata! Dur, aklıma gelmişken, söyleyeyim, viski... Mutlaka bulmalısın, hiç olmazsa yirmi şişe falan! Yüz şişe rakı... Yüz şişe votka... O kadar da konyak! Birinci liste tamam! Bak Orhancığım, saat üçü geçmesin! Ev sahibiyle anlaştım. Bodrumdaki çimento deposunu bana bırakıyor. İki de diricelerinden hamal gönder, kamyonla! Hadi canım bekliyorum. Yarın akşam mı, arabanla gel de bir Yeşilköy yapalım? Ne olur ne olmaz, harbe girmeden... Girersek mi? Girersek yo-

lun açık olsun! Güle güle git, güle güle gel, madalyalarla! Çok, çok öperim bir tanem!"

Kapattı telefonu. Yeniden bir numara çevirdi:

"Alooo! Ha... Evet... Benim canım, ben, Necmiciğim! Saat üçte hepsi hazır. Buraya indirmeyeceğiz tabii. Sen mağazada bulun! Hamal istemez. İki de hamal geliyor kamyonla... Kontratta ikimizin de imzası bulunacak, ortak di miyiz, canım! Ne dedin, harbe mi girersek, dedin! Sen boş versene harbe! Ne demiş, bizim ihtiyar, yedi düvelle uğraştırmak istiyorlar beni demiş! O harbin içinden gelmiş adam, harbin ne olduğunu bilir! Sen palavrayı bırak da bir isim bul bizim bakkaliyeye... Ne dedin, Kıbrıs mı? Yeşil Kıbrıs Bakkaliyesi mi? Hayır... O kadar politik olmasın! Neyimize gerek bizim siyaset! Ne? Aysel mi dedin, Aysel Bakkaliyesi! Çok şık, çok güzel! Tamam, yazdır tabelayı, zevkine göre... Harp! Harp! İkinci listeyi dayayım da burnuna görsün, harbin ne demek olduğunu! Bu akşam mı, tabii geleceksin, konuşacaklarım var. İkinci liste mi, tuhafiye üzerine... Annemin üzerine onu da... Harbe girmek nasıl olurmuş, anlasın kereste! Gizli toplantılarda, atıp tutmanın sonu nereye varıyor görsün! Hadi ordan, çapkıın! Hele gel de sen... Yook, bu gece iki işadamı gibi ciddi... Hele kamyonu boşalt da bir... Öperim şekerim!"

Geç vakit kamyonu boşaltan hamallardan biri, evine dönerken bir paket makarna aldı bakkaldan. Kapıdan girer girmez çalımla attı karısının kucağına. Karısı evirdi çevirdi:

"Nedir ki o?" diye sordu.

"Hıh!" dedi. "Bilmirsen?"

"Bilmirem!"

“Mokorno diyirler... Millet yoğmo ediiiyi! Yorin zoboh nomozi harbe giriyiiik, anlirsen. Goy bi köşede dursin!”

HA AYI HA!

Bahçekapı'da yağmura tutuldum, atladım tramvaya. Boş yerlere bir göz gezdirdim. Önlere oturmak hiç akıl kârı değildi. Değil yaşlıca bir kadın, şöyle atkuyruklu bir ortaokul öğrencisi girse hemen kalkıp yerimi vermem gerekirdi. Yüzüm çok yumuşaktır böylelerine. Gerilere oturmayı düşündüm. Onda da iş yoktu, tramvay doldukça, tıkılır kalırdım aralarında. En iyisi ortalarda oturmak... Ben bu hesapları yaparken bütün yerler dolmuştu. Son kalan yeri de bir depar beceriksizliği yüzünden kaybettikten sonra, kaldım ayakta. Ayakta kalmak bir bakıma hoşuma gitmez de değildi. Bir yere saplanıp kalmak kadar sinir bozucu ne olabilir. Daha rahattı böylesi... Hem ileri gidebilirdim, hem geri... Şarap kokusundan kaçar, esans kokusuna sığınabilirdim.

Münasip bir yol arkadaşı seçtim kendime, gittim yanına dikildim. Bol saçları vardı, ilk frende biçimine getirir, burnumu sokabilirdim içine.

Sert bir düdükle bir ileri bir geri gittik. Tramvay kalkmıştı. Virajı alırken yağmur da hızlandı. İşi olan olmayan atlıyordu tramvaya. Arkadan gelen baskı yüzünden hanım kıza ilk pardonu çektim. Ters ters yüzü-

me baktı. Bu işte pek suçlu sayılmazdım, sadece ayağına basmamak için hafifçe belinden yakalamıştım. "İlk frende görürsün sen!" dedim içimden. Vatman, usta bir şeye benziyordu. Duruşları, kalkışları pek yumuşaktı.

Geriden gelen ikinci dalgaya rahatça bıraktım kendimi. Kızla beraber bir iki adım yürüdük. Biraz direnebilirdim, ama neye sıkacaktım tatlı canımı. Bayan gene ters ters yüzüme baktı:

"Biraz yavaş!" dedi.

"Bana mı söylüyorsunuz?"

"Arkamda sizden başkası var mı ki!" diye tersledi beni.

"Müteessir misiniz?" dedim.

Hiç karşılık vermedi.

Tam bu anda iri bir yağmur damlası enseme damlamıştı. Başımı kaldırdım. Tramvayın tavanı akıyordu. Önündekilerini ite kaka taa burnumun dibine kadar sokulan bir delikanlı:

"Biletçi efendi!" diye seslendi. "Tavana bak!"

Biletçiden gayri bütün yolcular kaldırdı başını. Her kafadan bir ses çıkıyordu:

"Akıyor!"

"Ne biçim tramvay bu?"

"Vatman yavaş! Kiremitleri sarsıyorsun!"

"Biletçi, dama çık da, kiremitleri aktar."

"Pis pis de damlıyor üstümüze..."

"Heladan sızmasın?"

"Hayır, soba akıntısı!"

Kız, kulağına düşen damlaları benden mi bilmişti ne?

Ters ters bakıyordu yüzüme. Burnumun dibindeki delikanlı bir adım daha atarak kızın yanına sokuldu:

"Çok pis hava!" diye ortaya bir söz attı.

Kız yüzüme bakarak:

"Çok pis!" diye tekrarladı. Bu, açıktan açığa bir sövmeydi, ama pişkinliğe vurdum.

Delikanlı, oturan kadınlardan birine sokuldu:

"Teyzeciğim," dedi, "şu şemsiyenizi müsaade eder misiniz?"

Müsaadesini beklemeden elinden şemsiyesini aldı, almasıyla açması bir oldu. Bu şaka kızın çok hoşuna gitmişti, delikanlıya tatlı tatlı sırıttı:

"Başka çare yok!"

Sağdan soldan iltifatlar yağmaya başlamıştı:

"Yaşa sen!"

"Akıllı adamın hali başka!"

"Bir gazeteci olsa da, resmini çekse!"

"Tramvay değil, Okmeydanı!"

Delikanlı kızın koluna girmiş, şemsiyenin altına saklanmışlardı. Kız, beni deli etmek için baygın baygın:

"Mersi!" dedi. "Siz olmasanız adamakıllı ıslanacaktım!"

Beyazıt'a doğru son hızla ilerliyorduk. Sıkı bir frenle zınk diye durduk. Nerdeyse fırlayıp gidecektik tramvaydan. Ben, ister istemez kızın iki kolundan yapışmıştım. İkimiz birden önümüzdeki yüz kiloluğun üzerine bindirdik.

Bu sefer küfrü değil, tokadı bile hak etmiştim, ama kızın kıpırdayacak hali kalmamıştı. Burnum o dalga dalga sarı saçlarına gömülüvermişti. Delikanlının şemsiyesi, bir plaj şapkası gibi geçmişti başıma. Birden ön kapı açıldı. Vatman üzgün bir yüzle:

"Affınızı rica ederim sayın yolcular!" dedi. "Bir kediyi kurtardık."

Kapı küt diye kapandı. Tramvay, Beyazıt'a doğru yol almaya başladı.

İlk kendine gelen, şemsiyenin sahibi oldu:

"Ver oğlum şu şemsiyeyi!" dedi. "Bana oğlum, Napoli'den getirdi onu!"

"Doğrusu, güzel şemsiye."

"Oğlun kaptan mı, kamarot mu?"

"Tarsus'ta mı, Ankara'da mı çalışıyor?"

"Yok, İskenderun vapurunda..."

"Naylon çamaşır da getirdi mi?"

Kadın kızmıştı. Kalktı yerinden. Çekti aldı şemsiyeyi. Konuyu değiştirmek için:

"Aşkolsun vatmana!" dedim. "Kurtardı kediyi!"

"Her zaman vatan kurtarılmaz ya!"

Kız, en tatlı gülüşüyle:

"Çok severim kediyi!" dedi.

Delikanlı ondan aşağı kalır mı:

"Ben de çok severim!"

"Hele ben..." dedim. "Biterim..."

"Bayılırım kedilere!"

"Benim bir kedim var, tüyleri nah şöyle! Pamuk gibi..."

"Vatmana aşkolsun!"

"Bir can kurtardı!"

"Doğru cennete gider, diiil mi anne?"

Delikanlı, bir haf oyuncusu gibi beni ustaca marke etmişti.

Şehzadebaşı'na doğru ıslak rayların üzerinden kayıyorduk. Delikanlı kızın kulağına eğildi:

"Yarın da çıkacak mısınız?" dedi.

"Yağmur yağmazsa..."

"Yağsın... Tramvaya binmezsiniz siz de..."

Önce vatmanın yanından bir ses yükseldi. Ben ne olur ne olmaz diye delikanlının önüne bir ayak koydum. Onun kadar ben de anlıyordum futboldan.

Sert bir gıcırtıyla tramvay birden durdu. Bu seferki fren daha müthişti. Delikanlı, havada bir savruldu. Gene kız bana kalmıştı. En biçimli yerlerinden kavrayarak, en ustalıklı bir oturuşla çöküverdik. Bu sefer, oturanlar bile kaymıştı koltuklardan. Kızdan azar işitmemek için:

"Ahh!" diye bağırdım. "Kırıldı ayaklarım!"

Gözlerimi kapamış, geçmiştim kendimden. Kız kollarımdan sıyrıldı. Ayağı kırılmış bir kurtarıcıya sövmenin yersizliğini düşünüyor gibiydi.

Vatman yine aynı üzgün suratla açtı kapıyı:

"Bayanlar, baylar!" dedi.

Şemsiyenin sahibi:

"Gene bir kedi mi?" diye kesti sözünü.

"Hayır! Bu seferki kedi değil. Bir köpek... Hem de bir salon köpeği!"

Kız gene içini çekti:

"Ahhh!" dedi. "Bayılırım salon köpeklerine!"

Delikanlı kulağına eğildi:

"Ben de çok severim köpekleri!"

Bir üniversiteli:

"Köpek kediden daha sadıktır. Bravo vatman!" diye bağırdı.

"Köpek daha faydalıdır. Yaşa sen!"

"Köpekler nankör değildir. Aşkolsun sana!"

"Yaşa, köpek kurtaran aslan!"

"Benim de bir köpeğim var evde! Bir tüyleri var ki, hep onunla yatarım!"

Bunu söyleyen bizim yavruydu. Delikanlı:

"Benim köpeğim yok!" dedi. "Ben yalnız yatıyorum!"

Kız bana doğru başını çevirdi, güldü. Bu gülüş delikanlıyı çileden çıkarmıştı. Tükürür gibi:

"Köpek pistir!" dedi.

"Değildir!" diye gözünün içine baktım.

"Pistir!"

"Biz sokak köpeğinden laf etmiyoruz!"

Yavru, delikanlıya hışımla bakıyordu:

"Benim köpeğim temizdir!" diye kestirip attı.

"Başka türlü olamaz ki..." dedim. Delikanlı okkanın altına gitmişti. Ben:

"Yarın hava yağmurlu olmazsa kaçta çıkacaksınız?" diye sordum.

"On birde!"

"Sizi durakta bekliyorum!"

Vatman bu sefer beni fenersiz yakalamıştı. Beklenmedik bir frenle kıza öyle bir yüklenmek zorunda kaldım ki, yavrucuk önümüzdeki yüz kiloluğa, duvara çarpar gibi bindirdi. Koltuğun demirini yakalamak istedi, beceremedi. Ben kendimi tutamamış, yığılıvermiştim. Bu elimde olmayan kabalıktan ötürü:

"Affedersiniz!" dedim.

Sert sert yüzüme baktı. Biraz önceki sevimli kız değildi artık:

"Terbiyesiz!" diye tersledi beni. Haksızdı bu sefer. Eğer kendi isteğimle düşseydim, terbiyemi kurtarmak için cevap verirdim.

Tramvayın ön kapısı yine açıldı. Vatman yine üzüntülü bir sesle:

"Bayanlar, baylar!" dedi.

Delikanlı hemen atılmıştı:

"Bu sefer kimi kurtardın?"

"Efendim, bu sefer kurtardığım bir ayı!"

"Yuhhhhh! Ayı!" diye bağırdı.

"Evet, sadece bir ayı baylar!"

Kapı yine sert bir çekilişle kapandı. Başlar pencereye uzanmıştı. On tonluk bir kamyondan üç dört hamal arkalıklarla balyalar indiriyorlardı. Hamallardan biri, boylu boyunca kapaklanmış, balya bir yana gitmişti, arkalık bir yana... Delikanlı:

"Vay ayı vay!" diye bağırdı.

"Yuhh!"

"Ulan kalk, inek arabası!"

"Ezmeli bunları be!"

"Çiğnemeli başlarını!"

"Ne işi var bunların şehirde!"

"Ormanı yakanın gözü kör olsun!"

Delikanlı, kızın gözlerinin içine bakarak:

"Küçük hanım!" dedi. "Siz, ayı da sever misiniz?"

"Öööö!"

Yolcular, vatmana bağırıyorlardı:

"Ne duruyorsun, sür be!"

"Çiğne geç!"

"Bir ayı eksik olsun!"

Yolun üstündeki balyayı kaldırıp yolu açtılar. Hamal rayların kenarında boylu boyunca yatıyordu.

MADRABAZLAR KÖYÜ

Köy bekçileri kıskıvrak çekmişler falakaya, veriyorlardı sopayı. Madrabazlar köyünün muhtarı Halil Kaytan, eski Mantelli toplarına komut veren top çavuşu çalımıyla kaldırıp indiriyordu elini:

"Vurun ulan! Bakmayın bu dinsizin gözünün yaşına! Ne yatırdan korkar bu aptessiz, ne evliyadan! Ulan ben bile şunun şurasında, koskoca muhtarken besmele çekmeden geçemiyorum yatırın önünden. Hacı Şakir'in davarını salarsın Çullubaba'nın üstüne haaa! Mezarına siydirirsin, kuzuyu koyunu! Vurun ulan, domuzuna vurun!"

Sığırtmaç Ali bağıramıyordu artık. Yirmi, yirmi beş sopadan sonra hep böyle olurdu. Ha tabanlarına vurmuşlar ha döşeme tahtasına.

"Vurun gâvur dinliye! Ulan kime güveniyon da salıyon bu davarı Yatırdüzü'ne? Ağana mı güveniyon beee? Ulan Hacı Şakir'in sözü gaaari kendi tavuklarına bile geçmez. Çıksa da kapısının önüne, bili bili diye çağırsa, attığı mısıra bile seğirtmez tavuklar... O mu sal dedi, sööle ulan, o mu emir verdi sana?"

Sığırtmaç Ali için, canı yanma korkusu diye bir şey yoktu artık. Üyelerden Keleş Selim:

"Kessinler zopayı gaaari!" dedi. "Zopanın bi gıymatı kalmadı. Boşuna yorulmasın bekçiler!"

Muhtar son komutunu da verdi:

"Kesss! Çözün ayaklarını!"

Çözdüler.

"Gezelesin biraz! Oturtmayın kıçının üstüne!"

Uzatmalı jandarmaydı Muhtar Halil Kaytan, 3. Ordu taraflarında. Dayak yiyen çobandı, mobandı ya, niye ağrısındı başı:

"Diğelip kalmasın, gezelesin! Niye topallıyor bu ayı be! Ulan adamım diye gezersin bir de, tuuh senin kalıbına kıyafetine! Bunun, kemali elli zopa be! Söyle bakalım, Yatırdüzü'ne Hacı Şakir'in davarlarını salacak mısın bi daaa?"

"Bi daa mı töbe ağam!"

Duvarlara tutuna tutuna yürüyordu, topal topal...

Ya köy halkı görürse bu adamı ne demezlerdi. Ağrımaz mıydı başı! Muhtar:

"Topallıyon haaa!" dedi. "Bi yere çıkamazsın böööle... Yatarsın damda iki gece taşların üstünde!"

"Gözünü seveyim ağam, sal beni!"

"Ne halt etmeye topallıyon, bize inat? Çıkamazsın! Sorarlarsa ne diyeceeen? Söyle, ne diyeceeen bi şey sorarsa köylü? Söyle bi şey, durma ulan!"

"'Daşa kaktım...' derim parmağımı!"

"Olmaaaz!"

"Gatır depti derim!"

"Sus, namussuz! Katır tepti haaaa! Şimdi sana gösteririm katırın nasıl teptiğini! Başka bi şey söyle! Akıllıca bi şey!"

"Goç tostu desem..."

"Hah oldu! Koç tostu! Hacı Şakir'in koçları tostu. Olur mu! Şimdi burdan çıkacaksın! Doooğru ağana! Böyleyken, bööööle diyeceksin! Bu davar bi daaa Yatırdüzü'ne girdi mi, bütün davar köy sandığı hesabına haraç mezat satılacak! Göz göre siğdirmeyiz mugaddisatımızın üzerine! Bu çayıra kendi davarlarımızı salamaz mıydık biz! Ne dimeğe salmıyoruz? Din korkusu, Allah korkusu olmalı bi insanın yüreğinde. Hadi bakalım basss! Selbessin!"

Bekçiler de üyelerle birlikte çıkmışlardı. Kala kala Keleş Selim kalmıştı köy odasında...

Madrabazlar köyünün becerikli muhtarı Halil Kaytan:

"Bak Selim Efendi!" dedi. "Ben Yatırdüzü'nü çayırıynan, yatırıynan satıyom!"

"Aman dime!" diye kesti sözünü. "Nasıl olur!"

"Basbayağı olur! Çayırıynan, yatırıynan Hacı Hamdi'ye satıyom!"

"Haaa! Öyle desene!"

Keleş Selim sinsi sinsi güldü:

"Demek Sığırtmaç Ali, boşuna yemedi zopayı!"

"Köy sandığına sıçan düşse başı yarılacak! İlçeden kalksa da bizim parti başkanı teftişe gelse, bi guruş para yok. Hani bunun rakısı, şarabı, tavuğu, hindisi, yerine göre koyunu kuzusu... On iki dönüm çayır, boşuna yatıyor. Beher dönümü yüz kâğıttan olsa..."

"Neeee! Yüz kâğıttan mı dedin?"

"Ne sandın ya! Evliya ölüsü yatan yere kim para verir? Bereket, Hacı Hamdi'ye... Hem dini bütün, hem arkası sağlam. Top atsan yıkamazsın! Yüzer kâğıttan dö-

nümü, eder bin iki yüz kâğıt... İki yüzü senin, gerisi köy sandığının... Ben metelik istemem. Bu bin kâğıt da, Hacı'nın sandığa bağışı... Haaaa! Ne dersin! Başka ne gayıt, ne guyut... Her şey bi tek sözle oluyor bugünlerde... Yıkılacak, yıkılacak! Yakılacak, yakılacak! Kredi mi? Verin, bizdendir! İş mi? Verin yabancı değeel! İşleri yürütmek mi istiyon, başka türlü de yürümez hani..."

"Peki, muhtar! Öyle ossun! Sen münasip gördükten kelli..."

Akşam, Hacı Hamdi'nin evinin önünden geçerken traktörün çamurundan anlamıştı ilçeden döndüğünü. Paletler kalıp kalıp çamur dökmüştü yollara.

Girdi Halil Kaytan avluya.

"Hacı Efendiii!" diye seslendi, karılar çekilsin diye. Çok beklemeden daldı içeri. Hacı, kerevetin üstüne uzanmış, yorgunluk kahvesi içiyordu.

"Hoş geldin!" dedi. "Ne var ne yok oralarda?"

"Ne olacak..." diye başladı Hacı. "Belediye turistik otele dönmüş. Başkanın odasına bandoyu yerleştirmişler... Kongre pek cümbüşlü olacakmış diyorlar... Bin kişilik misafir geliyormuş Ankara'dan... Buyursunlar, gelsinler... İleri geri etmek bize düşmez... Ne oldu Yatırdüzü, sen ondan haber ver?"

"Yatırdüzü mü Hacım? Biraz karışık... Hacı Şakir'e bir gözdağı verdim, ama çenesi durmaz ki... Çektim sığırtmacına zopayı! Hadi onları zopayla susturdum... Bizimkileri nasıl susturacağım? Elini vicdanına koy da söyle Hacı'm! Yedi yüzden yukarı çıkmıyorsun dönümüne... Toprağı benden iyi biliyon... Pamuk ek, ekilir. Zeytinlik yap, yapılır. Kıy da tütün dik, dikilir... Yazlık, kışlık, kompir..."

"Canım, uzatma! He de gayri!"

"Nasıl he diyeyim. Şunu yuvarlak yap da, itin uğursuzun ağzını kapatayım. Adı üstünde, Madrabazlar köyü bu! İlçeye gidince utanıyorum, 'Madrabazlar köyü muhtarıyım,' demeye... Hele yuvarla şunu! Benim kendi malım olsa, helal ü hoş olsun. Köy vakfı bu! Kaç kişinin ağzını kapatacaksın... Hele bi Keleş Selim var ki, doyurabilirsen gözünü doyur!"

Hacı Hamdi sağ gözünü anlamlı anlamlı kıstı:

"Dediğin gibi... Yuvarlayalım da, bitsin bu iş!" dedi. "Bak Halil Efendi gardaşım. Bu on iki bin lirayı senin şahsına veriyom! Bugüne bugün köyün muhtarısın! Önümüzde seçimler var. Daha da çoook düşecek işimiz birbirimize. Senden ne senet istediğim var, ne sepet... Yürüttüğüm gibi traktörü Yatırdüzü'ne, olur biter!"

Dediği gibi de yapmıştı Hacı Hamdi. Ne Yatırdüzü kalmıştı ortada, ne de Yatırdüzü'nün çayırları. Ortalık dümdüz olmuştu.

Her şey olup bitti, yoluna girdi derken suyun taaa üst başından bozuluverdi bütün işler. Önce baştakiler yürümüştü, sonra baş altındakiler... Alttakiler de altüst oluvermişti sonunda. 27 Mayıs çok şeyleri devire devire girmişti Madrabazlar köyüne.

Muhtar Halil Kaytan tepetaklak giderken köyün adı da kalmamıştı yerinde. Madrabazlar köyü, olmuştu Devrimgören köyü...

Ama bu yeni hava da çok sürmemişti. Demokrasi, gene demokrasiydi. Seçim meçim, atan tutan derken gene geçti Devrimgören köyünün başına bizim eski muhtar Halil Kaytan... Devrimcilerin adı devrimbaza çıkmıştı, ama köyün adı Devrimgören olarak kalmıştı mühürde.

İşler gene Halil Kaytan'ın başkanlığında eski rotasına uyup giderken, gezici tapu kadastro mahkemesi gelip yerleşiverdi köy kahvesine.

Hacı Şakir'in devrimden sonra ne de olsa dili dönmeye başlamıştı ağzının içinde. Yatırdüzü diyordu da, başka bir şey demiyordu. Köy odasında atılan sopalar, Sığırtmaç Ali'nin değil, kendi tabanına atılmıştı sanki...

Halil Kaytan'ın etekleri tutuşadursun, Hacı Hamdi'nin de uykusu kaçmıştı. Bu mahkeme köye indi ineli, çok geceyi uykusuz geçirdiler Halil Kaytan'la birlikte... Yatırdüzü Hacı Hamdi'nin malıydı, ama ne muhtarlıkta bir kayıt vardı, ne de elde bir belge...

Hacı Hamdi, atladığı gibi traktöre, ilçede aldı soluğu. El elden üstündü. İlçeden döner dönmez doooğru Halil Kaytan'a koştu:

"Oldu!" dedi. "'Köy sandığından bir satış senedi verirsiniz, tapu yerine geçer,' dediler."

Öyle ya! Devir değişmişti, ama gene de eski tas eski hamamdı. Muhtar aynı muhtar, üyeler aynı üye... Ölen kalan yoktu çok şükür. Eski defterler de yerli yerindeydi.

Bir satış senedi donatıldı güzelce... Altına kuruşu kuruşuna damga pulları yapıştırıldı. İmzalar atıldı, mühürler çakıldı, nal gibi...

Her şey iyiydi hoştu ya... Bütün bunları mahkemeye girmeden önce köyün imamına göstermekte elbette fayda vardı.

Niyazi Efendi, bu köye imam duralı anca iki ay olmuştu, ama her şeyi kökünden kavrayıvermişti. Altı varil zeytinyağına böyle imam dünyayı dolaşsalar bulamazlardı doğrusu... Ama Niyazi Efendi'nin gözü altı varil zeytinyağıyla doyacaklardan değildi. Köyün vakıf

zeytinliklerindeydi gözü. Vakıf dediğin de ne ki? Sahipsiz mal! Hak etsin de, bölük pörçük o da çimlensin ucundan!

Sabah ezanından sonra çağırttılar Niyazi Efendi'yi. Hacı Hamdi başköşeye geçmiş oturmuştu. Bir Tanrı selamından sonra geçti gösterilen yere:

"Hayrola!" dedi. "Vaazlar için gene kaymakamlıktan bir emir mi var? Bak muhtar, bize kaymakam maymakam karışmaz, bize Diyanet İşleri karışır karışsa karışsa..."

"Bırak kaymakamı şimdi! Kaymakamın işleri başından aşkın!"

"Yağmur duasına mı çıkılacak yoksa kış ortasında?"

"Gözünü seveyim dinle biraz! Köyü seller götürüyor kasımdan beri..."

"Hastalık sağlık?"

"Çok şükür, salgınımız malgınımız yok bu yıl!"

"Oh oh, memnum oldum. Allah sıhhat ve afiyetler versin cümleye..."

Biraz durakladı muhtar:

"Bak Niyazi Efendi gardaşım!" dedi. "Ben köyün muhtarıysam, sen de köyün imamısın. Şunun şurasında gardaş gibi geçinirsek, köylünün ne başı ağrır, ne burnu kanar. Bugün kadastro mahkemesine işimiz düştü. Bizim işimiz değil, köyün, köylünün işi... O zamanlar, köy vakfından birkaç dönümlük toprak vardı elimizde... Bir bağış karşılığı satışa çıkarmıştık. Şöyle bir göz gezdiriver kayıtlara... Şu, defterdeki kararlar... Şu da Hacı Hamdi'ye idare heyetince verdiğimiz senet... Her şey ayna gibi ortada... Gizlimiz kapaklımız yok!"

Köy sandığının defterlerine baktı teker teker... Karar defterini okudu. Senedin pullarını kaleme vurdu, kuruşu kuruşuna tamamdı. Üyelerin imzası da yerli yerinde... Tarih, eski tarih: 1957... Gözlerini kısarak mührü okumaya koyuldu.

Muhtar:

"Çıra isiyle bastım, kitap gibi..." dedi.

"Evet! İyi okunuyor... Ne köyü bu? Devrimgören köyü mü? Ne? Devrimgören haaa! Siz devrimi 1957'de mi gördünüz beee? Yani 27 Mayıs'tan üç yıl evvel?"

Ne demek istiyordu bu imam?

"O zaman köyün adı Devrimgören miydi?"

Birbirlerinin yüzüne baktılar:

"Değildi!" dedi muhtar. "Madrabazlar köyüydü!"

"Ya bu mühür?"

Sustular. Madrabazlar köyünün mührünü devrimci kaymakam alıp götürmüştü. Satış eski, mühür yeniydi.

"Yırtın bu senedi. Asarlar sizi sonra... Sahtekârlık çıkar bundan."

"Çaresi?" diye sordu Hacı Hamdi.

"Çaresi... Eski mühürle bir satış senedi... Böyle bin liralık değil, on bin liralık senet... Bin liraya ne alıp satıyorsunuz, manda mı?"

Ne adamdı bu Niyazi Efendi! Hem ahret işlerine aklı yatıyordu, hem dünya işlerine...

"Her şey elinizde... On bin liralık da sarf gösterin... Köy yolunun tamiri, dul kadınlara yardım, kasabaya hasta sevki gibi..."

Muhtarın kafası bir şeye takılıyordu:

"Peki amma..." dedi. "Eski mührü nerden bulalım? Devrimciler imha etmişlerdir."

"Şehre inip bir mühür kazdırmalısınız, ama kazdırmasanız daha iyi... Sahtekârlığa girer bu! Bir ihbar olursa..."

Hacı Hamdi, topuk değiştirdi, iskemlesinde:

"Onun da bir çaresini bulurduk, amma ne çare ki mahkeme bugün..." dedi.

Sonra birden durakladı:

"Ben tarlasında tapusunda değilim. Şu işin içinden nasıl kepaze olmadan çıkacağız, onu söyle sen Niyazi Efendi! Hacı Şakir'e alt olmak istemem!"

Durup durup üsteliyordu:

"Söyle! Nasıl çıkacağız işin içinden?"

"Düşünmem gerek Hacım!"

"Daha mı düşüneceksin? Dananın kuyruğu kopuyor bugün be!"

Tutkalın tam tavı gelmişti. Niyazi Efendi:

"Verin bana bir kâğıt!" diye geçti masaya.

Başladı hem söyleyip, hem yazmaya:

"Çepişlerpınarı'nın kıblesindeki, şarkan Aktepe, garban Göktepe, takriben on dönümlük, köy vakfına ait zeytinliğin, ücret-i imamet olarak Devrimgören köyü imamı Niyazi İşgüder'e verilmesine ve tapuya tesciline..."

Ücret-i imamet değil, düpedüz ücret-i vekâletti bu. Kendi malları değildi ya üyelerin, vereceklerdi ister istemez.

"Verin bir kâğıt daha!" dedi üst perdeden.

Başladı tecvit üzere söyleyip kendi elceğiziyle yazmaya:

"Biz aşağıda imzası olan üyeler, 1957 senesinin haziran ayının 14'ünde, o zamanki adıyla Madrabazlar kö-

yü, yeni adıyla Devrimgören köyü eşraf-ı muteberanından Hacı Hamdi Şakar'a Taşpınar'daki Yatırdüzü'nü on bin lira bedelle sattığımızı, yapılan satış senedinin ziyanından ötürü, işbu yeni satış senedini tanzim ve adı geçen Hamdi Şakar'a verdiğimizi tasdik eder ve..."

Böylece Devrimgören köyünün eski madrabazlarının, dağ gibi bir yük kalktı omuzlarından. Kutsal mülkiyet adına rahat bir soluk aldılar hep birden:

"Ooohhhh!"

ANA YÜREĞİ

Yazı işleri müdürü almış eline gazeteyi, ter ter tepiniyordu:

"Kim verdi bu haberi? Böyle kepazece haber mi yazılır? İki paralık ettiniz şerefini gazeteciliğin! Söyle İlhami, kim yazdı bunu?"

"Erol olacak herhalde!"

"Başka kim olur! Gelince söyleyin de, görsün beni!"

Yürüdü gitti odasına. Erol az sonra gelmişti. Yüreği küt küt atıyordu. Girdi yazı işleri müdürünün odasına. Yazı işleri müdürü:

"Sen mi yazdın bunu?" diye yürüdü üstüne. "Beş yıllık gazetecisin sözüm ona. Daha bir gün şöyle eli ayağı düzgün bir haber yazabildin mi? Söyle bakalım, nerde basmışlar bu kadını?"

"Cihangir'de efendim!"

"Cihangir'de ha? Var mı yazının içinde? Al bir bak!"

Şöyle bir göz gezdirdi yazıya:

"Affedersiniz, unutmuşum!" dedi.

"Gündüz mü olmuş, gece mi?"

"Sabaha karşı olmuştu!"

"Var mı haberde?"

Yeniden bir göz gezdirdi:

"Unutulmuş efendim!"

"Nerden aldın bu haberi? İkinci Şube'den mi?"

"Hayır efendim, çok sağlam bir yerden duydum. On sekiz yaşında genç ve güzel..."

"Bırak şu basmakalıp, ağızdan dolma lafları... Genç ve güzel ha! On sekiz yaşında olacak da genç olmayacak... Peki, ne yapmışlar bu on sekiz yaşlarındaki genç kıza?"

"Yirmi, yirmi beş yaşlarında bir gençle basılmış..."

"Şimdiii... Öbür gazeteler nasıl vermişler, bir inceleyelim!"

Erol, sinsi sinsi gülüyordu. "Ara bakalım..." dedi içinden. "Zor bulursun sen!"

Yazı işleri müdürü teker teker inceledi, hiçbiri koymamıştı.

"Salladın mı yoksa?" dedi.

"Hayır efendim, sallamadım!"

Birden yüzündeki terslik dağılıverdi:

"Aferin be Erol!" dedi. "Ne olursa olsun bir atlatma haber yakalamışsın!"

Kendi gazetesindeki haberi bir daha okudu, yeniden çatıldı kaşları:

"Be mübarek adam!" dedi. "Bir atlatma haber yakalamışsın... İyi... Hoş... Adam gibi yazamaz mıydın bunu? Etraflıca yazsaydın da birinci sayfadan verseydik, çift sütun... Bir de resim! Gazetecilik nerde, sen nerde!"

Telefonun zili çaldı... Çaldı da, boyama yarıda kaldı. Erol hemen sıvıştı dışarı.

Telefondaki erkek sesi:

"Yazı işleri müdürünü arıyorum! Siz misiniz?" diye sordu.

"Evet, benim!"

"Efendim bir haber okuduk gazetenizde. Bir baskın olmuştu da... On sekiz yaşlarında bir kız basılmış. Kimmiş bu kız? Nerde basılmış? Adı, soyadı?"

"Yazılmaz efendim... Adı, soyadı yazılmaz!"

"Başka gazeteler yazıyor... Hiç olmazsa baş harfleri..."

"Biz yazamayız!"

"Peki efendim, nerde olmuş bu baskın? Kızın kendi evinde mi, yoksa randevuevinde mi?"

"Cihangir'de olmuş..."

"Yazılmamış... Sokağı... Caddesi..."

"Bilmiyoruz!"

"Siz de gazetecisiniz ha!"

Kütt! Kapandı telefon. Seslendi dışarı:

"Çağırın şu Erol'u, çabuk!"

Genç gazeteci süklüm püklüm girerken:

"Görüyor musun," dedi, "eksik haberin ettiklerini? Herif bir yandan alaya başladı, bir yandan da kalaya!"

"Hangi herif?"

"Telefondaki herif! Böyle şey istemem bir daha... Yerin dibine batsın senin atlatma haberin. Yazacaksan tam yaz. Belki savcılıktan da sorarlar. Kimden aldın bu haberi söyle bakalım?"

"Bir arkadaştan öğrendim!" dedi.

"Kim bu arkadaş canım? Gazeteci mi?"

"Arkadaş işte... Gazeteci de diyebiliriz!"

"Hangi gazetede çalışıyor?"

"Hangi gazetede mi efendim? Affedersiniz... Söyleyemeyeceğim!"

"Devlet sırrı mı bu be?"

"Efendim..."

"Söyle diyorum sana... Hiçbir şey saklanmaz yazı işleri müdüründen!"

"Efendim, bendim o! On sekiz yaşındaki kızla basılan!"

"Ne? Sen miydin? Tuuu! Yazık senin kalıbına kıyafetine! Utan be, utan biraz... Böyle mi verilir bu haber be? İki satırla geçiştirilir mi bu olay? Röportaj yazar insan, röportaj! Yazık sana... Ben senin yerinde olsaydım şöyle başlardım: 'Yağışlı bir gece... Kaldırdım paltomun yakasını...'"

"Efendim, hava yağışlı değildi... Paltomu da giymemiştim!"

"Giydim, dersen kıyamet mi kopar? İşe biraz gizlilik katmak lazım... Ne diyorduk, 'Kaldırdım paltomun yakasını... Önümde yirmi, yirmi beş yaşlarında bir genç yürüyordu...' Önünde yürüyen genç kim, biliyor musun? Sensin o! 'Birden karşıda sarışın... Uzun boylu...'"

"Sarışın değildi efendim!"

"Sarışın olmamış da, esmer olmuş... Ne kaybedersin? 'Derken bu delikanlı giriverdi kadının koluna...' Giren kim?"

"Ben tabii!"

"Evet, sen! Ama üçüncü kişi olarak yazdığın için böyle yazmak zorundasın! Yazı böyle yazılır işte. Sen ne yazmışsın bakalım!"

Gazeteyi çekti önüne, okumaya başladı:

"'Ahlak zabıtası tarafından dün gece fuhuş yerleri sıkı bir kontrole tabi tutulmuş, uygunsuz vaziyette on sekiz yaşlarında bir genç kız yakalanmıştır.' Nerde? Nasıl? Saat kaçta? Sonra basmakalıp bir cümle daha... 'Kadın muayeneye sevk edilmiştir.' Bu sevk de ne oluyor? Öğrenci mitingine polis mi sevk ediyorsun be! Dikkat et biraz kelimelere!"

Telefon, sözünü bıçak gibi kesmişti:

"Evet... Ben yazı işleri müdürü... Ne dediniz? Nerde mi basılmış? Çok mu lazım? Herhalde bir randevuevinde... Adı mı? Farz et ki Hacer... Ya da Neriman... Ne fark eder? Adresi mi dedin? Efendiii... Burası gazete idarehanesi... Madam Kalyopi'nin randevuevi değil!"

Bir eli telefonda... Bakışlarını Erol'un gözlerinin içine dikmiş, en azdan beş dakika böyle dalıp kalmıştı. Burnuyla kapıyı göstererek gürledi:

"Çık!"

Bu tek heceli emirde her şey vardı. Çok geçmeden kapıda bir tıkırtı... Yumurta gibi boyanmış bir yüz, sırıttı aralanan kapıdan. Sonra bol bir kürkün içinde iri bir vücut çıktı ortaya. Kuyruklu gözler, rimeller, manikürler, küpeler, yüzükler... Elli, elli beş yaşlarında bir kadındı bu. Yüzüne, yapma benler gibi, yapma bir hüzün sıvıştırarak sordu:

"Efendim!" dedi. "Üç gündür kızım kayıp!"

Yazı işleri müdürü bir koltuk gösterdi:

"Buyurun!"

"Tam üç gündür... Aramadığım yer kalmadı!"

"Polise gittiniz mi?"

"Gittim... Gitmez olur muyum? Sanki yer yarıldı da, kızım içine girdi! Yok... Yok!"

"İlan mı vermek istiyorsunuz?"

"Onu da vereceğim bu gidişle... Ne yapayım, analık... İnsanın aklına hiç de iyi şeyler gelmiyor. Bugün gazetenizde bir haber okudum... On sekiz yaşlarında... Kızımın yaşı da tam on sekiz..."

"Aman hanımefendi... Allah göstermesin!"

"Ah! Beyefendi, hayatta olsun da... İnsan buna bile razı oluyor... Siz bilmezsiniz... Ana yüreği... Efendim, haberiniz biraz noksan. Hangi mahallede olmuş bu baskın? Hangi sokak, kaç numarada?"

"Durun hanımefendi, bir dakika!"

Zile bastı. Odacı girmişti içeri:

"Çağırıver şu Erol'u, çabuk!" dedi. Sonra bayana döndü:

"Size gerekli bilgiyi bu genç arkadaş verecek. Müsaadenizle!"

Çıktı dışarı. Erol, yazı işleri müdürünü bulamadı masasında. Sonra koltuktaki bayana ilişti gözü.

Tanımıştı:

"Oooo!" dedi. "Nermin Ablacığım, ne var ne yok? Nasıl gidiyor işler bugünlerde? Sıkıştırıyorlar mı? Aldırma! Gevşer yakında. Nerdesin şimdi? Şişli'de mi, Maçka'da mı? İşittiğime göre dağıtmışsın civcivlerini, arıyormuşsun! Toplayabildin mi bari? Var mı elinin altında bir şeyler?"

"Elimde mi? Elimde bir şey olsa, gelir miydim buralara? Eh, böyle böyle toplayacağız!"

Sonra eğildi kulağına:

"Erolcuğum!" dedi. "Sen yabancı değilsin. Eğer bilirsen, söyle de kızın adresini kaptırmayalım kurtlara!"

İFTİRADIR NURİCİĞİM!

Nuri Yalçın, birinci şişeyi bitirmiş, ikinciye başlamıştı. Bu, olağanüstü bir olaydı. Karşıda dikilip duran Çemberlitaş'ın yürüyüp gitmesi gibi... Bunun ilk farkına varan Mürettip Necmi oldu; hemen Çilingir Hamid'i dirsekledi:

"Bak!" dedi. "Nuri Efendi ikinci şişeye başladı!"

"Var, bi iş bunda!"

Çok geçmeden bütün ayaküstü meyhanesi, bu olağanüstü olayın nedenini çözmek için kulaktan kulağa laf yetiştirmeye koyulmuştu.

Nuri Yalçın, şöyle böyle on beş, on altı gündür sektirmeden Mehmet'in Çemberlitaş'taki ayaküstü meyhanesine uğrar, bir şişe beyaz sek şarabını saat sekize kadar yudum yudum içer, tam sekizde borcunu ödeyip, yedek Birinci sigarasını da aldıktan sonra, Kadırga'daki evinin yolunu tutardı. Tam sekizi çeyrek geçe, eli kapının ipindeydi.

Ne olmuştu Nuri Yalçın'a böyle? Mürettip Necmi dayanamadı:

"Nuriciğim!" dedi. "Hızlı gidiyorsun bu akşam! Tam bu saatte evin kapısında olacaktın. Evdekilerle aranda..."

Mürettip Necmi, bamteline basmıştı. Nuri Yalçın:

"Yerin dibine batsın böyle ev!" diye boşandı. Muameleci Halis:

"İstimlak mi var yoksa?" diye sokuldu.

"Keşke olsa da, temelinden yıkılıp gitse..."

"Aman Nuri Efendi, yerin kulağı vardır, istimlak bir girdi mi, yalnız seninkiyle kalmaz!"

"Öyleyse yansın, kül olsun, namussuz ev!" diye, ensesine kadar kızardı.

Anlaşılıyordu işin içinde bir namussuzluk olduğu... Seyyar Hüsnü:

"İftiradır, sen boş ver böyle dedikodulara..." diye, boş atıp dolu tutmak istedi.

"Ne iftirası be! Herifi çıkarken gördüm evden!"

"Yaptır bir suçüstü..." diye, bekçi tahsildarı akıl öğretti.

"Yaptıracağım, yaptıracağım amma..."

"Ee, ne duruyorsun?"

"Çocuk var arada... Anasına değil, çocuğa acıyorum!"

"Bir çocuk değil mi? Nasıl olsa, büyür gider... Bakma gözünün yaşına!"

Emlakçi Sait:

"Peki!" dedi. "Kimmiş bu ırz düşmanı?"

Nuri Yalçın, son bardağı da dikti:

"Bizim komşulardan... Üç çocuğu var namussuzun!"

Dokuza doğru tuttu evin yolunu. Zaten Mehmet'in meyhanesinde dokuzdan sonra pek aklı başında adam kalmazdı. Bir şişe şarapla, iki şişe birayla yemek altı yapılır, sonra herkes birer ikişer evin yolunu tutardı. Kafa-

yı bulup da yola girmek isteyen, sıradan, kalanlarla kucaklaşıp öpüşürdü. Nuri Yalçın, bu akşamdan sonra iki şişeye çıkarmıştı tayınını. Bu şişe farkı onun hareket saatini de tam bir saat geciktirmişti. Aldatılmış koca durumu, ayaküstü meyhanesinin şakalaşmalarına yepyeni bir hava getirmişti. Baskın planları düşünülüyor, bütün meyhane, bu baskında, çeşitli ödevler alıyordu. Mürettip Necmi, bayağı içini boşaltıyordu bu vesileyle, "Asmalı bu namussuzları... Ulan, ekmeğin mi eksik, suyun mu?" diye.

Hurşit, daha çok işin alayındaydı:

"Çay kıyısında tarla alırsın, sel için... Kırkından sonra kız alırsın, el için!" diye açıktan açığa taş da atıyordu.

Yağmurlu bir akşamdı. Meyhane yükünü tutmuş, herkes uzaktan uzağa birbirine laf yetiştirmeye başlamıştı. Emlakçi:

"Nerde bizim Nuri bu akşam?" diye sordu.

O zaman, yokluğunun farkına varmıştık. Mürettip Necmi:

"Size bir şey söyleyeyim mi arkadaşlar?" dedi. "Bu gece baskın var Kadırga'da"

"Doğrudur," dedik, "belliydi çünkü!"

Emlakçi:

"Avucunu yalar Nuri Efendi!" dedi. "Karı hinoğluhin! Bütün mahalleyi almış avucunun içine!"

Herkes, sıradan bir şey söylüyordu:

"Zampara da anasının gözü!"

"Parti parmağı var işin içinde..."

"Yüzüne gözüne bulaştıracak Nuri Yalçın!"

"Baskın basanın derler, ama bu, Nuri Efendi için değil!"

"Çay kenarında tarla alırsın, sel için..."

Bekçi tahsildarı:

"Var mısınız, inelim Kadırga'ya?" diye bir söz attı ortaya...

Meyhaneci, kaşla gözle, "Ne halt ediyorsun?" demek istedi.

Kimse şişeleri bile yarılamamıştı. Bu baskının şerefine en azından yarım saat fazla kaldık. Ertesi akşam daha erken geldik Mehmet'e. Nuri Yalçın, hiç kararını bozmamış, tam zamanında gelmişti. Biz:

"Nerdeydin dün akşam?" demeye kalmadan emlakçi:

"Suçüstü yaptırdın mı bari namussuzu?" diye sordu.

"Hayır!" dedi. "Yakalayamadık!"

"Pencereden mi kaçtı?"

"Yok canım!"

"Kapıdan mı?"

"Ne kapısı?"

"Evi aradınız mı?"

"Aradık. Bulamadık herifi..."

"Tüymüş demek!"

Emlakçi, kökünden aldı işi:

"Bayan evde miydi?" diye sordu.

"Evdeydi! Çocuk da teyzesinde..."

"Yatak falan?"

Emlakçi, işi örtbas etmek için:

"İftiradır canım! Her şeye inanmaya gelmez. İnsanın dostu var, düşmanı var!"

Hepimiz sıradan tekrarladık:

"İftiradır canım!"

"İftira..."

"Namussuz mu ararsın memlekette!"

"Sen boş ver böyle laflara..."
"İftiradır!"
"Çek şarabı, aldırma!"

Nuri Yalçın, o akşam bir şişe şarabı, tam sekizde bitirdi, gitti. Sekizi çeyrek geçe tam Kadırga'daki evinin kapısının ipini çekmiş olacaktı. Ertesi akşam da gene bir şişe şarap içti, gene sekizde çıktı. Nuri Yalçın, tam sekiz ay böyle bir şişe şarabını içti, gitti.

Bir pazartesi akşamıydı. Herkes zamanında gelmiş, şişesini açtırmıştı. Radyo çalıyordu, ama kimsenin radyoyu falan dinlediği yoktu. Nuri Yalçın da sekize beş kala son şarabını doldurduğu bardağın bir çekişte dibini buldu. Biz öpüşüp koklaşıp ayrılmasını beklerken:

"Mehmet Efendi!" dedi. "Bir şişe daha aç!"

Gürültüler, şakalaşmalar bıçak gibi kesiliverdi. Radyodaki şarkının aranağmesi birden çıkıverdi çırılçıplak ortaya.

Mehmet, ikinci şişeyi açmış, koymuştu, Nuri Yalçın'ın önüne. Hiç kimsede soracak cesaret yoktu. Mürettip Necmi dayanamadı:

"Hayrola Nuri Efendi?" dedi. "Yaramaz bir şey mi var?"

"Var tabii... Daha ne olsun!"

İkinci şişeden ilk bardağı yuvarladı bir solukta:

"Karı içerde!" dedi.

"Ne?"

"Suçüstüden girdi içeri! Sekiz ay yedi."

"Nerde oldu bu suçüstü?"

"Bizim evde!"

Seyyar Hüsnü:

"Yaşa Nuriciğim!" dedi. "Nihayet başardın şu işi!"

Nuri Yalçın susuyordu. Mürettip Necmi:

"Peki..." dedi. "Herif evliydi, değil mi?"

"Evliydi!"

"O da içerde tabii!"

"İçerde!"

"Ohhh! O da çeksin cezasını!"

"Çeksin namussuz!"

"Asmalı böylelerini!"

"Asmalı!"

Seyyar Hüsnü bir şeyden kuşkulanmış gibi üsteliyordu:

"Aşkolsun! Başardın bu işi en sonunda. Anlat nasıl oldu?"

"Ne anlatayım?"

"Nasıl başardın bu işi?"

"Ben mi?" dedi. "Ben ha?"

"Sen yaptırmadın mı baskını?"

"Adamın karısı yaptırmış! Takmış bütün karakolu arkasına!"

"Ne karıymış ya! Haydi onun karılığının şerefine içelim!"

Nuri Yalçın eli titreyerek kaldırdı kadehini:

"İçelim içmesine ama..." dedi. "Ben bi karılık göremiyorum bu işte! Eğer dediğin gibi tam karı olsaydı, önce kocasını zapt eder, şunun bunun karısına saldırtmazdı!"

Nuri Yalçın'ın tayını o geceden sonra iki şişeye çıkmıştı. Aradan altı ay mı geçti, sekiz ay mı, bir akşam birinci şişede postayı kesip, erkenden yollandı.

"Tamam!" dedi arkasından Seyyar Hüsnü. "Karısını tahliye ettiler!"

AL BUNU DA

Amerikan gemilerinin limanımıza demirlemeleri üzerine Beyoğlu'nda olağanüstü bir canlılık başladı. Örümcek tutmuş bar kapıları açıldı, vesikalı vesikasız, emekli amatör, boy boy, renk renk, çeşit çeşit kadınlarla bar kadroları takviye edildi.

Ahlak zabıtası ekibi barları teftişe çıktı geç vakit.

Bursa Sokağı'ndaki barlardan birinin önünde durdular. Vakit, gece yarısının öbür yarısı. Sokaklar yerli yabancı, kadın erkek sarhoşlarla dolu. Sızanlar, kusanlar, ciplerle, kamyonlarla, taksilerle taşınanlardan geçilmiyor.

Ekibin geldiğini, erketeciler fedailere, fedailer bar sahibine, bar sahibi barmenlere, onlar da artistlerine, vesikalı vesikasız çalışanlara haber vermiş olacaklar ki, ortalık altüst oldu. Kapıda polislere toslayanlar, helalara girdiler, göğsünü bağrını kapatıp eteklerini düzeltmek için. En sarhoşları bile Amerikalıların kucaklarından inerek, birer köşe seçtiler. Yalnız ortada şaşkın şaşkın etrafına bakınan bir genç kadın kalmıştı. Ayakta duracak hali yoktu.

Ekip başı:

"Göster vesikanı!" dedi.

"Vesika mı, ne vesikası?"

"Barlarda çalışmak için!"

"Ben çalışmıyorum ki..."

"Peki ne işin var burda?"

"Kocama baktım da... İçince düşer buralara..."

"Ama buradakiler hep denizci... Kocanın ne işi var bunların arasında?"

"Ah siz kocamı bilmezsiniz... Kafayı çekti mi gözü dünyayı görmez. Denizci de olur, arabacı da..."

"Ama bunların hepsi Amerika'dan gelme..."

"Kocamın hangi cehenneme gittiğini bilmiyorum ki... Belki Amerika'ya gidip bu gemicilerle dönmüştür, iki aydır kayıp!"

"Ama bunlar asker..."

"Sarhoşluk bu... Gider donanmaya gönüllü de yazılır. Ah bir elime geçse..."

"Seni müdüriyete götürelim de topladığımız sarhoşları bir gör, belki aradığını bulursun içlerinde!"

Sonra bir polise seslendi.

Kapıda bekleyen polis arabasına, aman zaman dinlemeden tuttukları gibi attılar.

On beş yaşlarında bir kız, localardan birinin önünde yarı çıplak sızmıştır. Yanındaki sarhoş denizci, şurasını burasını örtmeye çalışmakta, örterken de sansür isteyen yerlerini dalgınlıkla açmaktadır. Kız, ekibi görünce toparlanmaya çalışır.

"Vesika!"

"Yok!"

"Neden yok?"

"İstedim, yaşım küçük diye vermediniz!"

"Kaç yaşındasın?"

"Hatırlamıyorum!"

"Sebep?"

"Toparlayamıyorum aklımı... Şu Coni'ler fazla içirdiler bana... Ama ne hoş çocuklar, ne tatlı... Ne şeker şeyler..."

"Al Recep Efendi arabaya..."

"Nereye? Boğaz'a mı gidiyoruz? Bayılırım Büyükdere asfaltına."

Kapılar tutulduğu için dışarı çıkamayan on sekiz yaşlarında bir bayan masada tek başına akıllı uslu oturmaktadır. Ekip başı onun fiyakasını bozmadan konuşur:

"Ne o hanım kızım, kimi bekliyorsun burda?"

"Babamı?"

"Baban evin yolunu bilmiyor mu?"

"Hiç sorma komiser bey. Her gece ben götürürüm. Ağzına içki koydu mu, barlarda alır soluğu. Sorun garsonlara... Her gece kim alır götürür eve? Ben olmasam sızar kalır sokaklarda..."

"Peki, ama hani baban?"

"Daha erken, nerdeyse düşer şimdi. Aman sizinle konuşurken görmesin, körkütüktür, hır çıkarır."

"Ama senin bara girmen için vesika alman lazım!"

"Ya! Öyle mi komiser bey? Bir dahaki sefer alırım, bilmiyordum!"

"Şimdi hanım kızım, müdüriyete kadar gidelim de bir vesikacık uyduralım sana. İstediğin zaman, istediğin yere girer babanı arayabilirsin! Al bunu da Recep Efendi!"

Köşede yaşlı başlı, allıklı pudralı bir kadın oturmaktaydı. Ekip başı yanındakinin kulağına eğildi:

"Görüyor musun?" dedi. "Namussuz Mardros bütün ihtiyat kuvvetleri silah altına çağırmış!"

Sonra kadına döndü:

"Merhaba Melahat, hayrola!"

"Çağırdı da geldim, gençlerden hayır yokmuş, barı bırakıp uçuşa çıkıyorlarmış. Mardros'u kıramadım. Ne kadar olsa eski patronum. Yüz yüze bakıyoruz!"

Polislerden biri:

"Aman Melahat, bakılacak yüz mü kalmış sende..." dedi.

"Sen bir de bahriyelilere sor. Çektiler mi viskiyi beni on beşinde görüyorlar. Hem şimdiki kızlar ne biliyorlar ki... İki on beşlik kıza değişmem kendimi..."

"Peki, peki... Göster vesikanı..."

"E aşkolsun komiser bey! Bizden de vesika ha!"

"Mademki çalışıyorsun!"

"Canım, bizim çalışmamızdan ne çıkar. Ayak işlerinde... Git gel, Konya altı saat!"

"Sen ne anasının gözüsün! Yerine göre kuş, yerine göre deve! Neye saklıyorsun vesikanı, göstersene!"

"Vallah, beş senedir ne mühür yüzü gördü vesikam, ne imza..."

"Yenisini çıkartırız. Emekliden muvazzafa geçmiş olursun. Geri hizmette çalışırsın daha olmazsa. Al bunu da Recep Efendi!"

BİR ŞİİR SERGİSİ

Şiirle biraz olsun ilginiz var mı? Yani dergilerde, sergilerde alt alta dizilen yazılara gözünüzün kuyruğuyla bakıp gülecek kadar küçük bir sempati gösterebiliyorsanız, mutlaka arkadaşımı tanıyacaksınız!

Matinelere gider misiniz? Oralarda ince bıyıklı bir şaire hiç rastlamadınız mı? "Ama hangisinin bıyığı kalın ki..." diyeceksiniz. Bizimkinin bıyıkları mısraları kadar ince ve bir cetvelle çekilmiş gibi düz ve biçimlidir. Saçları da kimseninkine benzemez. Alnından başlayarak, taaa ensesine, hatta yakasına, yakasından içerilere kadar uzanıp gider. Peruk gibi yapışmıştır başına. Şiirlerini okurken sağ elinin parmakları saçlarını arkaya doğru tarar durur.

Şiirleri uzun değildir. Başlamasıyla bitmesi bir olur. Son mısrada mutlaka bir espri vardır, ama çoğu zaman bu espri güme gider. O ne yapsın siz anlamazsanız!

Tanımadınız değil mi, arkadaşımı? Yazık, şiirle hiç ilginiz yok demek. Şiirle ilginiz olsa bile, günün şiir hareketleriyle ilgili değilsiniz şu halde. Karikatür sergilerine de mi gitmezsiniz? Hani harita kalemiyle çizilmiş lekesiz, mürekkepsiz hatta yazısız karikatürler görmüşsü-

nüzdür sergilerde. Tipleri her yerde, her memlekette görülebilen tiplerdir. İtalya'da, Fransa'da, Amerika'da... Plajda, sinemada, sokakta, gökyüzünde, su üzerinde, taş devrinde, Büyükada'da, küçük adada. Nerden alınırsa alınsın, bu topraktan alınmış olmasın da...

"Canım, bunların hangisi öyle değil ki?" diyeceksiniz. Haklısınız! Arkadaşımın yapıtları biraz değişiktir. Sözgelişi hepsinde de kadın vardır, ama bizimkinin kadınları bakır tencere gibidir. Dibinden kapağına doğru iki zıt yuvarlaktan oluşur. İçinde fıkır fıkır bir şeyler, durmadan kaynamaktadır.

Bunları dergilerde de görmediniz demek. Belki sinemadan tanıyacaksınız arkadaşımı. Yerli filmlere de mi gitmezsiniz? Karikatürde vermeye çalıştığı, züppe âşık tiplerini beyaz perdede canlandırmasını da bilir.

Bu iş için fazla makyaja, aksesuvara hiç gerek yoktur. Yeşilçam Sokağı'ndan geçerek filmin havasına günlük kıyafetiyle girmesini bilir. Şunu belirteyim ki, tanıyıp tanımamanız, arkadaşımın ününe hiçbir şey ekleyecek değildir. O kendini, tanıtmak istediklerine çoktan tanıtmıştır.

Siz arkadaşım gibi sanatçıları mutlaka tanımak istiyorsanız, ara sıra yerli filmlere de gidin, matineleri kaçırmayın. Sergilerde bir görünün, gülmek, eğlenmek için mutlaka bildirisini mi dinlemeniz gerekir?

Uzatmayalım... Geçen gün bu arkadaşa rastladım. Beni uzaktan görür görmez:

"Kitap çıkarıyorum!" dedi. "Kırk şiir yazmışım, bomba gibi!"

"Çıkar artık..." dedim. "Tam zamanı!"

"Teker teker kendi elceğizimle resimlemişim."

"Resim mi, karikatür mü?" diye sordum.

"Bence ikisi arasında hiç ayrım yoktur! Kitabım renkli olacak. Kuşe üzerine."

"Kuşe mi? Nerden buldun?"

"Daha önemlisini buldum, para!"

Arkadaşım alçakgönüllülük etmiş. Meğer paradan daha önemlisini bulmuş. Zengin, sanat ve gençlik âşığı bir hanımefendiyle tanışmış!

Altı ay sonra kitabını gördüm. Beş bin kitaptan birini de bana göndermeyi unutmamış.

Bir akşam Beyoğlu'nda rastladım. Tebrikten sonra:

"Satılıyor mu?" dedim.

Yarasına dokunmuştum.

"Sana yalan söyleyemem," dedi. "Satılmıyor!"

"Hele sabırlı ol! Daha duyulmadı..." diye teselliye kalkıştım.

"Bekleyemem!" dedi. "Sergi açacağım. Kitabımdaki şiirlerden, resimlerden bir şiir ve resim sergisi... Galeriyi tuttum bile... Bu ay başı..."

Sergisine de gittim. Bildiğim şiirler, gördüğüm resimlerdi. Sergide kimseler yoktu. Açılış gününden kalan votkaları çektik.

"Anlamıyorlar!" dedi. "Sanattan anlamıyorlar. Bir Sophia Loren tipi getirdim ki, kimse farkında değil. Benim bir yanılgım oldu. Kadını şiirime tuvaletle soktum. Oysa çırılçıplak girecekti."

"Çırılçıplak da olsa, kadının karikatürünü değil, kendisini, sokmalıydın şiire!"

Bunu niçin söylediğimi bilmiyordum. Votkayı fazla kaçırmış olabilirim, ama bu söz, arkadaşımı çok düşündürdü. Bir aralık galeriyi bir uçtan bir uca arşınlarken,

"Buldum!" dedi. "Böyle şiir ve resim sergisi olmaz. Sergiye kadını doğrudan doğruya sokmak gerekir."

Galerinin kapısını çekip meyhaneye gittik.

Aradan çok geçmedi. Arkadaşı Sirkeci Garı'nda gördüm. "Hayrola" dedim. "İtalya'ya mı yolculuk?"

Omzunda büyük bir fotoğraf makinesi vardı. Tam bir plaj kıyafeti. Kısa kollu gömlek... Spor pantolon ve dar yüzlü pabuçlar...

"Florya'ya gidiyorum!" dedi. "Kız beğenmeye!"

"Evleniyor musun yoksa!" dedim.

"Ne evlenmesi! Sergi hazırlığı..."

"Hani boyaların, kâğıtların?"

"Makinem var, kâfi! Tam otuz iki kız seçtim. Kırk tane olacak. Kırk şiirim vardı ya... Her kıza bir şiir."

"Yani sergideki resimlenmiş şiirlerini bu kızlara mı okutacaksın?"

"Anlayamadın! Oysa konuyu da sen vermiştin bana."

"Anlar gibi oluyorum!"

"Ben her şeyden önce büyük inatçıyım. Kitabım güzeldi, okumadılar. Sergim harikaydı, gelmediler. Bak şimdi aynı şiirleri, aynı resimleri nasıl beğenecekler!"

"Nasıl olacak bu?"

"Gel de gör!"

Bir hafta sonra bir davetiye aldım. "Kırk Kızlar Şiir ve Resim Sergisi"ne çağrılıyordum.

Galerinin önü tıklım tıklımdı. İçerde maç bileti satılsa, kaçak sigara dağıtılsa bu kadar kalabalık olmazdı. Giren bir daha çıkmadığı için tam üç saat kapıda bekledim. İçeri girdiğim zaman gördüğüme inanamamıştım. Aynı boyda, hemen hemen aynı güzellikte tam kırk kadın, duvarlara bir uçtan bir uca sıralanmıştı. Hepsinin

arkası dönüktü, sırtlarına kitabındaki kırk şiir yazılmış ve resimlenmişti.

Serginin kapanma saatine kadar kaldım. Vakit gelmiş geçiyor, kimse çıkmak istemiyordu.

Galeriyi bir polis ekibi boşaltabildi.

Arkadaşı kapının önünde yakalayabildim. Çevresini gazeteciler sarmıştı. Bir film şirketi, serginin enteriyörünü çekmek için halkın boşalmasını bekliyordu. Gişenin önünde, satılmayan beş bin kitaptan büyük vitrinler yapılmış, iki tezgâhtar kız, harıl harıl satış yapıyordu.

Arkadaşa sokuldum, kutlayacak söz bulamıyordum. O pişkin bir artist yırtıklığıyla:

"Ne haber!" dedi. Bir şey sormuyor, yanıt veriyordu. Sonra kulağıma eğilerek ilave etti:

"Nihayet sanatımı anlatabildim!"

SIÇAN ARTIĞI

Soru sormak yetkisinde olan çok yetkili kişi, kaşlarını devirip, gözlerinin akını belirterek kurulduğu yüksek kattan gürledi:

"Nedir bu saçmalar?"

Önünde açılı duran, yayımladığım kitaptı.

Sayfaları tiril tiril titredi bu gürleyişten. Beni de kitabımın sayfalarına benzetmek için üst perdeden bir daha gürledi:

"Haaa? Sana soruyorum, nedir bu saçmalar?"

Bu suçlama ağır da olsa, bir eleştiri özelliğinin sınırlarını aşmıyordu. Hoşgörüyle karşılamasını bilmeliydim. Bundan ötürü ona çıkışacak duruma düşersem, ondan ne farkım kalırdı, sustum. Susmam bile onu deli etmeye yetmişti.

"Yalan!" diye bağırdı. "Hepsi yalan bu yazdıklarının! Bu sefalet nerde var? Hangi memlekette?"

Suçlama eleştiri sınırlarını aşıyor, kişiliğime kadar uzanıyordu. Ben mi yalancıydım? "Ben gördüklerimi yazdım!" dedim. "Bunların sefalet anlamına geldiğini siz söylüyorsunuz?"

"Biz mi söylüyoruz, sen mi yazıyorsun?"

"Hiç hoşuma gitmez bu sözcük, bir şair olarak... Hiçbir yazımda kullanmadım bu sözcüğü!"

"Ama bütün çizdiklerin sefalet tablosu! Aç çocuklar... Çöp tenekelerinden ekmek arayanlar... Fırın önlerinde kuyruğa girenler..."

"Ben gerçekçi bir yazarım. Gördüklerimi yazıyorum, uydurmuyorum!"

"Sefalet var mı memlekette, yok mu; onu söyle!"

"Siz bilmiyor musunuz efendim?"

"Ben sana soruyorum!"

"Gördüklerimi olduğu gibi yazdım. Var mı yok mu gerisini siz bulup çıkarın!"

"Diyelim ki, gördüğünü yazdın... Ne halt etmeye yazarsın bunları?"

"Görmeyenlere göstermek için!"

"Hıı! Demek öyle! Göstermek için haaa! Göstereceksin de ne olacak?"

"Sadece göstermiş olacağım, bir sanatçı olarak..."

"Göstermekle iş biter mi? Söyle, göstereceksin de ne olacak, diyorum?"

"Bunu da gösterdiklerim söylesin."

"Milleti ayaklandırmak için öyle mi? Senin yaptığın, düpedüz kışkırtıcılık!"

"Aydın olarak, sanatçı olarak bana düşen iş, gerçekleri göstermek."

"Öyle demek! Uyarmak, kışkırtmak, ayaklandırmak! Alın götürün bunu! Atın içeri! Görsün çöp tenekelerini karıştırmayı içerde!"

Atılmam için, ilk iş, üstümün başımın aranması gerekiyordu. Yazılarımda söz konusu ettiğim çöp tenekelerine, gözlerinin kuyruğuyla bakmak istemeyenler, cepleri-

me öylesine bir saldırdılar ki, ne varsa içlerinde döktüler masanın üzerine. Başladılar didik didik incelemeye:

"Bir mendil!"

Silkeleyip, içine baktılar.

"Bir paket sigara!"

Sigaralardan birini açıp tütününü incelediler.

"Bir düğme!"

Işığa tutup deliklerine baktılar.

"Bir kalem!"

"Ne! Kalem mi?"

"Evet bir kurşunkalem!"

"Ayır onu şuraya!"

"Bir defter!"

"Onu da ayır şöyle! Boşaltın helanın yanındaki odayı!"

"Baş üstüne!"

"Kapatın bu adamı oraya!"

Kapattılar. Dört duvar arasına tıktılar beni. Tavanda on mumluk bir lamba... Dışarda gündüz olsa bile, burda gece... Duvarlardan birinde kitap büyüklüğünde bir cam, üstü tozla toprakla sıvanmış... Olduğu gibi duvara çakılmış sanki... Bir de kapı... Ortasında ufacık bir üçgen... Bir çift gözün sığabileceği büyüklükte... Bakıyorum, içinde gerçekten de bir çift göz... Bana bakıyor... Bir çift göz ya da iri bir burun:

"Diğelip durma!" diyor. "Otur!"

Bunları bir çift göz mü söylüyor, burun mu, belli değil. Oturalım, peki! Oturalım, ama nereye? Oturmak, dikilmekten iyidir elbet. Ne iskemle var, ne hasır. Ne de boylu boyunca uzanacak bir ranza. Yerler toz içinde... Hem de nasıl toz, adım attıkça tozuyor.

Bir kaşıntıdır başladı ayaklarımdan... Çıkıyor dizlerime doğru... Dizlerimden de daha yukarılara... Eğilip kaşıyorum. Çoraplarımın konçlarını sıyırıp bakıyorum, pireler yüzüme atlıyor. Şimdi ne olacak? Kaşımakla kurtuluş yok. En iyisi üzerinde hiç durmamak, düşünmemek... Varsın onlar benim üzerimde dursunlar! Ellerimi ceplerime sokup başlıyorum gezinmeye. Gezinirsem bacaklarıma daha az sararlar gibi geliyor bana. Bir uçtan bir uca arşınlıyorum.

Üçgenin içindeki burundan yeni bir buyrultu çıkıyor:

"Gezeleme!"

Ayakta dikilmeme razı oluyor demek. Dikilip kalıyorum bir süre. Yorgunluk omuzlarıma bastırınca çöküveriyorum olduğum yere. Pireler bu kez de bileklerimi sarıyor. Bileklerimden daha içerilere... İçim dışım pire oluyor.

Bir süre tatlı tatlı kaşındıktan sonra gözlerim kapanıyor sanki... Sırtımdan paltomu çıkarıp seriyorum döşeme tahtalarının üzerine, boylu boyunca uzanıyorum. Özgür bir kişiye beni en çok benzetecek olan uykunun kollarına bırakabilirim kendimi. Ama nedir beni uyuklamaktan alıkoyan? Gözlerimi kapadığım halde uyutmayan? Kutu kutu içinde kapanıp kalmış olmam mı? Yoksa uykumun içine, kapıdaki üçgenden yabancı bir burnun sokulması mı? Yalnızlığımın içine pirelerin terslemesi mi yoksa? Hiçbiri değil! İçimden, midemden doğru gelen bir şey... Bir kazınma, bir ezilme... O işte... Açlık! Biraz da susuzluk!

Saatim yok. Olsaydı onu da bırakmazlardı belki... Bilginin her çeşidi yasak olduğuna göre, zaman bilgisi verecek saati de yasak ederlerdi. Tavandaki on mumluk

kandil bile, odayı aydınlatmaktan çok, zamanımı şaşırtmak için asılmış olacak tepeme. Gece ile gündüzü birbirine karıştırmam için... Şu halde açlığımın süresini bile hesaplamak olanağından yoksunum. Belki otuz altı, belki de kırk sekiz saattir gırtlağımdan ne kuru, ne de sulu bir nesne geçti.

Uykunun, açlıkla cenkleştiği uzun bir süre içinde, odamın kapısı şangırtıyla açıldı. Açıldı değil, aralandı. Bir kol uzandı dışardan, kucağıma bir ekmek düştü, yumruğum büyüklüğünde. Ufak da olsa bir ekmekti bu. Mis gibi kokuyordu. Uzun süre bakakaldım yüzüne. Sonra sevgiyle öptüm. Bu duyarlık, bu içten gelen sevgi gösterisi açlığımı giderecek yerde, büsbütün artırdı. Başladım bir ucundan kemirmeye. Kuruydu, kupkuru... Özgürlüğümü elimden kaçırma karşılığı kazanmıştım bu ekmeği ben. Tek kuruş vermeden kazanmıştım. Sertliğine kim bakardı, çiğneyip yutuyordum. Bir kırıntısını bile bırakmadan yiyip bitirmem işten bile değildi. Yarılayınca durakladım birden. Ya gerisi gelmezse! Ya bir daha kapı aralanıp kucağıma bir başkası atılmazsa! Söz dinlemeyen açlığıma, gem vurmasını başarmalıydım. Elimde duran yarım ekmeği özenle başucuma koydum. Yeniden paltomun bir ucunu üstüme çekip kıvrıldım olduğum yere.

Uyumam için artık hiçbir engel kalmamıştı. Kapanıvermişti birden gözlerim.

Ne insancıldır şu uyku. Ne özgürü ayırt eder, ne tutsağı. Giriverir hemen koynuna. Şunu da söyleyebilirim biraz daha ileri giderek... Zengine karşı daha nazlıdır da, yoksula hemen veriverir kendini. Ne altındaki ot yataktan iğrenir, ne üstündeki çuldan çaputtan tiksinir.

Bir tıkırtıyla açtım gözlerimi. Odamın kişiyi deli eden suskunluğunda müthiş bir tıkırtıydı bu... Dönen makarayı ya da çarkı andıran bir gürültüydü. Kapı mı açılmıştı yoksa? Tıkırtıyla değil, şangırtıyla açılırdı kapım. Yoksa? Bir şeyler sezinler gibi olmuştum... Neredeydi ekmeğim benim? Başucumdaki ekmeğe çevirdim başımı. Yoktu!

Birden dikiliverdim ayağa! Nereye giderdi bu ekmek! Uyurken, üçgenin içindeki burun, hortum gibi uzayıp da almamıştı ya! Üçgene kuşkuyla baktım, ne bir çift göz vardı, ne de bir burun... Bütün bunları toplayıp götürmüştü nöbetçi denilen kişi. Belki de kapının dibinde kestiriyordu. Döşeme tahtalarını boylu boyunca izledim, bakışlarımla. Na, orada, oracıkta, yere çakılmış gibi duruyordu yarım ekmek! Bir deliğe sıkışmıştı. Koşup aldım. Deliğin içinde kalan yanı tırtıl tırtıl olmuştu. Anlaşılıyordu her şey. Uyurken iri bir sıçanın baskınına uğramıştım.

Ekmeği yavaşça yerleştirdim başucuma, eski yerine. Paltomun bir kanadını üstüme çekip kıvrıldım, geçtim tavşan uykusuna.

"Hey namussuz!" dedim. "Bula bula beni mi buldun! Benim gibi eli kolu bağlı bir tutsağı!"

Tokluk çağımızda öğretmişlerdi bize, sıçanın artığı yenmezdi. "Keşke bir insan artığı olsaydı!" dedim.

Tepem atmıştı. Olmazdı böyle şey! Bu sıçanı ne yapıp yapıp yakalamalı, vermeliydim cezasını. Tek servetim olan ekmeği, elimden almaya kalkışmasını yanına koymamalıydım.

Çok geçmeden aradan, bir tıkırtıdır başladı. Gözkapaklarımı aralayıp baktım. Önümden hızla uzun bir

kuyruk geçti, başucumda durdu. Sağa sola oynarken ekmek de kımıldıyordu yerinden. Yarım daire çeviren kuyruk, geçti ekmeğin arkasına. Sipsivri iki kulak boşlukta dönüyor, havada uygunsuz bir ses arıyordu. Benden hiçbir davranış beklemediği ortadaydı. Gözleri fıldır fıldır odanın dört bucağında dolaştığı halde, bana dönüp bir kez bile bakmıyordu. Enayiliğim üzerine kesin bir yargıya varmış olmalıydı. Bu vurdumduymazlık, bu iplemeyiş daha da koymuştu bana. Onun gözünde, burnundan maşayla tutulup bu odaya atılmış bir sıçan ölüsünden hiçbir farkım olmaması gerekiyordu. Ona göre, sırf aptallığım yüzünden girmiş olmalıydım bu kapana.

"Dur seeen!" dedim. "Diyelim ki kapana kıstırılmış bir sıçanım ben, elime geçen ekmeği gelip aşırmak yakışır mıydı senin gibi özgür bir sıçana? Bütün kapılar senin için açık değil miydi, ardına kadar. İstediğin zaman kuyruğunu, kulağını sallaya sallaya çıkamaz mıydın dışarı? Dışardaki bütün fırınlar, senin bir işaretine bakmıyor muydu? Kimse senden para mı isteyecek, karne mi soracaktı? Bırak kuru ekmeği, pastırmalar, sucuklar, salamlar ne güne duruyordu dükkânlarda? Senin gibi özgür sıçanların bir işaretine bakardı bütün bunlar!"

Dört ayağının arasına almış, itekleye itekleye götürüyordu ekmeğimi. Başını çevirip göz ucuyla bile bakmıyordu benden yana. Ben, bu kadar mı hımbıl, bu kadar mı zavallıydım!

Birden ok gibi fırladım yattığım yerden. Hızla koşarak çıktığı deliğe ayağımın tabanını basıp kapattım. Öbür ayağımdaki pabucu çıkardım, aldım elime. O, benden önce deliğe varmak istemişti, ama çok geç kal-

mıştı. Benden hiç böyle bir açıkgözlük beklemediği belliydi. Bu umursamayışını çevikliğiyle kapatmak istemişti, ama başaramamıştı. Rüzgâr gibi koşmuş, hızını alamadan ayağıma çarpmış, iki karış yukarı fırlayıp öbür yana sırtüstü düşmüştü. Toparlanmıştı birden, ters yöne doğru hızla atılmıştı. "Başka bir delik olabilir mi?" diye düşündüm, korktuğum boşunaydı. Ekmeğin başında bir an dikildi, iki ayağının üstünde durdu, düşündü. Bastığım deliği inceliyordu. Delikten bir hayır gelemeyeceğini pek çabuk anlamış olacaktı ki, odanın içinde fırıl fırıl dönmeye başladı. Bu dönüş biraz da bana hedef vermemek içindi. Kaldırdığım pabucu, kimin kafasına fırlatacağımı kestirmiş olmalıydı. Hızla koşarken bile gözlerini benden ayırmıyordu. Kendisi kadar enayi olmadığımı anlatabilmiştim sonunda. Üstelik bu durumda kendisinden daha da güçlüydüm. Onunsa savunmak için hızından başka hiçbir olanağı yoktu. Böyle aptalca koşup durursa çok geçmeden bu olanağını da yitirecekti. Üstelik en kutsal varlığını, özgürlüğünü de kaçırmıştı elinden. Beni buraya kapatanlar her şeyime el koyduklarını sanmakla ne kadar aldanıyorlardı. Bir sıçan karşısında, hiç olmazsa denk bir güçteydim. Bir yaratığın özgürlüğüne el koymakta, onu kendi kurallarıma göre cezalandırmakta hiç de onlardan aşağı kalır yanım yoktu. Tek başıma suçluyu yakalıyor, tek başıma cezasını verebiliyordum. Hem de görülmedik bir çabukluk içinde ve şu durumda...

Hızının azaldığı bir sırada, kafası budur diye, salladım elimdeki pabucu. Yedek subay okulunda öğretmişlerdi bize. Canlı hedeflerin tırnağının ucuna nişan alına-

cağını... Üzerimize doğru gelen canlı hedeflerin... Tam üzerime doğru gelirken ayaklarına doğru sallamıştım, ama tutturamamıştım. Bu öğretide bir bozukluk olduğu ortadaydı. Pabuç, iki ayak boyu, geriye vurmuştu. Demek bize öğretilen canlı hedeflerin içinde, sıçan kadar küçük olanları yoktu. En küçüğü, insan büyüklüğünde olmalıydı.

İkinci kez atışa geçmek için, deliğe bastığım ayaktaki pabucu çıkarıp almalıydım elime. Ustaca ayak değiştirdim. Eğilip ayakkabıyı aldım elime. Sıçan hâlâ kulakları düşük, tüyleri kabarık koşup duruyordu. Ben ayak değiştirirken, beliren umut ışığı da sönüp gitmişti.

Bu kez, iki pabuç boyu ileriye savurmalıydım elimdekini. Hem kafamı, hem kolumu kullanarak nişan aldım. Tam üzerime doğru gelirken fırlattım. Kafamdan geçenleri sanki anlamış gibi, birden değiştirivermişti yörüngesini. Öylesine hızla savurmuştum ki, ayakkabının, döşemeye çarpmasıyla boyum kadar havaya sıçraması bir olmuştu.

Pabucun çıkardığı gürültü deliye döndürmüştü sıçanı. Hızını öylesine artırmıştı ki, virajları alamıyor, bu hızla duvarda koşuyordu. Gözlerimle izleyemiyordum koşmasını. Onunla birlikte dikildiğim yerde ben de fırıl fırıl dönüyordum.

Ayakkabılarımın çıkardığı gürültü kapının arkasında kestiren nöbetçiyi uyandırmış olmalıydı. Çipil çipil iki göz üçgenin içinden çıkıştı bana:

"Ne oluyor, nedir bu gürültü be!"

Olanı biteni birden kavrayamamıştı. Neden sonra topaç gibi fırıl fırıl dönen sıçanı görebilmişti. Ne yapacağını hesaplamadan şangır şangır açtı kapıyı. Kim bi-

lir, içeri girip ezecekti postallarıyla sıçanı. Tam kapıyı aralayıp içeri girecekti:

"Kapat!" diye bağırdım. "Kaçıyor!"

Nöbetçinin ödevi, kim olursa olsun kaçırmamaktı. Şaşırdı birden, kapıyı kapatmak istedi, beceremedi. Kaçırmıştı sıçanı ayaklarının arasından...

"Tuh!" dedim. "Kaçırdın!"

Kapıyı olduğu gibi aralık bırakıp düştü sıçanın peşine. Postallarının çıkardığı seslerden anlıyordum koştuğunu. Yapamadığım işi, ona yaptırmak için bağırdım kendimden geçerek:

"Koooş! Kaçıyor!"

Ayak sesleri doldurmuştu koridoru. Bilen bilmeyen düşmüştü sıçanın peşine.

"Tut, kaçıyor!"

"Nah işte!"

"Kim kaçıyor be!"

"Kaçıyor işte, koş!"

Kabaralı postal sesleri... Mekanizmaların açılıp kapanmaları... Seslenmeler, komutlar:

"Kaçıyor, tut!"

"Kes önünü, koş!"

"Kaçıyor!"

"Doldur kapa!"

"Tuh, yazık! Kaçtı!"

Kapıyı içerden çektim üzerime. Üçgen geldi gene eski yerine. Neden sonra üçgendeki gözler de geldi.

Fare artığı yarım ekmek, duruyordu yerinde. Elimi bile süremiyordum. Öğrettiklerini, çok sağlam belletmişlerdi bana. Sıçan artığı yenmezdi, dara gelince ancak insanların artığı yenirdi. Bu artıklar, sabahları çöp tene-

kelerinden aranabilirdi. Ekmeğin yalnız parayla değil, karneyle verildiği zamanlar, daha da değerlenirdi bu nesne. Ekmek değerlendikçe artığı da değerlenirdi tabii... O kadar değerlenirdi ki, çocuklar sabahları çöp tenekelerinde bile arayabilirlerdi. Çocuklar arayabilirlerdi, ama şairler bu konuyu alıp kullanamazlardı. Ekmeğin artığını ele almak yasak değildi, yasak olan bu konuyu ele almaktı.

Pireli odanın, sıçan önünden artakalan ekmeğini mi soruyorsunuz?

Yıl 1944... İkinci Dünya Savaşı yılları... Biz savaşa girmedik. Bu yüzden savaşa giren uluslar gibi, sıçanları yakalayıp yemedik. Savaşın dışında kaldığımız için, bizi savaşa sokmayanlara, üzerimize çullanmayanlara kendi ekmeğimizi verdik... Biz, bu ulusun şairleri de, sıçanların önünden artan ekmeklerle yüz yüze geldik, böyle, hapishanelerin pireli odalarında. Az şey mi böyle bir sorunla karşılaşmak, adam olana! Az şey mi, sıçan artığı ekmeği ele alıp da düşünmek, yenir mi, yenmez mi diye... Yemenin de, ele alıp düşünmenin de suç olmadığını bilmek! Yalnız çocukların çöp tenekelerinden ekmek artığı aradıklarını yazmanın suç olduğunu öğrenmek, böyle hapishanelerin pireli odalarında!

İKİ MASAL

KEKLİK GELİYİ PIRRR!

Heybeli Sanatoryumu'nda yatarken İyidereli Dursun'dan dinlediğim bir köylü fıkrasından çıkardım bu öyküyü. Dursun'a sevgilerle...

R. Ilgaz

Recep, Zigana Dağları'nın ötesinde, kuş uçmaz kervan geçmez bir köyün yamacına gelip konmuştu tek başına. İnsanlardan kaçmıştı Recep. Çalışmasına çalışabilirdi, ama insanı böyle hor görmeleri, böyle tepeden bakmaları gitmemişti hoşuna Recep'in.

Bir gün külebisini omzuna vurduğu gibi çıktı dağlara. Yol kesip adam soymak için değil, tek başına yaşayıp kimseye eyvallah etmemek içindi bu dağa çıkış...

Külebisiyle eğreltileri kesip fundaları biçip oturttu sayvanını açtığı düzlüğe.

Ne kurttan korkardı Recep, ne ayıdan... "Onlar benden korksun!" derdi, ama iplik kadar bir akarsu görse, soğuk soğuk terler boşanırdı sırtından. Denizlerden korkup, ormanlara sığınması, böyle dağ başlarında tek başına yaşaması bu yüzdendi belki de... Akarsu gözlerini karartır, başını döndürürdü Recep'in. Tir tir titremeye başlardı suyun sesini duydu mu...

Bu kuş uçmaz kervan geçmez dağların başında, elinden hiç düşmedi külebisi. Eğreltileri biçti, fundaları kesti. Bu yamaçlar üzerinde karnını güne verip yatan bir açmanın sahibi oldu sonunda... Beline doladığı ipi yamacın başındaki köknarlara bağladı, çapalayıp durdu kaya gibi sert toprağı günlerce...

Neden mi belinden bağlıyordu ipi Recep? Ayağı sürçüp de yamaca bir çamaşır gibi serili duran avuç içi kadar tarlasından tepetaklak aşağılara doğru yuvarlanmasın diye...

Yuvarlanırsa ne mi olurdu? Yamacın dibinden bir su şırıltısı geliyordu. Kayalardan dövüne dövüne akan suyun Recep'e baş dönmesi veren şırıltısı... Açmasından ilk aldığı ürün, onu çok umutlandırmıştı. Götürdü, pazarda sattı bir bölümünü. Sayvanına bir sayvan daha ekledi. Oturur hale getirmek için duvarlarını sıvadı kireçle... Bir ayna aldı, astı duvara... Altına üstüne birer çul aldı, üstüne başına da...

İkinci yıl sonunda, eli ayağı düzgünce, anasız babasız bir kız buldu. Evlendi Emine'yle...

Recep artık ipinin ucundan tutturacak diri diri candan bir arkadaş bulmuştu kendisine. Sağdıçsız evlendiği için Emine'nin ip tutmaktan başka ne işlere yarayacağını kestirememişti ilk günlerde. Belki de bu yüzden, hastalanmış, yataklara düşmüştü Emine; ama ne de olsa, Emine sudan ürkmediği gibi, kulağı delik, gözü açık bir köy kızıydı. Bu dağların bir anası olduğunu öğretti Recep'e. Dara düşünce her şeyin ona sorulacağını da öğütledi. Bir gün başvurmak zorunda kaldı Recep, bu dağların anasına:

"Uuuy dağların anasi!" diye ünledi. "Emine hasta oldi, ne edeceğum oni?"

Dağların anası Emine'den başkası olamazdı. Ses verdi ağaçların arasından:

"Uuuy Recep!" dedi. "Emine hasta oldiyse eyi edecesun oni!"

"Nasıl eyi edeceğum oni, ya de bana!"

Nasıl iyi edeceğini de öğretti dağların anası, ertesi sabah kalktı ayağa Emine, ipin ucuna yeniden yapıştı dipdiri...

Yaramıştı Emine'ye dağ havası. Güzelleştikçe güzelleşmişti. Saçları topuklarını dövüyor, yanakları parıl parıl yanıyordu. Ünü komşu köyleri sarmıştı Emine'nin. Hani "Yâri güzel olanın başı dertten kurtulmaz!" diye bir türkü vardır ya, o türkü sanki Recep'in üstüne yakılmıştı. Açmasını kurda kuşa karşı korurken, karısını da itten köpekten kollamak zorunda kalmıştı. Dertsiz başı derde girmişti Emine'si yüzünden.

Bir gün durup dururken bir jandarma çaldı sayvanlarının kapısını, bir kâğıt uzattı. Emine'yle kendisinin falan gün, falan saat ilçede bulunması yazılıydı kâğıtta, mahkemede tanıklık için... Bunu jandarma eri ağızdan da söylemişti Recep'e. Söylemesine söylemişti ya, ne tanıklığıydı ikisinden istedikleri? Sordular jandarmaya. Mıstağ Efendi'nin yılkısından iki at çalınmıştı.

"Haberimiz yok!" dediler. "Görmedik, bilmiyoruz!"

"Nasıl haberiniz olmaz!" dedi jardarma. "Kim var sizden başka dağ başında yaşayan! Sizin haberiniz olmaz da, kimin haberi olur! Görmeniz, bilmeniz gerek sizin!"

"Kendi işimizde gücümüzdeyiz biz!"

"Bunu yargıca anlatın, ilçeye inin de!"

Bir sabah gün doğmadan düştüler yollara... Hava bir sıcaktı, kavruluyordu ortalık. Güneş yükseldikçe daha da artıyordu bu cehennem sıcağı...

"Ah! bir dere olsa da yıkasam elimi yüzümü!" dedi Emine.

"Neee!" diye çıkıştı Recep. "Dere mi dedin?"

"Irmak, dere! Akarsu olsun da... Gireyim içine de serinleyeyim!"

"Bak şu namussuz karıya! Nasıl da ister ölümümü benim!"

"Ne ölümü Recep?"

"Dere demedin mi?"

"Dere dedimse..."

"Ölümümü istiyorsun demektir benim! Ne kötülük ettim sana ben!"

Kızıp köpürüyordu Recep. Arkalarından bir yolcu yetişti, girdi aralarına:

"Nedir zorunuz?" dedi.

"Korkarım dereden!" dedi Recep. "Şu karı ölümümü ister benim!"

"Dereden korkarsın ha?" dedi yolcu. "İnsanlık hali! Her insan bir şeyden korkar... Ben de keklikten korkarım! Otların arasında dolaşırken pırr diye ayağımın dibinden bir keklik kalktı mı ödüm kopar benim! Geçenlerde bizim evin arkasındaki çayırda dolaşırken iki keklik kalkmaz mı pırrr diye... Düşüp bayılmışım!"

Oysa bu adam, Emine'nin ününü duyan, hani şu jandarmanın söylediği, çalınan atların sahibinin oğluydu... Kim bilir, atların çalınması da uydurmaydı belki de... Emine'yi yurdundan yuvasından edip, yollara düşürmek içindi bu oyun...

"Yaaa!" dedi Recep. "Sen de keklikten korkarsın ha! Ben ne kurttan korkarım, ne ayıdan... Domuzdan da korkmam, sırtlandan da... Tuttuğum gibi ayırırım ayaklarını karşıma çıkan canavarın!"

"Ya insandan? İnsandan korkmaz mısın?"

Hiç düşünmemişti bunu. İnsandan korkulur muydu, korkulmaz mı, geçmedi aklının kenarından.

"Bilmem!" dedi. "Hiç işim düşmedi insana."

"Hele düşsün de öğrenirsin. Demek, sen sudan korkarsın öyle mi?"

"Öyle... Sudan, akarsudan korkarım ben. Dereden, çaydan, ırmaktan..."

"Hiç korkma aslanım, yanında ben varken."

Hava sıcak mı sıcaktı. Emine açılıp saçılıyordu. Yürüdükçe yanakları al al oluyordu nar gibi... Gözleri, yol aldıkça süzülüyor, baygınlaşıyordu.

Adam, Emine'ye bakıyor, baktıkça da:

"Doğruymuş dedikleri!" diyordu. "Çarpılası, dediklerinden de baskın, tevatür güzelmiş!"

Tam yamaçtan inip de yolları düzlüğe vurunca bir çağıltı duydular, dövüne dövüne akan bir derenin çağıltısı... Recep:

"Aman!" dedi. "Bir dere olmasın sakın!"

"Bir ırmak..." dedi ağanın oğlu.

"Aman deme!"

"Hem de yolumuzun üstünde."

"Geçemem ben ırmaktan!" dedi Recep. "Başım döner, gözlerim kararır."

"Geçmemiz gerek."

"Geçemem, korkarım."

"Korkma... Ben varken hiç korkma."

Yol dolana dolana ırmağın kıyısına gelip dayanmıştı. Bu akarsuyun elbet bir köprüsü vardı daha aşağılarda, ama adam kurnazlığından saptırmıştı onları yoldan:

"Şimdi..." dedi. "Önce ben bacımı vururum omzuma, geçiririm karşıya... Sonra seni!"

"Aman, zahmet olmaz mı sana?"

"Ne yapalım, yok ki başka çaresi..."

Çekip tuttuğu gibi sırtladı Emine'yi. İşin zorluğunu açığa vurmak için suyun içinde tökezleye tökezleye yürüyordu, ha yıkıldı, ha yıkılacak... Beri yanda Recep, ha şimdi kapaklandılar, ha şimdi kapaklanacaklar diye yüreği ağzında bakıyordu arkalarından. Sağ selamet karşıya geçtikleri zaman bir ohhh çekti beri geçeden...

Karşıya geçmişlerdi, ama adam hâlâ indirmemişti yükünü arkasından, basıp gidiyordu. Oysa söylediğine göre Emine'yi indirip hemen dönecekti geriye. Dönüp kendisini de sırtlayacaktı.

"Heeey!" diye seslendi. "Nereye gidiyorsun? Bırak Emine'yi de, gel al beni..."

Hiç oralı değildi adam, boyuna gidiyordu ardına bakmadan.

"Sana söylüyorum..." dedi. "Dön geriye!"

Adam dere boyundaki sazların arasından vurmuş, fundalığa doğru ilerliyordu boyuna.

"Heeey! Emmioğlu! Nereye gidiyorsun be! Bırak Emine'yi diyorum sana!"

Adamın söyledikleri gelmişti aklına yolda gelirken... Neden korkardı bu adam, keklikten değil mi? Tamam!

"Heeey! Emmioğlu! Keklik geliyi pırrr! Keklik geliyi pırrr! Sana söylüyorum, duymuyor musun be! Bak tepede keklik geliyi!"

Deliye dönmüştü Recep. Emine'si gidiyordu elden. Dağlardan yana döndü, seslendi akıl sormak için dağların anasına:

"Heeey! Dağların anası! Emine'yi kaçırıyorlar, ne edeceğum?"

Suların sesi boğuyordu, kendi sesini. Bir şarıltıdır gidiyordu... Dövüne dövüne akıyordu sular, çağıltılarla:

"Huşşş! Huşşş! Huşşş!"

Bu çağıltıları "Koşşş! Koşşş! Koşşş!" diye anlayan Recep, kunduralarını bile çıkarmadan vurdu dereye. Hışımla bir solukta karşıya geçti. Yarı beline kadar ıslanmıştı, ama sağ selamet varmıştı karşı kıyıya.

Koştu peşlerinden:

"Heyyy! Ya pirak Emine'yi daaa!"

Adam dönüp bir de baktı ki, Recep arkasında... Birden hızlandı. Bütün gücünü toplayıp çalıların arasında izini kaybetmek istedi. Dizleri titriyordu zangır zangır... Gittikçe ağırlaşıyordu yükü.

Emine birden silkinip kurtuldu adamın elinden. Koştu sarıldı kurtarıcısının boynuna:

"Recep'im! Aslanım benim!"

ALTIN EKİCİSİ

Bir varmış bir yokmuş, kiminin karnı açmış, kiminin karnı tokmuş. Aç olanların sayısı tok olanlardan katbekat çokmuş. Kafdağı'nın ötesinde, Kırkpınar ülkesinde alın teriyle geçinen, gece demeyip gündüz demeyip çalışan, çalışıp çabalayıp ekmek parasını güç doğrultan, evsiz barksız, tarlasız topraksız bir Tosun varmış. Ama ne tosun, tosun değil tosuncuk! Yürekli çocuk, bilekli çocuk! Yapmadığı iş, yormadığı düş yokmuş Tosun'un. Kimin bir müşkülü varsa Tosun koşar, kimin bir sıkıntısı varsa canını dişine takar üstesinden gelirmiş. Bir Tosun ki, güçlülere karşı başı dik, düşkünlere karşı boynu eğik. Sözün kısası, canını adaktan, gözünü budaktan sakınmazmış bu Tosun.

Günlerden bir gün Kırkpınar ülkesinde hoşa gitmez bir iş, bozuk düzen bir gidiş olmuş, tapınaktan bir kandil alınmış, alınmış değil, çalınmış. Şamdan bu, kimin işine yarar? Yemek istesen yiyemezsin, içmek istesen içemezsin, atsan atılmaz, satsan satılmaz! Kime satacaksın ki... Kim olsa, bunun tapınağın kutsal şamdanı olduğunu bilir. Din ulularından birinin eliyle kubbeye asıldığından mı, yurt ulularından birinin armağanı ol-

duğundan mı, her nedense taç sahibi sultan, taht sahibi hakan, kızmış köpürmüş bu uygunsuz işe. Kentin valisine buyrultu çıkarmış:

"Ne yapıp yapacak, bu hırsızı bulup çıkaracaksın!"

Şamdanı bulmak zor, ama hırsızı bulup çıkarmak kolay. Kim var kentte, yorgansız, urgansız, ayransız, tahtırevansız? Kim var evsiz barksız, topraksız, özel arabasız?

Kim olacak, Tosun.

Kelepçeyi taktılar
Vurdular prangayı
Sanki adam öldürmüş
Sanki soymuş bankayı

Adaleti göz göre
İki pula sattılar
Tosun gibi adamdan
Bir suçlu yarattılar.

Her gün sopa, her gün işkence, her gün cop, her gün sövgü... Ve bir gün yargıcın karşısında buldu Tosun kendini:

"Demek şu şamdanı çalan sensin?"

"Çalmadım kör olayım, görmedim, bilmiyorum!"

"Sen almadın, ama alabilirsin! Çalmadın, ama çalabilirsin! Var mı evin barkın, tarlan toprağın? Var mı başını sokacak bir çatın, çatıda bir katın, ahırda atın, denizde yatın, boynunda kravatın? Şu halde sen çaldın bu kandili, mademki hiçbir şeyin yok, sana önce urgandan bir boyunbağı gerek. Asın bunu!"

"Ey ahali! Malınızda gözüm oldu mu bugüne dek?"
"Olmadııı!"
"Yan baktım mı size bir gün olsun?"
"Bakmadıııın!"
"Doğru yoldan ayrıldığımı gördünüz mü?"
"Görmedik!"
"Söyleyin ben yapar mıyım böyle bir namussuzluk?"
"Yapmazsıııın!"
"Sus! Yapmadın, ama yapabilirsin!"
"Tosun yapmaz!"
"Uzatmayın, çekin ipini!"
"Dur bir dakika!"
"Ben yapmadım, amma belki bir gün yapabilirim! Çalmadım, amma belki bir gün çalabilirim! Asmayın demiyorum, asın beni; ama bir zenaatım var ki, Kırkpınar ülkesini ihya edebilirim dipten doruğa. Göçüp gitmek istemiyorum sizlere yararlı olmadan. Kırkpınar ülkesini gark edebilirim altına."
"Çek ipini, kandıramaz bizi!"
"Benden söylemesi! Demek, babadan kalma zanaatım benimle birlikte göçüp gidecek ha! Yazık! Oysa çil çil altın eker, çil çil altın biçerim ben!"
"Nasıl? Altın mı ekip biçersin?"
"Zanaatım bu! Altın ekip biçmek!"
"Hiç ekip biçtin mi?"
"Ekmedim, ama ekebilirim! Biçmedim, ama biçebilirim!"
"Çıkarın urganı boynundan. Götürün bunu saraya!"
Demir, bakır, tunç şakırtıları arasında sur dışındaki

görkemli saraya vardılar. Bahçedeki tavusların arasından geçip Kılkuyruk Sultan'ın huzuruna çıkardılar. Sultan:

"Söyle!" dedi. "Nedir zanaatın?"

"Altın eker, biçerim!"

"Hiç ekip biçtin mi?"

"Ekip biçmedim, ama ekip biçebilirim!"

"Böyle bir zanaatın var da, neden ekip biçmedin bugüne kadar?"

"Ben fakir bir adamım! Benim ne işim olur altınla?"

"Doğru! Sen fakir bir adamsın! Senin altınla ne işin olur? Altın bizim gibiler için... Bu saray, bu alay, bu kalay, altınsız yürümez! Pekii, ekicibaşı, en kısa zamanda topraklarımda çil çil altınlar ekip biçeceksin! Bu işi başarırsan, kelleni kurtarırsın! Başaramazsan kellen dibinden gider! Bugünden tezi yok, hemen başla işe!"

"Emriniz başım üstüne sultanım!"

Sarayın en gösterişli bir odasını ayırdılar bizim Tosun'a. Gümüş tepsiler içinde, gümüş kaplarla getirdiler yemeğini ayağına. Yedi içti, düşündü kara kara Tosun... Sonra kırk çeşit toprak istedi sultanın kırk tarlasından.

Bir gün sabrı taşan sultan çağırdı Tosun'u huzuruna:

"Behey düzenbaz!" diye gürledi. "Daha ne zamana kadar bekleyeceksin? Söyle, ne zaman yapışacaksın karasabanın kulpuna? Behey nabekâr, sen buraya yatıp yuvarlanmaya mı geldin?"

"Sultanım!" dedi Tosun. "Ancak kırk çeşit toprağın kırk günde incelemesi bitti. Şu var ki, ben bire yüz verecek toprağı ararken, bire beş yüz verecek toprak buldum sayenizde!"

"Başla! Öyleyse, ne duruyorsun?"

"İlk rahmetlerden sonra sultanım, hemen başlayacağım! Beklerim ki, toprağın tavı gelsin. Vakitsiz ekersek altınlar pul pul çürür. Üç kat çifti var bu tarlanın!"

Ama ilk yağmurlar bir türlü yağmaz, yaz gelir geçer bir damla yağış yüzü görmeden kışı bulurlar. Kar kardır, rahmet değildir ki. Hazinenin altından yana tamtakır, yerin demir, göğün bakır olduğu bir gün kendiliğinden girdi huzura Tosun:

"Sultanım!" dedi. "İlk bereketli rahmetler düştü! Tarlayı üç kat karasabandan geçirdim. Ha tava geldi, ha gelecek!"

"Daha ne duruyorsun? Kellenin dibinden uçmasını mı bekliyorsun?"

"Tohumluk altın istiyorum sizden."

"Bir dirhem altın bile yok hazinede! Tohumluk olarak, biraz Meksika buğdayı var o kadar."

"Ne ekip biçeceğim ben altın yoksa?"

"Altın şamdan var, altın tas var, altın çatal kaşık var."

"Ne ekersem, onu biçerim!"

"Ben çil çil altınlar isterim senden!"

"Tohumluk çil çil altınlar verirsen sultanım, çil çil altınlar alırsın benden!"

"Gelsin darphane nazırı!"

Getirildi huzura darphane nazırı palas pandıras... Çil çil altınlar istendi tohumluk... Ne arasın hazinede altın? "Peki öyleyse, derlenip toplansın!" diye emir verdi sultan. "Ne varsa altın üzerine, sahan, çatal, kaşık. Ne varsa, yedi ceddinden miras, basıla" emriyle darphaneye gönderildi.

Darphane geceli gündüzlü çalışıp ancak bir şinik altın basabildi tohumluk. Sultan, sıcağı sıcağına getirtip koydu Tosun'un önüne altınları:

"Al sana bir şinik altın! Toprak bire beş yüz vereceğine göre tam beş yüz şinik altın isterim senden! Al götür istediğin gibi ekip biçebilirsin!"

"Ben mi ekeceğim?"

"Ya kim ekecek?"

"Ben tırnağımın ucunu bile süremem bu altınlara!"

"Behey hilekâr! Tohumluk altın isterim diyen sen değil misin?"

"Bendim, ama sultanım, ben altına elimi süremem! Hırsızlık damgasını yemişim alnıma. Toprağa altını serpecek kişi hırsızlık etmemiş, namuslu bir kişi olacak. Eğer en küçük bir lekeyle damgalanmış, hırsızlık olaylarına adı karışmış ve memleketin en yetkili temizleyicileri bu lekeyi çıkaramamış kişiler olursa, bütün altınlar çürüyüp toprak olur sonra. Bütün saray başınıza yıkılır çatıır çatıır."

"Çağırın saray kapıcısını, gelsin. Gelsin de, eksin bu altınları!"

"Emriniz sultanım!" diye koştular saray adamları. Tuttukları gibi çıkardılar huzura. Sordu sultan:

"Memlekette ne iş yapardın?"

"Enfiye kârhanelerinde çalışmışeeem. Kına füruht eylemişeeem. Tömbeki zeriyatı etmişem sultanım!" diye cevap verdi Tebrizli kapıcı.

"Tamam! Demek, ziraattan anlarsın sen! Ben de sana altın ektirecektim!"

"Ne danişirsen sultanım, anlamirem."

"Altın ekeceksin, altın!"

"Men keten tohimi ekip biçmişem. Şekkerkamişi yetiştirmişem. Velakin simü zer üzerine heç zeriyat etmemişem!"

Vurdu iki elini birbirine sultan:

"Cellat!" dedi.

"He he he! Şaka danişirem şahım! Bizim Diyar-ı Eyran'da, nevruz gelende bütün ahali sahraya çıkıp altın zeriyatı ederler."

"Tamam! Şu var ki, bir hırsızlık falan geçmiş olmaya başından. Ektiğin tohumlar un ufak olur, kellen gider sonra!"

"O nasıl kelamdi şahım? Ekerem derim, bu kelle gider; ekmezem derim, bu kelle gider. Bu kelle değil, gülledi?"

"Konuşma fazla! Demek başından böyle bir olay geçmedi, öyle mi?"

"Serimden şöyle bir şey güzeşt geçmiştir sultanım! Zaman-ı evailde bir gün kayıkhane kapısında nöbet dutmakte iken... Haremden bir ip sallanır serim üstüne! Depemde ip gidip gelir."

"Haremden mi dedin? Söyle çabuk, ne oldu bu ip?"

"Serimi kaldırmış bakmışem ki, bi püser döne döne inmekte."

"Koş, yakala!"

"Beli, uzatmış destimi yakalamışem."

"Aferin!"

"Tam derdest etmişem ki bir altın bırakmış avucuma!"

"Tut getir!"

"Beli, tutup götürmüşem. Beş altın bırakmış destime!"

"Saray muhafızına teslim et, ne duruyorsun?"

"Beli, muhafıza teslim edende on altın bırakmış avucuma!"

"Hay Allah!"

"Beli şahım! Bakmışem elin püresiyle başa çıkamirem, azat etmişem keratayı!"

"Ne halt ettin be! Tüh! Asın bu adamı kaçırdığı adamın yerine! Alın, götürün. Çağırın bana kilercibaşıyı!"

Kilerçibaşı Apostol oğlu Anastas huzura girdi:

"Oriste sultanimu. Kalimera sas!" diye eteklemek istedi sultanı.

"Kısa kes! Sen ekeceksin şu altınları!" diye gösterdi bir şinik altını.

"Ben ekezeyim, yati? Ben anlamaz, ekmekten biçmekten. Ben gelmiş bu sarayda Akropolis Taverna! Siz istiyezek benden ena potiraki duziko... Ena karafaki stafilina... Ena bukali mastika... Ben yok reçberis!"

Gürledi sultan:

"Ekeceksin!"

"Ne! Polikala ekezek, ekezek... Ama ne ekezek?"

"Altın!"

"Oooo panyamu! Ben altın ekezek?"

"Evet!" dedi sultan. "Şu var ki, başından bir hırsızlık vakası geçmiş olmasın!"

"Yook hırsızlık! Var bizim ambasador... Yapazak bir resepsiyon... Ben tasiyacak kilerden kavyar, suzuk, pastirma..."

"Saray kilerinden öyle mi?"

"Sizin kiler, bizim kiler... Atina'dan gelezek bizim ambasador, edezek sizin saray nazirlarini davet. Sizin

pasaları, sizin ambasadorleri... Bozazak domuz sarküteri midelerini. Ben götürezek sizin kilerden temiz yağ, temiz pastırma, suzuk, kavyar... Sizinkiler alişmiş temiz yemek, temiz içmek. Temiz suzuk, temiz pastirma!"

"Bu adamın pastırmasını çıkarın da, gönderin ambasadorlarına, hediyelik! Çağırın bana başmuhafızı! Çabuk!"

Bütün madalyalarını takan başmuhafız çıkarıldı huzura:

"Emriniz sultanım!"

"Sen başmuhafızsın öyle mi?"

"Evet sultanım, başmuhafız!"

"Yani başkorkuluk!"

"Evet sultanım, görevini dürüst yapan bir başkorkuluk! Hiçbir zararlı çaylağı saray bahçesine indirip sarayın tavuklarını kaptırmayan, hiçbir kartalın gölgesini sarayın üstüne düşürmeyen, kurdu kuşu tiril tiril titreten sadık bir korkuluk!"

"Güzel! Sadakatini şu altınları tarlama ekmekle göstereceksin şimdi de!"

"Majesteleri af buyursunlar, ben ne ziraattan anlarım, ne siyasetten, ne de ticaretten. Bütün alışverişlerimi bile cariyeniz refikam yapar Piyeks'ten! Yapsam yapsam, ekilmiş tohumluk altınları kargalardan koruyabilirim!"

"Laf istemem! Bu tohumları sen ekeceksin. Meğerki, başından bir hırsızlık olayı geçmemiş ola!"

"Bir korkuluk, iki çapraz oduna geçirilmiş bir ceket... Kalkar gider de kendi ceplerini nasıl doldurur, başkaları gelip birkaç altıncık bırakmazsa? Şerefli bir kişi olarak ben... Ancak..."

"Sus! Hâlâ şeref ha? Alın götürün şunu çiftliğime de, bir copa oturtun. Öylesine oturtun ki, ölüsü de dirisi gibi korkuluk olarak bana hizmet etsin! Çağırın bana eczacıbaşıyı!"

Eczacıbaşı çikletini çiğneye çiğneye içeri girdi:

"İş sana düşüyor! Sen ekeceksin bu altınları, John!"

"Önce yapıyor ben altınları dezenfekşin! Bikoz var altında kolera!"

"Heey, üzerinde tuğram olan hiçbir altında kolera mikrobu olamaz, çünkü altında kolera mikrobu barınamaz, John!"

"Altin çok kötü para, dolar sağlam para! Biz geldik barış gönüllü, var ikili antlaşma!"

"Uzatma! Dögol haklıdır. Altın altındır. Dolar yokken de altın vardı. Şu altınlar var ya, sen ekeceksin onları!"

"Yok sizde hiç negro? For sürmek toprak. Ben anlıyor ancak ilaçtan!"

"Ekeceksin diyorum sana! Sen ekmezsen ben seni ekerim!"

"Fırst dezenfekşin, sonra var ekmek ben! Var depolarda çok ilaç. Verecek köylüye. Yüzde yirmi sekizden! Var bizde yardım plan. Ödeme taym uzun! Var dostluk, var frendşip, var barış, piis..."

"Bu altınlar ekilecek, o kadar! Adın hırsızlığa karıştı mı karışmadı mı, onu söyle sen!"

"No hirsizlik! Yok bizim dikşineri hirsizlik. Var bizim dikşineri yardım, var dikşineri faiz! Var dostluk, var humeniti, var kommers."

"Cellat!"

"Yok cellat! Var ikili antlaşma! Ben gidiyor Amerika izinli. Gudbay majesti."

"Var ikili antlaşma. Eh, güle güle! Çağırın bana perukârbaşıyı!"

Perukârbaşı, tıraş için çağrıldığını sanarak altın leğeni, altın ibriği, havlularını, usturalarını, sabunlarını toparlayıp girdi huzura:

"Emirleriniz sultanım!"

"Biliyorsun niçin çağırdığımı."

"Aman sultanım, nerden bileyim!"

"Bırak kırılıp dökülmeyi, bilirsin sen."

"Kuzum canım efendim, a benim şevketli sultanım, iki gözüm çıksın ki bilmiyorum!"

"Dinle, sen ekeceksin bu altınları, iş sana düşüyor!"

"Ben ekeceğim öyle mi sultanım? Ayağım bugüne kadar toprağa bastıysa, kırılsın vallahi! Bendeniz, zat-ı şahaneye hizmetten başalıp da ziraatla mı uğraşabildim. Aaah, elimden gelseydi de şu bir şinik altını avuçlayıp avuçlayıp serpseydim toprağa, ah ne hoş olurdu avuçlamak! Ama gelmez ki elimden efendim."

"Avuçlayıp toprağa serpmek de iş mi be? Kıvırırsın sen!"

"Kıvıramam efendim. Nasıl kıvırırım?"

"Kıvırırsıın, bilmez miyim seni? Yalnız şunu öğrenmek isterim senden."

"Emredin sultanım efendim!"

"Elinden bir kaza çıktı mı bugüne kadar?"

"Benim elimden mi? Ne gibi bir kaza sultanım efendim?"

"Mesela sirkat gibi..."

"Kimsenin malına kendi isteği olmadan el uzatmış değilim, bugüne kadar! Yalnız zat-ı şahane bir gece..."

"Öhhö öhhööö! Ben mi? Senden ne istedim?"

“Aman efendim, unutmuş olacaksınız! Şehzadeliğiniz yıllarında, pederiniz Sultan Palamut Hazretleri’nin konsol-ı şerifinden bir kutu... Altın kakmalı bir enfiye kutusu... Israrlarınıza dayanamayıp...”

“Sus bre hain, yaptığın hırsızlık yetmiyormuş gibi bir de iftira ha? Alın götürün, bu perukâr-ı hüdavendigâr-ı nabekârı! En keskin usturayla kelle-i habisini dibinden kesin! Çağırın başveziri bana!”

Kapıda çığırtkan herhangi bir saray adamını çağırır gibi adını yüksek sesle söyleyip çağırdığı için, başvezir başına gelecekleri çoktan anlamıştı. Kapıda çığırtkanlık eden kapıcıbaşıya başladı çıkışmaya:

“Behey nadan! Böyle münadilik olur mu? Bir başvezir böyle mi huzura çağrılır? Seni biedep, seni bihayâ!”

Başkapıcı aşağı kalır mıydı ondan, verdi veriştirdi:

“Ey deveyi hamudu, sapıyla armudu, tahtıyla Sultan Palamut’u yutan kişi. Gir de göstersin sana sultan! Haydi bakalım, vezirim, dayan!”

Başvezir kalbini tutarak olduğu yerde kıvrıldı kaldı ve mabeyinci telaşla sultanın yanına girdi:

“Çok müessif bir hadisat sultanım! Başvezir hazretleri gelirken kalp sektesinden merdiven başında kalıbı dinlendirmiş bulunuyorlar!” diye olanı biteni anlattı. Sultan:

“Hımmmm!” dedi. “O da anlaşıldı! Peki Nesimaçi! Bu işi sen yapacak ve altınları tarlaya sen ekeceksin!”

Hoşafın yağı kesilmişti Nesimaçi’de, ama başvezir gibi hemen kendini kaybetmedi:

“Emriniz baş üstüne sultanım!” dedi. “Ekeyim ekmesini, yapayım yapmasıni, ama nasi yapayım! Zat-ı şahane darda kalıp da sarraflara işimiz düştüğünde on-

lardan alıram yuzda on. Yuzda on da zat-ı şahane verir. Her ne zaman çi hazine nazirinin başi sıkışsa başvurur bendeniz Nesimaçi'ye. Elimde ne varsa verirum düşük mü düşük faiznan. Bütün dost maslahatgüzarların maslahatını ben çekip çeviririm, saye-i şahanede. Bir hediye taktimi düşünülsa ben temasa geçerim bizim kuyumcularnan, zat-ı şahane namina. Onlar verirlersa yuzda on, haram midur bana bu komisyon? Bütün aldıklarim yüzde on faizlan, emrindedir hazine nazirinin. Alsin kullansin ki sultanım, yabancı bankalara muhtaç olmayalum. Yabancı devletler züğürtlüğümüzü duymasinler ki, ilerda buyuk buyuk istikrazlar yapalum! Böyla buyuk buyuk hizmatlarda bulunan ben Nesimaçi kulunuz çil çil altinları nasıl olur da toprağa atarum. Nasil taş olmaz ellerum sonra. Verelum bu altınlari bizim serbes sermaye puyasasına da yüzde altmış faizilen çil çil altinlar kazanalum. Yunahtur, sultanım, bu altinları toprağa atmak, çok yunah! Alalum bire beş yuz serbes sermaye puyasasından kâr, verelum bunlari puyasaya!"

"Evvela, alayım ben senin canını da vereyim can bankasına! Offf! Yok mu bu sarayda namuslu adam? Eli hırsızlığa bulaşmamış... Çağırın valide sultanı da bir çare bulsun bu işe! Nedir bu başıma gelenler?"

Komşu odada perde arkasından olanı biteni izleyen valide sultan girdi oğlunun yanına:

"Ne var evladım, ne oldun gene?" diye kucakladı oğlunu. "Ahh, dudakların uçuklamış ayol, kim korkuttu seni? Rüyanda Cengiz Han'ı mı gördün?"

"Aaaah, keşke onu görseydim de, bugünleri görmeseydim! Sarayda eli hırsızlığa bulaşmamış tek kişiye rastlayamadım."

"Aman nasıl olur bir tanem!"

"Tohumluk altınlar elimde kaldı. Bunları toprağa serpecek tek namuslu adam yokmuş meğer! Benim tonton anneciğim, yapsan yapsan sen yaparsın, sen ekersin bu altınları!"

"Ben mi ekeceğim, ben annen öyle mi?"

"Hırsızlığa adı karışmamış bir sen kaldın bu sarayda."

"Ben bu sarayda olacağım, adım da valide sultan olacak da, hırsızlığa karışmayacağım öyle mi? Söyletme şimdi beni..."

"Söyle de öğreneyim."

"O kısır babandan hamile kalıp da..."

"O kısır babamdan mı... Ha, anladım! Canım bunun hırsızlıkla ne ilgisi var?"

"Var, olmaz olur mu? Baban olacak kopuğu susturmak için verdiğim çil çil altınlar, sultan olacak katırın izniyle mi verildi sanıyorsun?"

"Sus! Çağırın hani o..."

"Soyunu sopunu öğrenmeden mi susturacaksın anneni?"

"Sus diyorum namussuz kadın."

"Ben namuslu olacağım, sen dünyaya geleceksin öyle mi? Baban olacak saray baltacısı..."

"Sus diyorum. Susmazsan ben seni susturmasını bilirim."

Kapının dibinde olanı biteni baştan sonuna kadar izleyen Tosun birden içeri girdi:

"Sultanım!" dedi. "Görülüyor ki, sarayınız erkânı arasında hırsızlığa eli bulaşmamış tek temiz adam yok! Kala kala siz kaldınız. Eğer hazinenizden çil çil altınla-

rın dolup taşması arzu buyruluyorsa, bu zahmete sizin katlanmanız gerekiyor. Halktan biri yüklenir, tohum torbasını arkasına, zat-ı şahaneleri de mübarek elleriyle..."

"Sus behey rezil! Ben mi ekeceğim? Bu adi işe beni mi layık görüyorsun? Bre insafsız, bre vicdansız, bre izansız! Sarayımı başıma yıkıp, ocağımı viran etmek mi niyetin? Rezil rüsva mı etmek istiyorsun beni? Yıkıl huzurumdan! Getireceğin servet seninle birlikte yedi kat yerin dibine batsın! Defol!"

Tosun başını alıp çıktı, başladı diyar diyar dolaşmaya! Az gitti, uz gitti. Üç bahar bir güz gitti. Bu yıl Ankara'dan geçti, sizlere de selam etti!

Rıfat Ilgaz *Rüşvetin Alamancası*'nda, halkın içinden halka dair öyküleriyle sınırları aşıyor. Almanya'dan Türkiye'ye geçiş yapabilmek için gümrük memurlarını türlü kurnazlıklarla ikna etmeye çalışan bir grup işçinin hikâyesinde olduğu gibi kitaptaki diğer öykülerinde de toplumsal aksaklıkları mizahla yoğuruyor. Görmek istemediğimiz, unutmaya ve unutturmaya çalıştığımız ne varsa, Rıfat Ilgaz'ın bu öyküleriyle belleğimize kazınıyor.

Ilgaz, hayatın içinden olaylar ve mekânlarda yer bulan öykü kahramanlarının çatışmalı hallerini, küçük hayallerini, umutlarını bütün renkliliği ve içtenliğiyle yansıtarak bizi bize anlatıyor.





KDV dahil fiyatı
10 TL

www.rifatilgaz.net